

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE'DE KADIN

ANKARA
Temmuz/ 2023

İçindekiler

I-GİRİŞ.....	3
II- YASAL DÜZENLEMELER.....	4
A) ULUSAL MEVZUAT.....	4
1. Anayasa	4
2. Türk Medeni Kanunu	4
3. Aile Mahkemeleri.....	6
4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	7
5. İş Kanunu	7
6. Türk Ceza Kanunu.....	9
7. Devlet Memurları Kanunu.....	12
8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu	14
9. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu.....	14
10. Diğer Yasal Düzenlemeler	16
11. Politika Belgeleri	18
B) ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	20
1. Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	20
III-TEMEL GÖSTERGELERDE KADIN.....	21
A) DEMOGRAFİK VERİLER.....	21
B) EĞİTİM.....	22
1. Mevcut Durum	22
Yapılan Çalışmalar	29
C) SAĞLIK	48
1. Mevcut Durum	48
2. Yapılan Çalışmalar	51
D-ÇALIŞMA HAYATINA KATILIM.....	58
1. Mevcut Durum	58
2. Yapılan Çalışmalar	61
Kadınlara Yönelik İŞKUR Teşvikleri	69
E) SİYASET VE KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM	72
1. Mevcut Durum	72
F) KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE.....	77
1. Mevcut Durum	77
G) ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR	101
H) DİĞER ÇALIŞMALAR.....	105

TÜRKİYE’DE KADIN

I-GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, kadınının konumu ve toplumsal alanda güçlenmesi için yapılan çalışmalar açısından dünyada istisnai ve özgün tarihsel bir deneyime sahiptir. Kadınların ilerlemelerine ve güçlenmelerine ilişkin olarak günümüzde alınan bütün kararlarda ve uygulanan politikalarda bu tarihsel deneyimin yansımalarını görmek mümkündür.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılını izleyen yıllarda gerçekleştirilen reformlardan; Türk kadınına doğrudan etkileyenlerin başında 1924 yılında kabul edilen, eğitimi tek sistem altında toplayarak kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu; kadınların yasal statüsünü bütünüyle değiştirerek gerek aile içinde gerekse birey olarak eşit haklar sağlayan 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunudur.

Bunların yanı sıra kadınların yasal statülerinin eşitlenmesinde diğer önemli aşama ise siyasi hakların kazanılmasıdır. Türk kadınlarına 1930’da yerel, 1934’te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı birçok Batı ülkesinden önce tanınmıştır.

Türkiye tarafından onaylanan Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) öncelikli olmak üzere; Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, AB, ILO, OECD, AGİT gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyeleri, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı hükümleri iç mevzuatımız da esas alınarak çalışmalar sürdürülmektedir.

Ülkemizin 11. Kalkınma Planı’nda yer alan “İş gücü piyasasının esnekliğini geliştiren düzenlemeler, artan çocuk bakım hizmetleri ile eğitim imkanları ve artan istihdam odaklı politikalar kadınların işgücü piyasasına konu yetkinliklerini geliştirecek ve iş hayatına daha yoğun katılımlarını destekleyecektir. Kadınların daha iyi işlerle, iş gücüne daha yüksek oranda katılması hane halkı gelirlerini artırarak tasarruflara doğrudan katkı verecek ve yatırımlar için finansman olanaklarını geliştirecektir.” politikası gereği iş ve aile sorumlulukları arasındaki dengenin sağlanması konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılması ve kadınların finansal okuryazarlık konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

Bununla birlikte; “Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için toplumsal bilinç düzeyinin erken çocukluk döneminden başlayarak yükseltilmesine yönelik olarak örgün ve yaygın eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.”, “Haklar konusunda kadın-erkek fırsat eşitliğini güçlendirecek şekilde kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyde aktif katılımı özellikle yerelden başlayarak teşvik edilecektir.” ve “Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.” politikalarına yer verilerek aile ve kadın haklarının korunması hedeflenmiştir.

Ülkemizde, kadınların toplumsal hayatın her alanında çok daha aktif, üretken ve güçlü bir şekilde yer almalarını ve hak, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmalarını sağlamak, kadına karşı ayrımcılığı önlemek amacıyla ulusal mekanizma olarak kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek görevini üstlenen Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüz faaliyetlerini ilgili mevzuat kapsamında etkin ve verimli bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir.

II- YASAL DÜZENLEMELER

A) ULUSAL MEVZUAT

1. Anayasa

Türkiye'de kadın-erkek eşitliği ilkesi; 2001 yılında Anayasa'nın 41. ve 66. maddeleri, 2004 yılında 10. ve 90. maddeleri, 2010 yılında ise yine 10. maddesinde yapılan değişikliklerle güçlendirilmiştir.

- Anayasa'nın 10. maddesine;
- 2004 yılında: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." hükmü eklenmiştir.
- 2010 yılında 10. maddenin ikinci fıkrasının sonuna: "..., bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." ibaresi eklenmiştir.
- 41. maddesine;
- "Aile Türk toplumunun temelidir" ifadesinden sonra gelmek üzere "ve eşler arasında eşitliğe dayanır." hükmü eklenmiştir.
- 66. maddesinden;
- Türk vatandaşlığının düzenlenmesi ile ilgili eşitsizlik içeren hüküm çıkarılmıştır.
- 90. maddesine;

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır." hükmü eklenmiştir.

2. Türk Medeni Kanunu

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu kadın-erkek eşitliğini gözetir; cinsiyet ayrımcılığına son veren; kadınları, aile ve toplum içerisinde erkeklerle eşit kılan; kadın emeğini değerlendiren bir düzenlemedir.

Yeni Medeni Kanun ile özellikle aile hukuku alanında bugüne kadar yaşanan gelişmeler, değişim ve ihtiyaçlar dikkate alınarak önemli değişiklikler yapılmıştır. Kanun ile getirilen başlıca düzenlemeler şunlardır:

- "Aile reisi kocadır" hükmü değiştirilerek "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler." hükmü getirilmiştir.
- Eski Kanunda evlilik birliğini temsil hakkı, bazı haller dışında kocaya ait iken, Yeni Kanunda evlilik birliğinin temsili eşlerin her ikisine verilmiştir.
- Evin seçimini kocanın yapacağı hükmü değiştirilerek, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hükmü getirilmiştir.
- Kadına önceki soyadını kocasının soyadından önce gelmek üzere kullanabilme hakkı veren ve 1997 yılında yapılan değişiklik yeni yasada aynen benimsenmiştir.
- Eski Kanunda yer alan eşlerin, çocukların velayetini birlikte kullanacağı, anlaşmazlık halinde ise babanın reyinin üstün olacağı hükmü değiştirilerek, eşlerin velayeti birlikte kullanacakları hükmü getirilmiştir. Evlilik dışında doğan çocuğun velayeti anneye aittir.
- Yeni Kanunda eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı hükmü getirilmiştir. Ayrıca maddenin devamında "eşlerin meslek seçiminde evlilik birliğinin huzur ve yararını göz önünde tutması" gerektiği yer almıştır. (Eski Kanunda yer alan kadının meslek seçiminde eşinden izin alacağı hükmü 1990 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir).
- Yeni Kanun, vesayeti kabul yükümlülüğünü sadece erkek ve koca için öngören maddeyi kadın-erkek eşitliğini zedelediği için tamamen kaldırmıştır.
- Yeni Kanun mirasın taksiminde, tereke malları arasında yer alan ve ekonomik bütünlüğü bozulmaması gereken tarımsal taşınmazların hangi mirasçıya özgüleneceği konusunda erkek çocuklara kızlara nazaran öncelik tanıyan eski hükme yer vermemiştir.
- Eski Kanuna göre diğer rejimlerden biri seçilmemişse geçerli olan kanuni mal rejimi "mal ayrılığı" iken, Yeni Kanunda "edinilmiş mallara katılma rejimi" getirilmiştir. Her eşin kendi adına kayıtlı mallara sahip olması esasına dayanan mal ayrılığı rejimi yerine, yeni mal rejimine göre evlilik birliğinin kurulmasından sonra her eşin karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerlerini (edinilmiş mallar) evliliğin sona ermesi ile eşler eşit olarak paylaşır. Kişisel mallar ve miras yoluyla intikal eden mallar ise paylaşım girmez.
- Eski Kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, Yeni Kanunda, "Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

- Yeni Kanun ile evlenme yaşı kadın ve erkek için eşitlenerek yükseltilmiş ve 17 yaşını doldurma şartı getirilmiştir. Ancak hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir.
- Daha önce evlenme için müracaat yeri erkeğin oturduğu yerin evlendirme memurluğu iken Yeni Kanunda kadın veya erkeğin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğu olarak düzenlenmiştir.
- Genel hükümlere göre boşanmadan sonra nafaka davalarının açılma yeri davalının ikametgahı yeri mahkemesidir. Yeni Kanunda, boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.
- Yeni Kanuna göre tarafların talepleriyle boşanma davaları gizli celse ile yapılabilecektir.
- Yeni Kanuna göre sağ kalan eş, ölen eşine ait olan, birlikte yaşadıkları konut üzerinde, kendisine katılma alacağı mahsup edilmesi, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa ya da oturma hakkının tanınmasını isteyebilmektedir.
- Mirasın paylaşımında haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eşin veya miras bırakanın diğer yasal mirasçılarının birinin istemi üzerine mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınması imkanı getirilmiştir.
- Aile konutu ile ilgili yapılan düzenlemede, eşlerden birinin diğerinin açık rızası olmadan aile konutu üzerindeki tasarruflarına sınırlandırma getirilmiştir. Kiralık bir konut bile olsa diğer eşin rızası olmadan kira akdi fesih edilemez.
- Evlilik dışında doğmuş ve soy bağı tanıma veya hakim hükmüyle kurulmuş olanlara, baba yönünden, tıpkı evlilik içindeki çocuklar gibi eşit mirasçı olabilme hakkı getirilmiştir.
- Yeni Kanuna göre 30 yaşını dolduranlar evlat edinebilirler. 18 yaşından küçükleri evlat edineceklerin çocuksuz olmaları koşulu kaldırılmıştır.

3. Aile Mahkemeleri

Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte Aile Mahkemelerinin kurulması konusu gündeme gelmiş ve hazırlanan "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun" 9 Ocak 2003 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile, Aile Hukukundan doğan dava ve işlerin Aile Mahkemeleri tarafından görülmesi ve adli yargıda görevli, evli, çocuk sahibi, 30 yaşını doldurmuş ve tercihen Aile Hukuku alanında lisans üstü eğitim yapmış olan hakimlerin görevlendirilmesi sağlanmıştır. Bu Mahkemeler, Aile Hukukunu ilgilendiren davaların yanı sıra Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanmasından doğan davalara da bakmaktadır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.12.2019 tarihli ve 1584 sayılı kararı ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının sayısında yaşanan artış gözetilerek mahkemelerin verimliliği ve etkinliği ile ivedi karar alınmasının sağlanması amacıyla 6284 sayılı Kanun uyarınca gelecek işlere bakmak üzere aile mahkemelerinden ihtisas mahkemeleri belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacını taşıyan ve Türkiye'de aile içi şiddet kavramının ilk kez hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlayan 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 2007 yılında değişikliğe gidilerek, Kanun'un kapsamı genişletilmiştir.

4320 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik ise 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemelere rağmen, uygulamada yaşanan sorunları bertaraf etmek amacıyla Kanun'un ivedilikle yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda; sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Ankara Adliyesinde aile içi şiddet konusunda görev yapan Cumhuriyet savcılar, Aile Mahkemesi Hakimleri ve büyükşehir belediyesi olan 16 ilin baro başkanı ile düzenlenen toplantılar ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının yazılı görüşleri alınarak "**6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**" hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. "Şiddete İlişkin Yasal Durum")

5. İş Kanunu

- 10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren İş Kanununun getirdiği en önemli ilerleme işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağıdır. Bu kapsamda;
  - İş sözleşmesinin yapılmasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı,
  - Cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için daha düşük ücret verilemeyeceği,
  - Cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı,
  - İşyerinde işçinin, işveren, diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemlerin alınmaması halinde işçinin haklı nedenle işi derhal fesih hakkına sahip olduğu,
  - Genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği,
  - Kadın çalışanlara verilen ücretli ve ücretsiz doğum izini ile süt izni sürelerine ilişkin hükümler Kanunda yer almıştır.

- 6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigorta Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 25 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. **6111 sayılı Kanun ile İş Kanununun 74. maddesinin birinci fıkrasında mevcut “Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelerle eklenir.” hükmüne “Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelerle eklenmek suretiyle kullanılır.”** cümlesi eklenmiştir.
- Yeni istihdam imkanlarının sağlanması bakımından, 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınlardan belirli koşullara göre 24 ila 54 ay süresince;
  - Mesleki yeterlik belgesi sahipleri için kırk sekiz ay, mesleki yeterlik belgesi sahibi olup İŞKUR’a kayıtlı işsiz olanların ise elli dört ay süreyle, sigorta primleri işsizlik sigortası fonundan karşılanacaktır.
  - Mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yükseköğretimi veya Türkiye İş Kurumunca (İŞKUR) düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler için otuz altı ay süreyle, bunlardan İŞKUR’a kayıtlı işsiz olanlar için ise kırk iki ay süreyle uygulanır hükmü getirilmiştir.

Bahse konu teşvik uygulaması, 31 Aralık 2022 tarihine kadar Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılmıştır.

- 23 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe giren 6645 sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile İş Kanununu kapsamında değişiklik yapılarak eşi doğum yapan işçiye 5 gün babalık izni hakkı getirilmiştir.
- 10 Şubat 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6663 sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kadın çalışanlar ve ebeveynlerin özlük haklarını düzenlemeye ilişkin olarak **aşağıda yer verilen düzenlemeler yapılmıştır.**
  - Devlet memurlarının doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen süreleri derece kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir.
  - Yapılan düzenleme ile analık izninin bitiminden itibaren çocuğun hayatta kalması kaydıyla birinci çocuk için 2 ay, ikinci çocuk için 4 ay, üçüncü çocuk ve diğerleri için 6 aya kadar ücretli yarı zamanlı çalışma imkânı getirilmiştir.

- Çoğul doğumlarda bu süreler birer ay ilave edilecektir. Çocuğun engelli olması durumunda 12 ay süre ile ücretli yarı zamanlı çalışma hakkı tanınmıştır.
  - ✓ İşçiler için çalışılan süreler ait ücret ve pirim ödemeleri işveren tarafından ödenecektir.
  - ✓ Çalışılmayan süreler ait yarım çalışma ödeneği; günlük miktar, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır ve işsizlik fonundan işçiye ödenecektir.
  - ✓ İşçiler mevcut ücretsiz doğum izinlerini, ücretli yarı zamanlı çalışma süresinin bitiminde başlatabileceklerdir.
- Çalışan **ebeveynlere** kısmi süreli çalışma haklarının düzenlenmesi yapılmıştır.
  - ✓ Çocuk mecburi ilköğretim çağına gelinceye kadar memur ve işçi ebeveynlere her bir çocuk için kısmi süreli çalışma hakkı getirilmiştir. Kamu ve özel sektörde iş ve insan kaynağı planlaması açısından ebeveynlerden biri her bir çocuk için bu haktan bir kez yararlanabileceklerdir.
- Memurlarda olduğu gibi doğumda veya doğum sonrasında işçi annenin ölümü halinde babanın da kalan analık izni haklarından aynen yararlanması sağlanmıştır.
- Evlat edinme durumunda doğuma bağlı söz konusu izinlerden kıyasen yararlanması sağlanmıştır.

6. Türk Ceza Kanunu

Reform niteliğinde düzenlemeler içeren Türk Ceza Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet konusunda çağdaş düzenlemelere yer veren Kanundaki başlıca yeni düzenlemeler şunlardır:

- “Kadın, kız ayrımı” biçimindeki tanım madde metninden çıkarılmıştır.
- Cinsel suçlar, kişilere karşı suçlar başlığı altında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak değerlendirilmiştir.
- Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmıştır.
- Yapılan düzenleme ile eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlara ceza yaptırımını getirilmiş, ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdur eşin şikayetine bağlı tutulmuştur.
- Cinsel saldırının tanımı yapılmış ve cinsel saldırı suçunun temel şekli tanımlanmıştır.
- Cinsel saldırının vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi bu suçun nitelikli hali olarak tanımlanmıştır.
- 18.06.2014 tarihinde yapılan değişiklikle cinsel suçlara ilişkin cezalar arttırılmıştır.

- İşyerinde cinsel taciz kavramı getirilmiş, cinsel taciz suçunun nitelikli halleri belirlenmiş; buna göre hiyerarşi ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanarak kişiye karşı cinsel tacizde bulunulması suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmıştır. Bu düzenleme ile sadece üst değil, çalışanlar arasında da cinsel taciz suçu düzenlenmiştir.
- Dava veya cezanın ertelenmesini gerektiren etkin pişmanlık halleri düzenlenmiş, bu düzenleme ile kaçırılan veya alıkonulan ile sanık veya hükümlülerden biri evlendiği takdirde cezalarında indirim veya erteleme yapılması ya da bu cezaların silinmesinin mümkün olamayacağı hükme bağlanmıştır.
- Kasten öldürme suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli hallerinin düzenlendiği maddeye “töre saikiyle” ifadesi eklenerek töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir.
- Haksız tahrik maddesi düzenlenerek bu maddeye göre haksız tahrikin ancak haksız bir fiil sonucunda meydana gelmesi durumunda uygulanmasına imkan veren bir düzenleme yapılmış; cinsel saldırıya uğrayan kadını namus gerekçesiyle öldüren aile bireyleri ve akrabalar ve diğer akrabaların haksız tahrik indiriminden yararlanamayacağı, her haksız fiilin de haksız tahrik oluşturmayacağı madde gerekçesinde açıklanmıştır.
- “Kadının mağdur olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak bunun için, gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.” hükmü getirilmiştir.
- Cinsel saldırı suçunun ağırlaştırılmış halleri düzenlenerek, cinsel saldırı suçunun işlenmesi suretiyle mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması, daha ağır ceza ile cezalandırılmıştır. Yürürlükteki mağduriyet kavramı kaldırılmıştır. Ruh sağlığı kavramı getirilmiştir. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası getirilmiştir.
- Cinsel saldırı suçunun düzenlendiği maddede kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle suçun işlenmesi halinde daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar tanımlanmıştır.
- Kasten yaralama suçu düzenlenmiş ve bu suçun üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiştir.
- “İşkence ve Eziyet” başlığı altında işkence fiilleri bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Suçun çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı işlenmesi halinde sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunmuştur.

- Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçu düzenlenmiştir ve cezalarda artırım ve işkence sonucunda ölüm meydana gelmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının verileceği belirtilmiştir.
- Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması şikayete tabi tutulmuştur. Maddede evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz durumda terk eden, yani ona her türlü yardımı yapmaksızın ortada bırakan kişi cezalandırılmaktadır.
- Fuhuş suçu düzenlenerek kişilerin ve özellikle çocukların fuhuşa teşviki, sürüklenmesi fiillerinin hangi koşullarda suç oluşturduğu hususunda düzenlemeler yapılmıştır.
- Genital muayene bağımsız bir madde olarak düzenlenmiş, yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası getirilmiştir.
- Reşit olmayan kişiyle cinsel ilişkide bulunmak bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.
- Çocukların cinsel istismarı fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Cinsel istismarın üst soy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı üvey baba, evlat edinen, vasi gibi kişilerce uygulanması halinde verilecek cezalar yarı oranında artırılmıştır.
- İnsanlığa karşı diğer suçlar içerisinde işkence veya insanlık dışı işlemlere veya biyolojik deneylere tabi kılmak, cinsel saldırıda bulunmak, zorla hamile bırakmak, zorla fuhuşa sevk etmek fiillerini işleyenlere ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilmesi ve bu suçlardan dolayı zaman aşımının işlemeyeceği hükme bağlanmıştır.
- Kadın ve çocuk ticareti ile mücadele için düzenlemeler yapılmıştır.
- Ayrımcılık suçu düzenlenerek insanlar arasında yürürlükteki kanun ve nizamların izin vermediği ayrımlar yapılarak bazı kişilerin hukukun sağladığı imkanlardan yoksun hale getirilmeleri cezalandırılmıştır.
- 5237 sayılı Kanun'un "Çocukların Cinsel İstismarı" başlıklı 103 üncü maddesinin birinci fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 2016/44 kararı ile iptal edilmiştir. 6763 sayılı Kanun ile iptal edilen hükümler yeniden düzenlenerek cezalar artırılmıştır.
- Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100 üncü maddesinde 6763 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmış olup, değişiklik ile vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler suçlarda tutuklama kararının verilebileceği düzenlenmiştir.
- 08.07.2021 tarihinde kabul edilen kanun ile kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının boşanılan eşe karşı işlenmesi de nitelikli hâl olarak düzenlenmiş ve bu suretle cezai müeyyideleri artırılmıştır.

- 27.05.2022 tarihinde kadına karşı şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanabilmesi amacıyla, kadına karşı işlenen kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence, eziyet suçlarında cezalar artırılmıştır.
- 27 Mayıs 2022 tarihinde yapılan yasal değişiklikle daha önce başka suçların içerisinde değerlendirilen ısrarlı takip eylemleri Türk Ceza Kanununa eklenen 123/A maddesi ile ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.
- 27 Mayıs 2022 tarihinde yapılan değişiklikle, vekili bulunmaması halinde avukat yardımından yararlanacak kişiler arasında ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarından mağdur olan kişilere de baro tarafından bir avukat görevlendirilmesini isteme hakkı tanınarak mağdurlara yönelik ücretsiz adli yardımın kapsamı genişletilmiştir.

7. Devlet Memurları Kanunu

6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigorta Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Devlet Memurları Kanununda yapılan düzenlemeler şunlardır:

- 101. maddeye, “Ancak, kadın memurlara; tabip raporunda belirtilmesi hâlinde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından önce ve her hâlde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki bir yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Özürlü memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez.” hükmü eklenmiştir.
- 104. madde şu şekilde değiştirilmiştir: Doğumdan önce ve doğumdan sonra 8’er hafta olmak üzere 16 haftalık “aylıklı izin” kavramı değiştirilerek “analık izni” olarak adlandırılmıştır. Türk Medeni Kanununda erken doğum ile ilgili bir hüküm bulunmaz iken; “Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılmayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir. . Çoğul doğum olması halinde bu süreler birer hafta ilave edilir. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir.” hükmü eklenmiştir.
- “Memurun eşinin doğum yapması halinde, isteği üzerine on gün babalık izni verilir.” hükmü getirilerek önceki yasada “Erkek memura, karısının doğum yapması sebebiyle isteği üzerine üç gün izin verilir.” hükmü değiştirilmiştir.
- Süt izni süreleri yeniden düzenlemiştir. Eski düzenlemede “Bir yaşından küçük çocuğunu emzirmek için günde 1,5 saat izin verilir.” hükmü değiştirilerek “Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihi esastır.” ifadesi getirilmiştir.

- 108. maddeye;
  - “Doğum yapan memura, 104 üncü madde uyarınca verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilir.” hükmü getirilmiştir.
  - Evlat edinen memurların kullanabilecekleri izinler hakkında “Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren, istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilir. Evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre, eşlerin talebi üzerine yirmi dört aylık süreyi geçmeyecek şekilde, birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşlere kullanılabilir.” hükmü getirilmiştir.

10 Şubat 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren **6663 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, kadın çalışanlar ve ebeveynlerin özlük haklarını düzenlemeye ilişkin olarak aşağıda yer verilen düzenlemeleri yapılmıştır.

- Devlet memurlarının doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen süreleri derece kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir.
- Çalışanların doğuma bağlı ücretli yarı zamanlı çalışma haklarının düzenlenmiştir.
  - ✓ Yapılan düzenleme ile analık izninin bitiminden itibaren çocuğun hayatta kalması kaydıyla birinci çocuk için 2 ay, ikinci çocuk için 4 ay, üçüncü çocuk ve diğerleri için 6 aya kadar ücretli yarı zamanlı çalışma imkânı getirilmektedir. Çoğul doğumlarda bu süreye birer ay ilave edilecektir. Çocuğun engelli olması durumunda 12 ay süre ile ücretli yarı zamanlı çalışma hakkı tanınacaktır. İşçiler için çalışılan sürelerle ait ücret ve pirim ödemeleri işveren tarafından ödenecektir. Çalışılmayan sürelerle ait yarım çalışma ödeneği; günlük miktar, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır ve işsizlik fonundan işçiye ödenecektir.
  - ✓ Memurlar ve işçiler mevcut ücretsiz doğum izinlerini, ücretli yarı zamanlı çalışma süresinin bitiminde başlatabileceklerdir.
- Çalışan **ebeveynlere** kısmi süreli çalışma haklarının düzenlenmesi
  - ✓ Çocuk mecburi ilköğretim çağına gelinceye kadar memur ve işçi ebeveynlere her bir çocuk için kısmi süreli çalışma hakkı getirilecektir. Kamu ve özel sektörde iş ve insan kaynağı planlaması açısından ebeveynlerden biri her bir çocuk için bu haktan bir kez yararlanabileceklerdir.
- Düzenleme ile prematüre doğumlarda, kadın memurlara erken doğum süresi kadar analık izni süresinin uzatılması hakkı düzenlenmiştir.

- Memurlarda olduğu gibi doğumda veya doğum sonrasında işçi annenin ölümü halinde babanın da kalan analık izni haklarından aynen yararlanması sağlanacaktır.
  - ✓ Evlat edinme durumunda doğuma bağlı söz konusu izinlerden kıyasen yararlanması sağlanmıştır.

8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu

2007 yılında Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikle; hane içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur. Bununla birlikte; 30 Ocak 2019 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Gelir Vergisi Kanununda düzenleme yapılarak ilgili yıl için geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarından fazla olmamak üzere, internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden gerçekleştirilen satışlar vergi muafiyeti kapsamına alınmıştır.

7 Eylül 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6745 sayılı "Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 5 inci ve 64 üncü maddelerinde yapılan düzenleme ile özel kreş ve gündüz bakımevlerinin faaliyete geçtiği dönem itibarı ile beş vergilendirme / hesap dönemi gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulması sağlanmıştır.

27 Mart 2018 tarihli resmi gazetede yayınlanan "7103 sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Gelir Vergisi Kanununda düzenleme yapılarak; işverenin, kadın çalışanlarının her bir çocuğu için aylık brüt asgari ücretin yüzde 50’sini ödemeyi doğrudan bu hizmetleri sağlayan kreş ve bakımevlerine yapmaları kaydıyla, bu tutarın gelir vergisinden istisnası sağlanmıştır. Konuya ilişkin usul ve esaslar, 11 Haziran 2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 303 numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde belirlenmiştir.

9. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu

- Analık hali süresince çalışamayan, dolayısıyla gelir kaybına uğrayan kadın sigortalılara gelir kayıplarını telafi etmek amacıyla geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.
- Doğum yapan sigortalı olan ya da kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadına, sigortalı olan ya da kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine emzirme ödeneği verilmektedir.
- 4/a sigortalısı kadınlar üç defaya mahsus olmak üzere, her bir çocuk için, doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla gerekli şartları sağlamaları halinde 6 yıla kadar borçlanabilmektedir.

- Kademeli yaş uygulaması ile erkek ve kadınlarda yaşlar eşitleninceye kadar kadınlar erkeklere göre daha düşük yaş ve sigortalılık süresiyle yaşlılık aylığına hak kazanabilmektedir.
- Bakıma muhtaç malul çocuğu bulunan kadın sigortalıların, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen çalışmalarına ait prim ödeme gün sayılarının dörtte biri hizmetlerine eklenmekte ve emeklilik yaş hadlerinden de indirilmektedir.
- Kız çocukları evlenene veya sigortalı olarak çalışmaya başlayana kadar ölüm aylığından yararlanabilmektedir.
- Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri halinde aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak ödenmektedir.
- Kısmî süreli çalışanlara eksik kalan günlerini isteğe bağlı sigorta ve borçlanma yoluyla tamamlama imkânı getirilmiştir.
- Kadınlar 18 yaşını doldurduktan sonra yurt dışında geçen sürelerin tamamını veya diledikleri kadarını herhangi bir şart aranmaksızın borçlanabilmektedir.
- Kanunun “Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı ve Konut Kapıcılığı” başlıklı Ek 9 uncu maddesi; ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan kişilere; “Ev Hizmetlerinde 10 Gün ve Daha Fazla Çalıştırılacaklara İlişkin Bildirge” ile beyan edilen işe giriş tarihine göre 4/1-a sigortalı olarak tescili yapılmak suretiyle kolay sigortalılık sağlanmaktadır.
- 6111 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanunun Geçici Madde 12’ye “Kız çocuklarının durum değişikliklerinin ortadan kalkması halinde, bu kişiler tekrar ilgili kanunlara göre bakmakla yükümlü olunan kişi sayılır.” cümlesi eklenerek kız çocuklarının sosyal ve ekonomik durumları korunmuştur.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında Türkiye’de ikamet eden Türk vatandaşlarından tamamı cinsiyet farkı gözetmeksizin genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır. 18 yaşının üzerindeki kadınlardan çalışanlar, kurumlardan aylık veya gelir alanlar veya başkasının bakmakla yükümlüsü olanlar zorunlu genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. 18 yaşının altındaki tüm çocuklar cinsiyet fark etmeksizin ücretsiz genel sağlık sigortası kapsamındadır.
- Eşi üzerinden sağlık almakta olan kadınlardan talepte bulunanlar da kendileri ayrı genel sağlık sigortalısı sayılma hakkına sahiptirler. Eşlerden kadın veya kocanın hangisinin zorunlu genel sağlık sigortası kapsamında primlerini ödeyeceği ve diğerinin bakmakla yükümlü sayılacağı da hangisinin talepte bulunduğu bakılarak belirlenmektedir. Yapılan bu düzenlemeler cinsiyet eşitliği kapsamında kadınlara erkekler ile aynı şartlarda sağlık sigortalısı olma hakkı sağlamaktadır.

- Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ilgili Kanunlar gereği bakmakla yükümlü olunan kız çocuklarının durumlarında değişiklik olsa dahi, durum değişikliklerinin ortadan kalkması (boşanmaları ya da işten ayrılmaları) halinde tekrar anne veya babaları üzerinden yaş sınırı olmaksızın sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanmaktadır.
- Kadın sığınma evlerinde kalan kadınların da primleri devlet tarafından ödenmek suretiyle genel sağlık sigortası kapsamındadır. Bu sayılanlar dışında kalıp herhangi bir güvencesi olmayan kişiler de gelir durumlarına göre primleri kendileri veya devlet tarafından ödenmek suretiyle genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır.
- Analık sebebiyle ayakta veya yatarak yapılan sağlık hizmetlerinin finansmanı karşılanmaktadır.
- Evli olan ancak çocuk sahibi olamayan kadınlara belirli şartları sağlamaları halinde yardımcı üreme yöntemi tedavilerinin finansmanı karşılanmaktadır.
- 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası kapsamında olup sağlık yardımlarından yararlanamayanlar, bu hâllerin devamı süresince gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır.
- 24/7/2003 tarihli ve 4956 sayılı Kanun ile Mülga 17/10/1983 tarihli ve Mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci Maddesinde yapılan değişiklik ile kendi nam ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşulu kaldırılmıştır.

Ayrıca, 17/1/2012 tarihli ve 6270 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık sigortası Kanununa eklenen Geçici 7 nci Maddede kendi nam ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşulunun 2/8/2003 tarihi öncesi için de aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

10. Diğer Yasal Düzenlemeler

- Personel alımlarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasına ilişkin “Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi” konulu 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi 22 Ocak 2004 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” 16 Ağustos 2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- “Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik” 24 Temmuz 2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi amacıyla 2005 yılında oluşturulan TBMM Araştırma Komisyonu'nun TBMM Genel Kurulu'nda görüşülen Raporunu takiben, **kadın erkek eşitliği, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, toplumsal yaşamın her alanında kadının konumunun güçlendirilmesi ile kadına yönelik şiddetin önlenmesinin devlet politikası haline getirilmesinin açık göstergesi olan 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi 4 Temmuz 2006 tarihinde yayımlanmıştır.**
- **TBMM'de Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun (KEFEK) kurulmasına ilişkin 5840 sayılı Kanun 24 Mart 2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.**
  - KEFEK, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi ile kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak Türkiye'de ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda TBMM'yi bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde TBMM'ye sunulan kanun tasarı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak amacıyla kurulmuştur.
- 8 Şubat 2013 tarihli “Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”te çok sayıda iş ağır ve tehlikeli iş olmaktan çıkarılarak kadın ve gençlerin istihdamına ilişkin sınırlamalar kaldırılmıştır.
- Kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hedefine ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkanı sağlanması amacıyla “**Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması**” konulu 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi 25 Mayıs 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 2012/3305 Sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” Başlıklı Bakanlar Kurulu Kararı ile özel sektör tarafından kreş ve gündüz bakım evleri ile okul öncesi eğitim için gerçekleştirilecek en az 500 bin liralık yatırımlarının bölgesel desteklerden faydalanması imkanı getirilmiştir.
- 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun ile doğum borçlanması kapsamı genişletilerek daha önce iki çocuk için geçerli olan doğum borçlanması üç çocuğa çıkarılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülen “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı” kapsamında ekonomik yatırım projelerinin %50 hibeli kısmında, proje sahibinin kadın çiftçi olması durumunda proje ön değerlendirme kriterlerine göre puanlama cetvelinde +2 puan verilmekte, eğer bu kadın çiftçi tarımsal amaçlı kooperatif veya birlik üyesi ise +4 puan daha

verilmektedir. Proje kapsamında makine-ekipman alımlarında çiftçilik yapan kadın girişimciler müracaat ettikleri takdirde 35 çeşit makineden %50 hibe alabilmektedirler.

- 6284 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği ise ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmış, 18 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Kadın konukevlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış, 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış, 17 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının teknik araç ve yöntemlerle takibine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik 4 Eylül 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

11. Politika Belgeleri

Ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlenmesi ve hak ve fırsatlardan eşit şekilde yararlanmaları, kadına yönelik şiddetle mücadele adına ilgili paydaşlarca çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen bu çalışmaların belirli bir program çerçevesinde gerçekleştirilmesi, etkili bir iş birliğinin sağlanması adına Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne dönemsel eylem planları hazırlanmaktadır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanan ve yürürlükte olan **“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”**, 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi; hak, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmalarının sağlanması; kadın erkek fırsat eşitliğinin tüm ana plan ve politikalara yansıtılması amacıyla hazırlanan Eylem Planı, kadının güçlenmesi konusunda hazırlanan oldukça kapsamlı bir eylem planıdır.

“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023” kadınların güçlenmesi adına 5 Temel Politika eksenini içermektedir. Bunlar;

- **Eğitim,**
- **Ekonomi,**
- **Sağlık,**
- **Karar Alma Mekanizmalarına Katılım,**
- **Medya**

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı ile kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre çeşitli görev ve sorumluluklar verilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda, tüm tarafların sürece dahil edilmesi, ilgili mevzuat ve kamu politikası açısından hedef ve faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla 2007 yılından beri düzenli olarak eylem planları hazırlanmıştır. Bu kapsamda 2016-2020 yılları arasında kadına yönelik şiddetle mücadele alanında temel politika önceliklerini ortaya koyan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planı**” yürürlüğe girmiştir. *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planı'nın (2016-2020)* uygulanmasında koordinasyon ve izleme süreci Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü ulusal eylem planı doğrultusunda; Bakanlığımız ile Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğinde uygulamada öne çıkan sorunlar ve çözüm önerileri konusunda gerçekleştirilen ortak çalışma sonucunda 2020-2021 yıllarını kapsayan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı**” hazırlanmıştır. Söz konusu Koordinasyon Planı ile;

- ✓ **Mevzuatın Etkin Uygulanması,**
- ✓ **Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi,**
- ✓ **Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme ile**
- ✓ **Veri Toplama ve Araştırma**

hedefleri kapsamında ilgili kurumlar tarafından kapsamlı **75 faaliyet** gerçekleştirilmiştir.

2016-2020 yıllarını kapsayan 3. Ulusal Eylem Planı'nın (2016-2020) süresinin sona ermesi nedeniyle mevzuat hükümleri ve politika dokümanları dikkate alınarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*”, hazırlanmış olup 1 Temmuz 2021 tarihinde lansman toplantısı gerçekleştirilmiş yürürlüğe girmesi sağlanmıştır.

2021 yılı Temmuz ayı itibarıyla yürürlüğe giren 2021-2025 dönemini kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda yeni dönemin şiddetle mücadele yol haritası için 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet belirlenmiştir.

5 ana hedef;

- ✓ **Adalet Erişim ve Mevzuat**
- ✓ **Politika ve Koordinasyon**
- ✓ **Koruyucu Önleyici Hizmetler**

- ✓ Toplumsal Farkındalık
- ✓ Veri ve İstatistik

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planında “politika önceliklerinin belirlenebilmesi için yıllık olarak faaliyet planlarının oluşturulacağı” faaliyeti çerçevesinde ilgili Bakanlıklar ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliğinde 2022 ve 2023 yıllarında gerçekleştirilmek üzere öncelikli olarak belirlediğimiz faaliyetler doğrultusunda faaliyet planlarımız hazırlanmıştır.

2023 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı ile IV. Ulusal Eylem Planının 5 temel hedefi doğrultusunda kadına yönelik şiddetle mücadelede öncelikli faaliyetlerimiz belirlenmiş olup 2023 yılında uygulaması ve uygulamaların takibi gerçekleştirilecektir.

IV. Ulusal Eylem Planımızın il düzeyinde uygulanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş olup 81 ilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları yürürlüğe girerek uygulanmaya başlanmıştır.

2022 yılında erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu 23 ilde (Diyarbakır, Urfa, Mardin, İzmir -Kiraz ilçesi, Antalya, Kars, Ağrı, Iğdır, Van, Muş, Bitlis, Gaziantep, Kilis, Nevşehir, Yozgat, Aksaray, Niğde, Hatay, Kahramanmaraş, Edirne, Ardahan, Siirt ve Afyon) “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları” yürürlüğe konulmuştur.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremin ardından, Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı olmayan 5 deprem ilinde (*Adana, Adıyaman, Osmaniye, Malatya, Elazığ*) "Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı" hazırlanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda, Osmaniye ve Elazığ illerinde Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları yürürlüğe girmiştir. **İl Eylem Planı olan il sayısı 25 olmuştur.** Malatya, Adana ve Adıyaman’da il eylem planı hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

B) ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1. Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi CEDAW, 2. Dünya Kadın Konferansı’nın ardından 1 Mart 1980 tarihinde, üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Türkiye’nin 1985 yılında onayladığı Sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

CEDAW’ın 18. maddesi uyarınca; taraf devletler, her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesine sunmak zorundadırlar. Türkiye bu zorunluluk kapsamında ilk raporunu 1990, Birleştirilmiş 2. ve 3. Dönemsel Raporunu 1997, Birleştirilmiş 4. ve 5. Dönemsel Raporunu 2005, 6. Dönemsel Raporunu 2008, 7. Dönemsel Raporunu 2014 ve son olarak 8. Dönemsel Ülke Raporunu 2020 yılında CEDAW Komitesi’ne sunmuştur

CEDAW’a ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokol Türkiye tarafından 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW'ı ihlal etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesine başvuru hakkı tanınmaktadır. Protokol ile ayrıca uygulamaları denetlemek üzere Komiteye yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır.

III-TEMEL GÖSTERGELERDE KADIN

A) DEMOGRAFİK VERİLER

Nüfus:

Türkiye İstatistik Kurumu 2021 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Türkiye Nüfusu 84 milyon 680 bin 273 kişiye ulaşmıştır. Erkek nüfus 42 milyon 428 bin 101 kişi (% 50,11) olurken, kadın nüfus 42 milyon 252 bin 172 (% 49,89) kişiye ulaşmıştır.

Beklenen Yaşam Süresi:

TÜİK verilerine göre; yeni doğmuş bir bireyin mevcut ölümlülük risklerine maruz kalması durumunda yaşaması beklenen ortalama yıl sayısı olarak tanımlanan "doğuşta beklenen yaşam süresi" Türkiye'de 2013-2015 döneminde 78 yıl, 2017-2019 döneminde 78,6 yıl, 2019-2021 döneminde ise 77,7 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2018-2020 döneminde erkeklerde 75,6 yıl olan doğuşta beklenen yaşam süresi, 2019-2021 döneminde 75 yıl, kadınlarda ise 81,1 yıl iken 80,5 yıl oldu. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşamakta olup, erkekler ve kadınlar arasındaki doğuşta beklenen yaşam süresi farkı 5,5 yıldır.

Evlenme İstatistikleri:

TÜİK verilerine göre; yıllara göre ortalama ilk evlenme yaşı incelendiğinde, her iki cinsiyette de ilk evlenme yaşının arttığı görülmüştür. Ortalama ilk evlenme yaşı 2022 yılında erkeklerde 28,2 iken kadınlarda 25,6 olmuştur. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 2,6 yaş olarak gerçekleşmiştir.

Doğum İstatistikleri, 2022

Toplam doğurganlık hızı, bir kadının doğurgan olduğu dönem (15-49 yaş grubu) boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade etmektedir.

TÜİK verilerine göre, toplam doğurganlık hızı, 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2022 yılında 1,62 çocuk olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,10'un altında kaldığını göstermiştir.

Ölüm İstatistikleri:

TÜİK verilerine göre; ölüm sayısı 2018 yılında 426 bin 449 iken 2022 yılında 504 bin 839 kişi olarak gerçekleşmiştir. Ölenlerin %54,6'sını erkekler, %45,4'ünü kadınlar oluşturmuştur.

Bin kişi başına düşen ölüm sayısını ifade eden kaba ölüm hızı, 2019 yılında binde 5,3 iken 2020 yılında binde 6,1 oldu. Diğer bir ifade ile 2019 yılında bin kişi başına 5,3 ölüm düşerken 2020 yılında bin kişi başına 6,1 ölüm düştü..

B) EĞİTİM

1. Mevcut Durum

Eğitim, üretken ve kaliteli yaşamın önkoşulu olmanın yanında hem toplumsal hem de bireysel değişimin aracı olarak, toplumsal gruplar ve cinsiyetler arasındaki eşitsizlikleri en aza indirebilecek bir anahtardır. Kadınların toplumsal hayatta etkin rol üstlenmelerinde her düzeyde eğitim imkânlarından ve fırsatlarından eşit bir şekilde yararlanmaları son derece önemlidir.

CEDAW'ın eğitim hakkını düzenleyen 10. maddesi taraf devletlere, eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı önleyen bütün önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir.

4. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen belgeler ile (Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı) kadının ilerlemesi ve güçlendirilmesi için öncelikle harekete geçilecek 12 kritik alan belirlemiş olup, bu kritik alanlardan birisi de “Kadın ve Eğitim”dir.

Ayrıca, Türkiye'nin, Binyıl Kalkınma Hedefleri, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliğine üyelik başvurusu çerçevesindeki uluslararası taahhütleri de kadınların ve kız çocuklarının eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlayacak tüm düzenlemeleri yapması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye, yukarıda bahsedilen uluslararası sözleşme ve belgeler ile eğitim hususunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı, bu yasaları uygulamaya geçirmeyi ve kadın okuryazarlığını % 100 olarak gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanununun 4. maddesinde eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olduğu, 8. maddesinde de eğitimde kadın erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanması ifadeleri yer almaktadır.

İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2. maddesinde de ifade edildiği üzere ilköğretim, öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır. Söz konusu kanunda 2012 yılında yapılan değişiklikle, zorunlu eğitim süresi 4 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimini kapsayacak şekilde 12 yıl olarak düzenlenmiştir.

6 yaş ve üzeri toplam nüfusun %97.6'sı okuma yazma bilmektedir. Cinsiyetlere göre okuma yazma bilenlerin oranına bakıldığında; 6 yaş ve üzeri toplam erkek nüfus içerisinde okuma yazma bilenlerin oranı %99.3 iken 6 yaş ve üzeri toplam kadın nüfus içerisinde okuma yazma bilen kadın oranı % 95.9'dur.¹

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2022 yılı sonuçlarına göre 1.862.577 kişi okuma-yazma bilmemekte olup bunların 1.546.018'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Okuma yazma bilmeyen kadınların % 82,28'i (1.272.102) 50 ve üzeri yaş grubundadır. 6-24 yaş grubunda ise okuma yazma bilmeyen 46.521 kadın bulunmaktadır (TÜİK, 2021).

---

¹ Bilinmeyen nüfus hesaplamaya katılmamıştır.

Tablo: Okuma-Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ Yaş) 2022 Türkiye

Okuma-Yazma Durumu	Toplam	Kadın	Erkek
Okuma-Yazma Bilmeyen	1.826.577	1.546.018	280.599
Okuma-Yazma Bilen	73.973.259	35.345.885	37.627.374
Bilinmeyen	793.525	419.093	374.432
Toplam	76.593.361	38.310.996	38.282.365

Kaynak: TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı 2022 Sonuçları

* Yabancılar kapsama alınmamıştır.

6 yaş ve üstü kadın nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 4.08, erkek nüfus içinde okumaz-yazma bilmeyenlerin oranı ise % 0,74'dür.

15 yaş ve üstü kadın nüfus içerisinde (+15) kadın okuma-yazma bilmeyenlerin oranı ise % 4,65'dir²(TÜİK, 2022).

Genele bakıldığında, okuma yazma bilmeme oranı her iki cinsiyet içinde “genç yaş gruplarından ileri yaş gruplarına”, “kentsel nüfustan kırsal nüfusa” ve “Batı bölgelerden Doğu bölgelerine” gidildiğinde, artış sergilemektedir. Ancak, bu değişkenlerin her koşulda kadınlar üzerindeki etkisi erkekler üzerindeki etkisinden daha büyük olmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan “Ulusal Eğitim İstatistikleri”ne göre 6 ve yukarı yaş grubunda bitirilen eğitim düzeyine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo: Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş) 2022 Türkiye

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	1.826.577	280.559	1.546.018
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	7.482.253	3.207.325	4.274.928
İlkokul mezunu	16.739.881	7.178.181	9.561.700
İlköğretim mezunu	5.048.202	2.851.250	2.196.952

² Bilinmeyen nüfus hesaplama dahil edilmemiştir.

Ortaokul veya dengi okul mezunu	13.374.921	7.286.293	6.088.628
Lise veya dengi okul mezunu	17.442.997	9.855.144	7.587.853
Yüksekokul veya fakülte mezunu	12.166.766	6.314.394	5.852.372
Yüksek lisans mezunu	1.475.690	793.593	682.097
Doktora mezunu	242.549	141.194	101.355
Bilinmeyen	793.525	374.432	419.093
Toplam	76.593.361	38.282.365	38.310.996

Kaynak: TÜİK ADNKS Eğitim, Kültür ve Spor Veri tabanı 2022 Sonuçları

* Yabancılar kapsama alınmamıştır.

Okul öncesi eğitim; MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre okul öncesi eğitim kurumu okul öncesi eğitim çağı çocuklarına eğitim veren anaokulu, ana sınıfı ile uygulama sınıfını ifade etmektedir. Anaokulu; Eylül ayı sonu itibarıyla 36-68 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan okul olarak tanımlanmakta iken ana sınıfı; Eylül ayı sonu itibarıyla 57-68 aylık çocukların eğitimi amacıyla örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumları bünyesinde açılan sınıf olarak tanımlanmıştır 2021/2022 eğitim-öğretim yılı rakamlarına göre, okul öncesi eğitimde 3-5 yaş grubunda net okullaşma oranı toplamda % 44,05 olup, kız çocukları için % 43,96; erkek çocukları için ise % 44,14'dür.

4-5 yaş grubuna bakıldığında ise söz konusu oranın toplamda % 55,87; kız çocukları için % 55,80; erkek çocukları için ise % 55,94 olduğu görülmektedir. 5 yaş grubunda okullaşma oranına bakıldığında ise toplamda oran % 81,63 iken kız çocukları için % 81,41, erkek çocukları için ise % 81,85'dir.

İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam hatip ortaokullarından oluşmaktadır.

2021/2022 eğitim-öğretim yılında ilkokul düzeyinde toplam net okullaşma oranı % 93,16 olmuştur. Erkek ve kız çocukları için sırasıyla % 93,20 ve % 93,12 olarak gerçekleşmiştir. Ortaokulda ise net okullaşma oranları toplamda % 89,84 erkek ve kız çocukları için sırasıyla % 88,95 ve % 89,73'dür.

İlköğretimde cinsiyet oranı 2006/2007 öğretim yılında % 94,11 iken; 2021/2022 eğitim öğretim yılında ilkokulda % 99,37'e, ortaokulda ise % 101,26'ya yükselmiştir. İlkokul düzeyinde okullaşma oranları iller arasında farklılık göstermekte olup kız çocuklarının net okullaşma oranının en düşük olduğu iller Gümüşhane (% 76,97), Hakkari (% 88,35), Tokat (% 88,21) ve en yüksek olduğu iller ise Çanakkale (% 94,32), Sinop (% 94,26) ve Kırıkkale'dir. (% 94,24)

2021/2022 eğitim öğretim yılında ilköğretim ve ortaokul düzeyinde öğrenci sayılarına bakıldığında; ilköğretim düzeyine devam eden 5.433.901 öğrenci bulunmakta olup, bu öğrencilerin % 48,52'sini (2.636.771) kız çocukları oluşturmaktadır. İlköğretimin ikinci kademesi olan ortaokul düzeyine devam eden 5.293.067 öğrencinin ise % 49,04'ünü (2.595.886) kız çocukları oluşturmaktadır.

2021-2022 eğitim öğretim yılında 6-9 yaş grubunda okullaşma oranı toplamda % 98,44; bu yaş grubu kızlarda bu oran % 98,47, erkeklerde ise % 98,40'tır. 10-13 yaş grubunda okullaşma oranı ise toplamda % 98,38 iken bu oran kızlarda % 98,33 ve erkeklerde % 98,43'dür.

Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, 4 yıl süreli, zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Genel, mesleki ve teknik eğitim veren okul/kurumların tümünü kapsayan ortaöğretim kademesinde de okullaşma oranlarının son yıllarda sürekli olarak arttığı görülmektedir.

2006/2007 öğretim yılında ortaöğretim kademesinde net okullaşma oranı toplamda % 56,51 iken, erkek ve kız çocukları için sırasıyla % 60,71 ve %52,16 olarak kaydedilmiş; 2021/2022 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde ise toplamda % 89,67 olmuş, erkek ve kız çocukları için ise sırasıyla % 90,03 ve % 89,29 olarak gerçekleşmiştir.

Ortaöğretime devam eden 6.543.599 öğrencinin % 47,13'ünü; Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okul/kurumlarda (güzel sanatlar ile spor liseleri hariç) öğrenim gören 1.833.717 öğrencinin % 35,21'i kız öğrencidir.

Eğitimin temel kademelerinde sağlanan gelişmeler neticesinde yükseköğretim kademesinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Yükseköğretim

2005/06 yılında %18,85 olan toplam yükseköğretim net okullaşma oranınının 2021/22 öğretim yılında % 44,46'ya yükseldiği görülmektedir. Kadınlar açısından bu oran 2005/06 yılında % 17,41 iken 2021/22 öğretim yılında % 49,20'ye yükselmiştir. Yükseköğretim kademesinde cinsiyet oranı % 104,75'dir.

Yüksek Öğretim Kurumunun 2021-2022 verilerine göre yükseköğretimde cinsiyete göre öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir:

Devlet Üniversiteleri

	Erkek	Kadın	Toplam	Kadın Oran%
Önlisans	1.483.016	1.588.282	3.071.298	51,71

Lisans	2.158.772	1.993.361	4.152.633	48
Yüksek Lisans	154.623	139.962	294.585	47,51
Doktora	50.427	47.417	97.844	48,46
Toplam	3.846.838	3.769.522	7.595.918	49,62

Vakıf Üniversiteleri

	Erkek	Kadın	Toplam	Kadın Oranı %
Önlisans	84.408	94.395	178.803	52,79
Lisans	205.812	220.602	426.414	51,73
Yüksek Lisans	29.337	34.349	63.686	53,93
Doktora	5.752	5.944	11.696	50,82
Toplam	325.309	355.290	680.599	52,20

YÖK 2022 verilerine göre; Lisans düzeyinde kadın oranının en fazla olduğu üç eğitim öğretim alanı alan; Sağlık ve Refah % 90,13, Diller % 65,88, Eğitim % 60,81'dir. Lisans düzeyinde kadın oranının en az olduğu üç alan ise Mühendislik ve Mühendislik İşleri % 20,32, Bilişim Teknolojileri % 23,02, Mühendislik, İmalat ve İnşaat % 30,13'tür.

Akademik personelde kadının durumuna bakıldığında Profesör, Doçent, Doktor Öğretim Üyesi, Öğretim Görevlisi, Araştırma Görevlisi kadroları içinde kadın oranının birçok ülkeden daha yüksek olduğu (% 46,18) görülmektedir. Bu, çok önemli bir oran olmakla birlikte rektörlük (% 9,31) gibi üst pozisyonlarda erkek egemenliği devam etmektedir (YÖK, Temmuz, 2023).

Yaygın Eğitim

Türkiye'de kadınları kapsayan örgün eğitimin yanında ve dışında, bilgi, beceri, meslek kazandırmaya ve bireysel ve toplumsal gelişmeyi sağlamaya yönelik yaygın eğitim

etkinliklerinin çokluğu ve çeşitliliği dikkat çekicidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) hayat boyu öğrenme kurumları aracılığıyla gerçekleştirdiği yaygın eğitim etkinliklerine ek olarak pek çok sivil toplum örgütü gönüllü olarak kadınlara yönelik okuma yazma, beceri ve meslek edindirme kursları vermekte, belediyeler ücretsiz benzer kurslar düzenlemekte ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ve ADEM'ler yine benzer faaliyetlerde bulunmaktadır.

MEB 2022 yılı verilerine göre yaygın eğitim kapsamında Türkiye genelinde e-yaygın sisteminden alınan verilere göre açılan kurslarda eğitim gören 13.603.875 kursiyerin 8.191.068'ini (% 60,2) kadınlar oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 yılında kurslara katılanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı görülebilir (MEB, Aralık 2022).

2022 Yılı Yaş Aralığına ve Cinsiyete Göre Kursiyer Verileri				
Yaş Aralığı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	TOPLAM Kursiyer	Kadın Kursiyer Oranı
3-6 yaş	108.300	106.782	215.082	49,6 %
6-14 yaş	1.775.440	1.789.245	3.564.685	50,2 %
15-22 yaş	1.088.504	1.373.444	2.461.948	55,8 %
23-44 yaş	1.813.641	3.430.246	5.243.887	65,4 %
45-64 yaş	573.502	1.362.190	1.935.692	70,4 %
65+ yaş	53.420	129.161	182.581	70,7 %
TOPLAM	5.412.807	8.191.068	13.603.875	60,2 %

Açık Öğretim Okulları

Açık öğretim okulları; örgün eğitim yaş sınırını geçen vatandaşlar ile özür durumu, tutukluluk hali, hastalığı, yaşadığı yerde okul olmama ya da eğitime erişim sağlayamama gibi nedenlerle öğrenimine devam edemeyen vatandaşlara örgün eğitim düzeyinde eğitim hizmeti sunmak için açılmış okullardır.

Açık Öğretim Okulları cinsiyete göre öğrenci verileri (2021-2022) aşağıdadır (MEB, Aralık 2022):

OKUL TÜRÜ	Aktif Öğrenci Sayısı	Aktif Tutuklu/Hükümlü Öğrenci Sayısı
------------------	-----------------------------	---

	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Açık Öğretim Ortaokulu	70.229	101.714	171.943	197	2.964	3.161
Açık Öğretim İmam Hatip Lisesi	43.467	52.547	96.014	658	24.451	25.109
Açık Öğretim Lisesi	845.974	720.281	1.566.255	28	1057	1085
Mesleki Açık Öğretim Lisesi	821.995	916.203	1.738.198	5	81	86
Genel Toplam	1.781.665	1.790.745	3.572.410	888	28553	29441

Eğitimciler

2021-2022 eğitim öğretim yılı verilerine göre;

- ✓ Okulöncesi eğitimde görev yapan 63.142 öğretmenin % 93,77'si, (59.213),
- ✓ İlkokul düzeyinde görev yapan 310.477 öğretmenin % 64,76'i (201.070),
- ✓ Ortaokul düzeyinde görev yapan 376.747 öğretmenin % 59,16'sı (222.884),
- ✓ Ortaöğretimde görev yapan 389.307 öğretmenin % 51,68'sini (201.212) kadınlardan oluşmaktadır.
- ✓ Diğer kademelerde (İl/İlçe MEM, Olgunlaşma Enstitüsü, RAM, Açık Öğretim Kurumları, Akşam Sanat Okulları, Halk Eğitim Merkezleri, Hizmet İçi Eğitim, Özel Yetenek) görev yapan 25.857 öğretmenin 17.648'i (% 68,25) kadınlardan oluşmaktadır.
- ✓ Eğitim kurumu yöneticilerinde ise; 32.557 okul müdürünün 3.438'i (%10,56), 2.755 müdür yardımcısının 282'si (% 10,24), 55.386 müdür yardımcısının ise 14.032'si (% 25,35) kadındır.

Son yıllarda ilköğretim kademesindeki kadın öğretmen sayısı önemli oranda artmıştır. Ailelerin kız çocuklarının okutulması ve eğitime devamı konularında ortaya çıkabilecek direncin kırılmasında kadın öğretmenlerin olumlu etkisi bulunmaktadır. Öğretmenler ve okul müdürleri, öğrenciler için birer rol model olmaktadır. Bu açıdan kadın öğretmenlerin sayısındaki artış gibi kadın okul müdür ve müdür yardımcılarının da sayısının artması oldukça önem taşımaktadır.

2023 yılı MEB verilerine göre;;

- ✓ MEB Merkez teşkilatında
  - Bakan Yardımcılığı Genel Müdür Düzeyinde 26 yöneticiden 4'ü kadın (% 15,4)
  - 139 Daire Başkanından 23'ü kadın (% 16,5)

- 400 Şube Müdüründen 129'u kadın (% 32,3) olmak üzere, toplam 565 yöneticinin 156'sı kadındır (% 27,6)
- ✓ MEB Taşra teşkilatında
  - 81 İl Millî Eğitim Müdürünün 3'ü kadındır (%3,7)
  - Kadrolu statüde görev yapan 751 İlçe Millî Eğitim Müdürünün 11'i kadındır (%1,46)
  - Kadrolu statüde görev yapan 287 İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısının 14'ü kadındır (%4,88)
  - Kadrolu statüde görev yapan 2.682 Şube Müdürünün 199'u kadındır (%7,4)

Yapılan Çalışmalar

Kız ve erkeklerin eğitime eşit katılımını temin etmek hedefine ulaşmak amacıyla eğitim seferberliği başlatan Türkiye, kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağ nüfusu ile ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açmıştır. 2022-2023 yılı eğitim öğretim yılı verilerine göre yatılı öğrenci sayısı 28.341 olup, 13.346'sı (% 47.09) kız öğrencilerden oluşmaktadır (MEB, Temmuz 2023).

Köy okullarında birleştirilmiş sınıf uygulaması ile öğrenim gören öğrencilerimiz başta olmak üzere tüm ilköğretim öğrencilerimizin okul içi ve uzaktan eğitim çalışmalarında ihtiyaç duyabilecekleri yardımcı materyal ihtiyacını karşılamak üzere Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler alanında hazırlanan 17 çeşit çalışma kitabı öğrenci ve öğretmenlerimizin kullanımına 2019-2020 eğitim öğretim yılında sunulmuştur.

Okulu bulunmayan nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki kız ve erkek çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla, "Taşınabilir İlkokul, Ortaokul ve Ortaöğretim Uygulaması" yürütülmektedir.

2021/2022 eğitim öğretim yılında "Taşınabilir İlkokul ve Ortaokul Uygulaması"ndan yararlanan öğrenci sayısı 722.119 olup, 355.288'ini (% 49,20) kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Ülke genelinde taşınabilir ortaöğretim uygulaması kapsamında 2021/2022 eğitim öğretim yılında 81 ilde 212.488 kız, 228.972 erkek olmak üzere toplam 441.460 öğrenciye taşıma ve yemek hizmeti verilmiştir (MEB, 2022).

Yoksul aile çocuklarına verilen yatılı eğitim hizmetlerinin yanı sıra, ilköğretim kurumlarının 6, 7 ve 8. sınıfları ile genel ve meslekî teknik orta öğretim kurumları için bursluluk hizmetleri de verilmektedir.

25/11/2016 tarihli ve 29899 Sayılı Resmi Gazete yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği kapsamında her yıl yapılan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavında başarılı

olan kız ve erkek öğrencilere; 2023 yılı Temmuz ayı itibarıyla aylık 1.014,49 TL burs ödenmektedir.

Bursluluk hizmetleri ve Şartlı Eğitim Yardımı uygulaması ile; nüfusun en ihtiyaç sahibi kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının temel eğitim hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal yardım ağı oluşturmak amacıyla Türkiye'nin her köşesinde karşılıksız eğitim yardımları yapılmaktadır. Nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla, “Şartlı Eğitim Yardımı” yapılmaktadır. İlköğretimdeki kız öğrenciler için 100 lira, erkek öğrenciler için 90 lira, ortaöğretimdeki kız çocukları için 150 lira, erkek çocukları için 130 lira aylık ödenmektedir. Kız çocuklarının okullaşma oranları ile ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarını artırmak için, **kız çocuklarına ve ortaöğretime devam eden öğrencilere verilen yardım miktarları daha yüksek tutulmuş olup ödemeler annelere yapılmaktadır.** Bunun yanı sıra Şartlı Eğitim Yardımı ile ilgili yapılan etki analizi sonucunda, yardım alanların yardım almayanlara göre; devamsız gün sayısının yaklaşık %50 oranında azaldığı, kırsal kesimlerde devamsızlığın azalma oranının daha yüksek olduğu, **kız çocuklarında erkeklere göre devamsızlığın 2 kat daha fazla azaldığı görülmüştür.**

29 Mayıs 2017 tarihinde başlayan, Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkiye-Avrupa Birliği ortak finansmanı ve UNICEF teknik desteğinde yürütülen “Engeli Olan Çocuklar İçin Kapsayıcı Erken Çocukluk Eğitimi Projesi” Mayıs 2020 itibarıyla sona ermiştir. Proje faaliyetleri Antalya, Bursa, Konya, İzmir, Gaziantep ve Samsun illerinde olmak üzere toplam 90 pilot okulda uygulanmıştır.

Proje kapsamında yetiştirilen 143 eğitici eğitmeni aracılığıyla 1.200 öğretmene eğitim verilmiş, düzenlenen Aile Bilgilendirme Seminerleri ile engeli olan çocukların eğitim haklarına ilişkin 16.000 veliye bilgilendirmede bulunulmuştur.

Velilerin % 90lık kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Bu Proje kapsamında üretilen materyaller 32.000 çocuğa ulaştırılmıştır. Proje uygulama süreci 29 Aralık 2020 tarihinde sona ermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği ortak finansmanı ile ve UNICEF teknik desteğiyle uygulamaya konulan Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması Projesi uygulama süreci 1 Kasım 2020 tarihinde başlamıştır. Projenin amacı özellikle dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm çocukların erken çocukluk eğitimine erişimlerinin sağlanması, sunulan bu eğitimin kalitesinin arttırılmasıdır. Proje ile tüm çocukların eğitime erişimlerini sağlamak amacıyla alternatif ve esnek erken çocukluk eğitimi modelleri uygulamaya konulacaktır. Kırsal ve düşük yoğunluklu yerleşim bölgelerindeki çocukların erken çocukluk eğitim hizmetlerine erişimlerini sağlamak amacıyla; “toplum temelli erken çocukluk eğitim ve hizmet modeli”, “yaz anaokulu modeli” ve “gezici öğretmen modeli” uygulanmaktadır. Bu kapsamda "Benim Oyun Sandığım" eğitim seti ile dezavantajlı 5.000 aileye ulaştırılmış, belediye bünyesinde ve halk eğitim merkezleri bünyesinde bulunan oyun odalarına eğitim ve materyal desteği sağlanmıştır. Fiziksel alan ihtiyacı olan bölgelerde 600 derslikli 300 konteyner

ana sınıfı kurulumu yapılarak derslik ihtiyacı giderilmiştir. Yapılan faaliyetlere ilişkin güncel durum aşağıda belirtildiği gibidir:

- Okul Öncesi Eğitim Programı Güncellenmiştir.
- Okul Öncesi Eğitim Öğretmen Kılavuz Kitapları Geliştirilmiştir
- 12 Adet Çocuk Etkinlik Kitabı Geliştirilmiştir.
- Aile Eğitimi Programının Güncellenmiştir.
- 36 Adet Hikâye Kitabı Geliştirilmiştir.
- Yaz Anaokulu Modeli Eğitim Programı Geliştirilmiş ve Öğretmen Eğitimleri düzenlenmiştir.
- Gezici Öğretmen Eğitim Modeli Programı Geliştirilmiş ve Öğretmen Eğitimleri Düzenlenmiştir.
- Oyun Odası Eğitim Modeli Programı Geliştirilmiş ve Öğretmen Eğitimleri Düzenlenmiştir.
- Belediye Eğitim Programı Geliştirilmiş ve Öğretmen Eğitimleri Düzenlenmiştir.
- 39 Bölümlük Çizgi film geliştirilmiştir.
- 600 Derslikli 300 Adet Konteyner ana Sınıfı Kurulumu tamamlanmıştır.
- 5000 Adet Oyun Sandığı Dağıtımı tamamlanmıştır.
- 30 Adet Gezici Öğretmen Eğitim Seti, 100 Adet Oyun Odasına Eğitim ve Materyal Desteği sağlanmıştır.
- Belediye Bünyesinde 40 Sınıfa mobilya ve materyal desteği sağlanmıştır.
- 1000 Adet Yaz Okulu Eğitim Seti, 1150 Öğretmene Okul Öncesi Eğitim Programı Eğitici Eğitimi verilmiştir
- 10.000 Öğretmene Okul Öncesi Eğitim Programı Eğitim verilecektir.
- Erken Çocukluk Eğitimi Kurum Standartları Gözden Geçirilecektir.
- Bilgi, Tutum ve Uygulamalar Araştırması (KAP Survey) yapılmış ve erken çocukluk eğitimi hizmetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla aile ve bakıcıların tutumlarını olumlu yönde değiştirmeye yönelik farkındalık artırma faaliyetleri düzenlenecektir.
- Mevzuat güncelleme çalışmaları devam etmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin okula düzenli olarak devamlarının sağlanması koşuluyla Yabancılara Şartlı Eğitim Yardımı (YŞEY) sağlanmaktadır. Kız çocuklarının okullaşma oranları ile ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarını artırmak için, kız çocuklarına ve ortaöğretime devam eden öğrencilere verilen yardım miktarları daha yüksek tutulmuş olup ödemeler öncelikle öğrencinin annesinin, yoksa babasının veya yakınlarının Kızılay kartına yatırılmaktadır. İlköğretimdeki kız öğrenciler için 100 lira, erkek öğrenciler için 90 lira, ortaöğretimdeki kız çocukları için 150 lira, erkek çocukları için 130 lira aylık ödenmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasındaki iş birliği protokolü çerçevesinde, yasal kalış hakkına sahip tüm yetişkin yabancıların (17-65 yaş) ülkemizdeki sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyumlarının kolaylaştırılması için kurs programları (SUYE) düzenlenmektedir.

Uzak ve seyrek nüfuslu yerleşim yerlerinde ana sınıfı açılmaması durumunda alternatif erişim modellerden “Gezici Öğretmen Sınıfı” modeli ile bir öğretmenin birden fazla yerleşim yerine giderek oradaki çocukları uygun bir alanda toplayıp eğitim vermesi; “Taşıma Merkezi Ana Sınıfı” modeli ile ise bir çocuk en fazla 20-25 km taşınacak şekilde uzak köyden başlanıp taşıma merkezi seçilen yere kadar çocukların rehber personel eşliğinde taşınarak eğitim alması sağlanmıştır. Alternatif erişim modelleri ile 2018-2019 eğitim öğretim yılında 1047 çocuk, 2021-2022 eğitim öğretim yılında 2425 çocuk, 2022-2023 eğitim öğretim yılında 4440 çocuk eğitim almıştır.

Şartları elverişsiz hanelerde yaşayan ve okul öncesi eğitime erişimi olmayan çocukları ev ortamında desteklemek amacıyla içinde 52 farklı materyal bulunan “Benim Oyun Sandığım Seti” hazırlanmıştır. Ayrıca söz konusu setin okul öncesi öğretmeni ve okul müdürü aracılığıyla çocuğa ve aileye teslim edildiği her ay düzenli ev ziyaretleri ile çocuğun gelişimin izlenip desteklendiği, aileye rehberlik edildiği bir ev temelli erişim modeli geliştirilmiştir. 2019-2020 eğitim öğretim yılında 500, 2020-2021 eğitim öğretim yılında 3200, 2021-2022 eğitim öğretim yılında 9476 sandık çocukların evine ulaştırılmış ve düzenli ev ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. 2022-2023 eğitim öğretim yılında 13.200 “Benim Oyun Sandığım Seti” çocuklara ulaştırılmıştır.

Nüfusun yoğun olduğu ve arsa bulma sorunu yaşanan merkezi yerler için ise okul öncesi eğitimde derslik ihtiyacını karşılamak amacıyla bahçesi uygun olan okullara taşınabilir ana sınıfları (konteyner) ve prefabrik derslikler yapılması amaçlanmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarla bu tür ortamların sayısı 356 dersliğe ulaşmış ve toplamda ortalama 14.000 çocukluk kapasite oluşturulmuştur. 2022-2023 eğitim öğretim yılında bahçesi uygun olan okullara 630 adet 1260 derslikli taşınabilir ana sınıfları (konteyner) ve prefabrik derslikler yapılmıştır.

Erken çocukluk döneminden başlayarak çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak, onların kelime hazinesini artırmak, dinleme ve konuşma yeteneklerinin gelişimlerini desteklemek amacıyla Genel Müdürlüğümüzce erken çocukluk dönemindeki çocuklara yönelik öykü türünde eğitim materyallerinin geliştirilmesi için “365 Gün Öykü” çalışması yapılmıştır. Bu kapsamında 53 yeni öykü kitabı geliştirilmiş olup daha önce Bakanlığımız projeleri kapsamında geliştirilen diğer öykü kitaplarıyla birlikte 29 bin 349 okul öncesi dersliğine dağıtılmıştır.

Şartları elverişsiz yerleşim yerlerinde yaşayan çocuklara beslenme desteği sağlamak amacıyla pilot çalışmalara başlanmıştır. Öncelikle 2021-2022 eğitim öğretim yılında Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa illerindeki 22 ilçede şartları elverişsiz yerleşim yerlerindeki okullar belirlenerek 6.266’sı yabancı uyruklu olmak üzere toplam 15.920 çocuğa beslenme desteği sunulmuştur. 2022-2023 eğitim öğretim yılı ilk döneminde ise ülke genelinde 60.000 çocuğa bir öğünlük beslenme desteği sunulması için tüm çalışmalar tamamlanarak okul müdürlüklerine gerekli ödenekler gönderilmiş, böylece okul öncesi eğitimde bir öğünlük ücretsiz beslenme hizmeti verilmeye başlanmıştır. Yapılan pilot çalışmalar sonucunda 2022-2023 eğitim öğretim yılı

ikinci döneminde tüm resmi okul öncesi eğitim kurumlarına bir öğünlük ücretsiz beslenme desteği uygulaması yapılmıştır.

Bir sonraki yıl ilkokula başlayacak olan çocuklar başta olmak üzere ders yılı içerisinde okula gidemeyen çocuklar için her yıl temmuz ve ağustos aylarında yaz eğitimi uygulaması yapılmaktadır. 2400 adet donatım/kırtasiye/materyal ve servis desteği verilmiş yaklaşık 70.000 çocuğun yaz eğitimine devam etmesi sağlanmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılı yaz döneminde de yaz eğitimi açacak dezavantajlı kurumlara 1000 klima ve 1500 kırtasiye seti desteği sağlanmış, 867 eğitim kurumu müdürüne eğitim düzenlenmiştir.

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından Çerçeve Programı hazırlanan ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından onaylanarak e-Yaygın sistemine eklenen Çocuk Destek Eğitim Programı ve Ebeveyn Destek Eğitimi Programı ile çocuk ve aileyi aynı anda eğitim sürecine dâhil eden ilk resmi müdahale programı hayata geçirilmiştir. Çocuk Destek Eğitim Programı ve Ebeveyn Destek Eğitimi Programı ile; 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerinin artırılması, çocukların bütünsel gelişimlerinin desteklenmesi ve ebeveyn-çocuk gelişiminin bütüncül olarak desteklenmesi amaçlanmaktadır. Uygulayıcılara yol gösterici olması ve uygulamada meydana gelebilecek aksaklıkların önlenmesi için Ebeveyn Çocuk Destek Eğitim Programı Uygulama Kılavuzu da hazırlanmıştır. Bu program ile çeşitli nedenlerle (nüfusun yoğun olduğu için mevcut fiziki kapasite yetersizliği, yoksul hanelerden gelen çocuklar, okul olmayan yerleşim yerleri vb.) okul öncesi eğitime erişemeyen, öncelikle 5 yaş olmak üzere 3-4-5 yaşlarındaki çocukların okul öncesi eğitimden faydalanması, okullarda eğitim öğretim saatleri dışında boş kalan dersliklerin etkin şekilde kullanılabilmesi, ebeveynlerin çocuklarının gelişimleri (bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel, dil ve öz bakım) hakkında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır.

Okul öncesi eğitimde özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı hanelerde yaşayan çocukların ailelerine düşen maliyetin azaltılması için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Bakanlığımız arasında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında sosyal yardımlardan yararlanan hanelerde bulunan ve resmî okul öncesi eğitim kurumlarından eğitim alan Türk vatandaşı çocukların eğitim süreçlerinde desteklenmesine yönelik bir protokol imzalanmıştır. Protokol kapsamında söz konusu çocukların bulunduğu okula beslenme, temizlik hizmetleri ve eğitim programının uygulanmasına yönelik eğitim materyalleri için nakdi destek sağlanmaktadır.

"Türkiye'de Suriyeli ve İhtiyaç Sahibi Türk Çocuklara Yönelik Erken Çocukluk Eğitimi" İşbirliği Protokolü kapsamında 2020-2021 eğitim öğretim yılında 156, 2021-2022 eğitim öğretim yılında 175 okula donatım/kırtasiye/materyal desteği sağlanmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılında 207 kuruma donatım/kırtasiye/materyal desteği sağlanmıştır. 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen 2400 çocuğa sırt çantası içinde eğitim materyali, kırtasiye ve hijyen seti dağıtılmıştır.

Bakanlığımız ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) arasında imzalanan "İş Sağliğı ve Güvenliđinin Eğitime Entegrasyonu" Protokolü kapsamında ÇSGB, Genel Müdürlüğümüz

iş birliğinde okul öncesi kurumlarında eğitim gören öğrencilerde sağlık ve güvenlik kültürünün gelişimine katkı sağlanması ve sağlıklı ve güvenli davranış bilincinin erken çocukluk döneminden itibaren öğrencilere kazandırılması amacıyla oyun temelli uygulamaya sahip "Sağlık ve Güvenlik Kutusu" projesi başlatılmıştır. Söz konusu proje kapsamında geliştirilen eğitim materyallerinin pilot uygulaması kapsamında 1000 Sağlık ve Güvenlik Kutusu okul öncesi eğitim kurumlarına dağıtılmıştır.

Özellikle şartları elverişsiz yerleşim yerlerindeki çocukların çocuk kulüplerinden daha etkin faydalanmasını sağlamak amacıyla halk eğitim merkezleri tarafından ücretsiz olarak sunulan halk eğitim modülleri okul öncesi çocuklarına uygun hale getirilmiştir. Böylece okul öncesi çağına uygun toplam 32 yeni halk eğitim modülü programı hazırlanmıştır. Hazırlanan modüller ile şartları elverişsiz yerleşim yerlerindeki okul öncesi eğitim kurumlarındaki tüm çocuklar çocuk kulüpleri uygulamasından ücretsiz faydalanmaktadır.

Çocukların evde verimli vakit geçirmesi için ulaşılabilir ve maliyeti düşük materyaller ile bir ana malzemeden çeşitli ürünler ortaya koymayı teşvik eden "Bir Şeyden Çok Şey" ve çocukların düşünme, hayal etme, merak, yaratıcılık, problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik "Hisset, Düşün, Yap" temalı etkinlik kitapları kalem seti ile birlikte 11000 şartları elverişsiz aileye dağıtılmıştır.

Okul öncesi eğitimi zenginleştirmek amacıyla TRT EBA kanalında okul öncesi çocuklar için hazırlanan 492 bölümlük "TRT EBA Anaokulu" programı çekimi tamamlanmıştır. Her gün sabah ve akşam saatlerinde, ülkemizdeki 3, 4 ve 5 yaşlarındaki yaklaşık 4 milyon çocuk ile yurt dışındaki binlerce çocuğun gelişimi nitelikli içeriklerle desteklenmiştir. Bu program, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı boyunca hafta içi her gün yayınlanmıştır. Çocukların her ortamda ve fırsatta, daha çok ve nitelikli eğitim alabilmesi için söz konusu program ailelere yönelik olan "Ailece" adı altında bir kuşakla da desteklenmiştir.

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)

İlkokulların 3. sınıfına devam eden, eğitim ve öğretim yılı içinde çeşitli nedenlerle okuma, okuduğunu anlama, yazma becerileri ve doğal sayılar, doğal sayılarda dört işlem öğrenme alanlarında yeterli kazanımlara ulaşamayan öğrencilerin bu alanlardaki eksik öğrenmelerinin giderilmesini amaçlayan bir programdır. Program 2018-2019 eğitim öğretim yılında tüm Türkiye'de uygulanmaya başlanmış olup UNICEF ile doğrudan hibe usulü ile uygulanmaktadır. Program kapsamında eğitim alan kız ve erkek öğrencilerin öğrenme eksiklikleri giderilmekte; dolaylı olarak eğitimden erken ayrılma, devamsızlık gibi sorunların da çözümü için önlem alınmış olmaktadır. Program kapsamında 2022-2023 eğitim öğretim yılında eğitim alan öğrencilerin % 47'si kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Dijital Benim İşim Projesi I. Faz (2020-2021)

Halk eğitimi merkezlerinde öğrenim gören kadınlara dijital okuryazarlık becerileri kazandırılması ve dijital alanlarda mesleki gelişimlerini destekleyerek aktif işgücüne katılmalarına olanak sağlanması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında 339 eğitim

gerçekleştirilmiştir. Toplamda 4898 kursiyere ve 62 eğitime ulaşılmıştır. Sosyal Medya Kampanya yarışmasına 82 kursiyer katılım göstermiş, Çağrı Merkezi'nde 43 kursiyer istihdam edilmiştir.

Yenilenebilir Enerji Sektöründe Suriyeliler ve Ev Sahibi Topluluklar İçin İstihdam Edilebilirliğin Artırılması Projesi

Yenilenebilir enerji sektöründe güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi alanlarında mesleki eğitim ve beceri sertifika eğitimleri yoluyla 18 yaş ve üzeri, toplam 1000 kişinin istihdam edilebilirliklerini artırmak amaçlanmıştır. Bu kitle %25'i kadın olmak üzere; yüzde 50'si ev sahibi topluluk üyesi ve yüzde 50'si geçici koruma altındaki Suriyeliler olacak şekilde belirlenmiştir.

Proje kapsamında:

- 1- BM iyi niyet elçilerinin katılımlarıyla İskenderun Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde yenilenebilir enerji atölyesi açılışı yapılarak görünürlük faaliyeti gerçekleştirilmiştir.
- 2- Mersin'de atölye renovasyon ve inşaat çalışmaları bitirilmiştir.
- 3- Harmanlanmış Öğrenme modeline göre düzenlenen “Yenilenebilir Enerji Teknolojileri Fotovoltaik Güneş Panelleri Kurulumu ve Hibrit (Güneş-Rüzgar) Sistemine Entegrasyonu (Harmanlanmış Öğrenme)” Kurs programı hazırlanmış ve onaylanmıştır. Mart 2020 - Aralık 2021 arasında 29 kurs gerçekleştirilmiştir. Kurslara katılan 393 kursiyer sertifika almıştır. Sertifika alan kursiyerlerin 162'si (%41) kadındır.

Okuryazarlık Seferberliği

Zorunlu ilköğrenim çağı dışında kalmış (*14 yaş üstü bireylerin*) okuma ve yazmayı bilmeyen veya çok az bilen bütün vatandaşların, Türk milli eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, devletin gözetim ve denetimi altında okuma ve yazma öğrenmelerini veya ilköğretim düzeyinde öğrenim yapmalarını sağlamak amacıyla 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı himayelerinde başlatılan ve “*tüm vatandaşlar okuryazar olana kadar seferberlik*” anlayışıyla kesintisiz sürdürülecek olan eğitim faaliyetidir (MEB, Aralık, 2022).

Okuryazarlık Seferberliği verileri aşağıdadır:

Kurs Türü ve Düzeyi	Katılan Kursiyer			Sertifika Alan Kursiyer		
	<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>TOPLAM</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>TOPLAM</i>
Yoğunlaştırılmış Temel Düzey	85.978	545.709	631.687	38.927	279.875	318.802
I. Seviye Tespit	70.818	12.761	191.579	48.592	95.349	143.941

Sınavı						
TOPLAM	156.796	558.470	715.266	87.519	375.224	462743
II. Kademe Kurs	123.796	44.786	124.434	13.927	13.495	27422
II. Seviye Tespit Sınavı	77.306	9.2734	170.040	41.817	55.753	97570
TOPLAM	201.102	54.059	294.474	18.108	69.248	124.992
GENEL TOPLAM	202.054	612.529	1.009.740	105.627	444.472	587.735

Yabancılara Yönelik Yaygın Eğitim Faaliyetleri

HBÖGM; ülkemizde bulunan yabancı uyrukluların evrensel olan eğitim hakkından yararlanmaları ve sosyal uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla halk eğitimi merkezleri aracılığıyla genel kurslar, mesleki ve teknik kurslar ile yabancılar için Türkçe kursları açarak eğitim hizmeti sunmaktadır. Ülkemizde bulunan tüm yabancıların Türkçe dil becerilerini geliştirmek amacıyla yaş gruplarına göre Türkçe Öğretimi kurs programları hazırlanmıştır.

Söz konusu kurs programları ile yabancı uyruklu kadınların da dil açısından gelişimlerini arttırmak amaçlanmıştır.

Ülkemizde Bulunan Tüm Yabancı Kursiyer Verileri (Veriler 2014-2022 yılları arasına aittir.) (MEB, Aralık 2022)

Kurs Türü	Kadın	Erkek	Toplam
Genel Kurslar	1.624.195 (%52,26)	1.483.726 (%47,74)	3.107.921
Mesleki Kurslar	201.733 (%73)	74.601(%27)	276.334
Türkçe Öğretim Kursları	514.582 (%59,82)	345.696 (%40,18)	860.278
Türkçe Okuma –Yazma Kursları	127.294 (%56,44)	98.247 (%43,56)	225.541

Bununla birlikte Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile UNICEF iş birliğinde “Ortaöğretimde Sınıf Tekrarı, Okul Terk Sebepleri ve Örgün Eğitim Dışında Kalan Çocuklar Politika Önerileri

Raporu” hazırlanmıştır. Söz konusu raporda yer alan öneriler ve Millî Eğitim Bakanlığının yürütmüş olduğu projelerin çıktıkları da dikkate alınarak Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı 2014-2020 Dönemi (IPA-II) kapsamında “**Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Projesi (ODAP)**” 10 Aralık 2021 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Hizmet ve mal alımı bileşenlerinden oluşan, 2021-2024 yılları arasında 30 ay sürecek olan proje “Ortaöğretim kademelerinde herkesin eğitime erişiminin sağlanması ve okuldan erken ayrılma/devamsızlık ile mücadele edilmesi yolu ile eğitim ve beceri düzeylerinin artırılmasını” amaçlamaktadır. Projenin genel hedefi “Tüm resmi ortaöğretim okullarında (genel ortaöğretim, mesleki ve teknik eğitim ile din öğretimi) kapsamlı bir önleme, müdahale ve telafi modelinin geliştirilmesi ve uygulanması yolu ile ortaöğretim kademesinde devam ve okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik çabaların desteklenmesidir.” Proje 14 ilde 50 pilot okulda uygulanmaktadır.

2022-2023 eğitim öğretim yılı için öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan Biyoloji, Coğrafya, Fizik, Kimya, İngilizce, Matematik, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe, Almanca ve Fransızca derslerine ait 88 ders kitabı ve 478 ünitenin etkileşimli hale getirilmesi çalışmaları Genel Müdürlüğümüzde görevli öğretmenler tarafından sürekli güncellenerek ogmmateryal.eba.gov.tr adresinden yayınlanmaktadır.

2011-2016 yılları arasında 35 ilde yürütülen ve faaliyetlerini tamamlayan “Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP-1)”; 2017 Yatırım Programına yaygınlaştırma kapsamında, “Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP-2)” yürütülmüştür.

Meslek sahibi olmak isteyen işsizlere, dezavantajlı gruplara (dul ve yetimler, cezaevlerinden tahliye olmuş veya olmamış kişiler, şiddet mağduru kadınlar, ev hanımları, engeli dolayısıyla eğitime erişim sağlayamamış gruplar, güvenlik nedeniyle göç etmiş kişiler, eğitime erişim fırsatı bulamamış olan bireyler, bir mesleki becerisi olmayan veya meslek değiştirmek isteyenler) ve mesleğini değiştirmek isteyenlere ilgi ve istidatları göz önüne alınarak toplam 15.000 kişiye meslek edindirmek amacıyla 24 ay süre ile proje yürütülmüştür. Proje bütçesi 7.000.000 TL’dir. Projenin 81 ilde, örgün mesleki ve teknik eğitimde yaygınlaştırılması ve Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce eğitim verilen 12 alanda, 2016-2017 öğretim yılından başlayıp kademeli olarak 53 alanı kapsayacak şekilde uzatılmıştır.

2017 yılı ve Temmuz 2018 itibari ile toplam 469 meslek kursunda 7814 kişi kurslara katılım sağlamıştır. 15 ile 2.638.975 TL bütçe aktarılmıştır. Bu kursiyerlerin %80 i (2211) kadındır. Projenin hedef kitlesi içinde şiddet mağduru kadınlar ve bir meslek sahibi olmak isteyen ev hanımları da bulunmaktadır.

MEB tarafından yayımlanan 2010/38 sayılı “**Özellikle Ortaöğretimde Kız Çocuklarının Okullaşması**” Genelgesi ile kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması, ortaöğretime geçiş oranlarının yükseltilmesi, hiçbir kız çocuğunun eğitim dışında kalmaması amaçlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü olarak Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı ortaklığında

Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Arttırılması (KEP-1) ve Özellikle Kız Çocuklarının Okula Devam Oranının Arttırılması Operasyonu-2 (KEP-2) Projeleri hayata geçirilmiş ve başarı ile yürütülmüştür.

Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Arttırılması (KEP-1) Projesinde;

1. Kızların okuldan ayrılma ve okula gitmeme nedenlerinin araştırılması, okul terk oranlarının tespit edilmesi, tedbirlerin alınması, terk oranlarının azaltılması ve okullaşma oranlarının izlenmesi için e-okul sistemine dahil olacak bir modül hazırlanması,
2. Okullarda psikolojik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması,
3. Hayat boyu öğrenme perspektifinde kız çocuklarının okula dönmelerini teşvik edici faaliyetlerin desteklenmesi,
4. Eğitim programları ve kampanyalar yoluyla ailelerce STK'ların eğitimin önemi konusunda bilinçlerinin artırılması,
5. Hibe Programı yoluyla kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması faaliyetleri planlanmıştır.

Proje kapsamında gerçekleştirmeler aşağıda sıralanmıştır:

- 16 pilot ilde özellikle kız çocuklarının eğitime erişiminde karşılaşılan engellerin neler olduğu konusunda saha araştırması yapıp, geniş kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır.
- 16 ilde söz konusu raporla ilişkilendirilerek İl Eylem Planları oluşturulmuştur.
- İl Eylem Planlarının değerlendirilmesi ve izlenmesine yönelik olarak 5 adet 5 günlük il çalıştayları düzenlenmiştir.
- 16 pilot ilin katılımıyla 3 bilgilendirme toplantısı yapıldı ve bir kitapçık hazırlanmıştır.
- Okula devam konusunda risk altındaki öğrencilere destek olmak için Öğrenci Destek Programı hazırlanmıştır.
- 198 formatör öğretmen eğitildi ve bu öğretmenler 1470 öğretmen, 450 üniversite öğrencisine eğitim verilmiştir.
- Öğrenci Destek Programı 16 pilot ilde 160 okulda uygulanmıştır.
- Eğitime erişim konusunda problem yaşayan öğrencilerin ailelerini ikna etmek için 3000'den fazla ev ziyareti gerçekleştirildi ve 2000'den fazla çocuk okullulaştırılmış. Bu öğrencilere kıyafet ve kırtasiyeden oluşan destek paketleri dağıtılmıştır.
- Eğitime erişim konusunda Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanımızın yer aldığı 3 spot film hazırlandı. Ayrıca 147 hattının tanıtımına yönelik 1 spot film hazırlandı ve yayınlanmış, Mesleki Eğitimle ilgili 1 spot film daha hazırlandı ve yayınlanmış, Başarı hikâyelerinin anlatıldığı 1 kısa film hazırlandı ve sosyal medyada yayınlanmıştır.

- Hibe projelerinin değerlendirmesine yönelik Şanlıurfa'da ulusal konferans düzenlenmiştir.
- Eğitime Erişim, Mesleki Eğitimin Rolü ve 2020 Avrupa Birliği Hedefleri konulu uluslararası bir konferans Ankara'da düzenlenmiştir.
- 16 pilot ilde farkındalık arttırmaya yönelik il konferansları düzenlenmiştir.

Özellikle Kız Çocuklarının Okula Devam Oranının Arttırılması Operasyonu-2 (KEP-2) Projesinde;

1. Ailelerin/öğrencilerin ve sivil toplum kuruluşlarının eğitimin önemi okullarını bırakma riski altında olan kız çocuklarının daha yüksek seviyede eğitime devam etmeleri konusunda bilgilendirme kampanyaları, yüz yüze görüşmeler ve medya yoluyla bilinçleri artırıldı ve hibe programının uygulanması yoluyla kız çocuklarının okullaşması desteklenmesi,
2. MEB ve sosyal ortakların ilgili eğitim kuruluşlarının kurumsal ve personel kapasitesi artırılması ve proje ekiplerinin kurulması,
3. Mesleki rehberliğin kalitesinin artırılması ve mesleki eğitim avantajları, mesleki ve teknik eğitimin sağladığı fırsatlar konusunda bilinç arttırılması,
4. Özellikle mesleki ve teknik okullarının yatakhaneleri ve YBO'lar kapasiteleri ve kalitelerinin geliştirilmesi için donatılması faaliyetleri planlanmıştır.

Proje kapsamında gerçekleştirmeler aşağıda sıralanmıştır:

- Yeni Atanan Öğretmenler, Eğitim Alanında Faaliyet Gösteren Kurumların Personeli, Yatılı Bölge Ortaokulu Eğitim ve İdari Personeli, Bölgedeki Yerel Aktörlere (Emniyet, Sağlık Çalışanları, Din Görevlileri, Yerel Basın Mensupları ve Yerel STK'lar) 4 farklı konuda 4 kez eğitimler verilmiştir.
- Bu kapsamda toplamda 18.516 kişi eğitim almıştır.
- İllerde oluşturulan ziyaret ekiplerinde görev alacak 1512 öğretmene eğitimler verilmiştir.
- Projenin internet sitesi yayında olup adresi <http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/> dir.
- Proje kapsamında 3 TV spotu hazırlanmıştır.
- İl Ziyaret Ekiplerince Okul ve Aile Ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler sonucunda 9424 aileye ve 12977 öğrenciye ulaşılmıştır.
- Veli Bilgilendirme Toplantıları 2790 katılımcı ile tamamlanmıştır.
- Proje süresince veli ve öğrenci görüşmeleri sonucunda 3319 öğrencinin okula devamı sağlanmıştır.

- Proje kapsamında donatımı yapılmış olan 13 okuldaki yurt etkinlikleri 4511 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.
- NUTS II bölgesinde yer alan 43 ildeki 8-12 sınıf öğrencileri arasında 3 farklı kategoride (logo/slogan, fotoğraf, kısa film) yarışma düzenlenmiştir. Yarışma sonucunda dereceye giren öğrencilere tablet hediye edilmiş olup, 15 pilot il birincileri ise rehber öğretmenleri ile birlikte İstanbul gezisi ile ödüllendirilmiştir.
- Toplam 5703 öğretmen eğitim almıştır.
- Öğrencilere ve ailelere mevcut meslekler ve mesleki eğitim olanaklarına yönelik bilgilendirme toplantıları 3246 kişinin katılımıyla tamamlanmıştır. Öğrencilere ve ailelere yönelik “Kariyer Rehberliği Kitapçıkları” ayrı ayrı hazırlanmış ve basımı yapılarak Toplamda 15.000 kitapçık pilot illere dağıtılmıştır.

1. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü İle Sektör Temsilcileri Arasında Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü

MEB MTEGM ve İlgili sektör temsilcileri arasında 08.06.2022 tarihinde 1 yıl süre ile imzalanan protokolün amacı; iş sahibi olmayan Kadın Usta Adaylarına mesleki eğitim ve iş güvenliği eğitimleri verilerek sektörde istihdamının sağlanması, atölye ve meslek dersi öğretmenlerine ve öğrencilerine yeni teknolojik gelişmelerin aktarılması, mesleki ve teknik Anadolu lisesine devam eden kız öğrencilere başarı bursu verilmesi ve protokol kapsamına alınan okulların atölye/laboratuvarlarının desteklenmesidir. Protokol kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ İhtiyaç duyulan eğitim programlarının taraflarca belirlenmesi ve gerekli planlamaların yapılması,
- ✓ Eğitimlerin gerçekleştirileceği okulların tespit edilmesi ve atölye/laboratuvarlarının desteklenmesi ve temrinlik malzeme desteği sağlanması,
- ✓ Eğitim alacak öğrencilerin belirlenmesi,
- ✓ Belirtilen alanlarda öğrenim gören kız öğrencilere burs verilmesi,
- ✓ Öğrencilere, Kadın Ustalar paydaşı firmalarda imkânlar dâhilinde işletmelerde mesleki eğitim/staj imkânı sağlanması,
- ✓ İlgili alan öğretmenlerine hizmet içi eğitimi ve işbaşı eğitimi faaliyetleri kapsamında kurslar ve/veya seminerler düzenlenmesi,
- ✓ Kadın Ustaların paydaş olduğu firmaların fabrika ve tesislerine teknik gezi ve izleme ziyaretleri kolaylığının sağlanması,
- ✓ MEM programını başarıyla tamamlayan öğrencilerin istihdamına yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır.

2. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü İle Dernek Temsilcileri Arasında Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü

MEB MTEGM ile Dernek temsilcileri arasında 16.12.2019 tarihinde 3 yıl süre ile imzalanan protokol 20.10.2022 tarihinde 16.12.2025 tarihine kadar 3 yıl daha uzatılmıştır. Protokolün amacı; Elektrik-Elektronik Teknolojisi alanı Asansör Sistemleri dalında eğitim gören öğrencilerin sektörün nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamaya yönelik yetiştirilmelerini sağlamak ve öğretmenlerin alan yeterliliklerinin artırılmasına yönelik katkıda bulunmaktır.

Protokol kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ Alan öğretim programının ve eğitim materyallerinin hazırlanması/güncellenmesi,
- ✓ Öğretmenlere işbaşında hizmet içi eğitimler düzenlenmesi,
- ✓ Öğrencilere işletmelerde beceri eğitimi ve staj imkânı sağlanması,
- ✓ Alan/dal mezunlarının AYSKAD aracılığı ile istihdam için önerilmesi,
- ✓ Elektrik-Elektronik Teknolojileri alanı Asansör Sistemleri dalındaki başarılı kız öğrencilere başarı bursu verilmesi,
- ✓ Protokol kapsamındaki okul/kurumlara makine-teçhizat ve donatım malzemesi desteği sağlanması,
- ✓ Öğrencilere ve ailelerine asansör sektörüne yönelik olarak kariyer gelişimi ve rehberlik eğitimlerinin verilmesi,
- ✓ Okullara alan/dalla ilgili teknik yayın desteği sağlanması,
- ✓ Mesleki ve teknik eğitime yönelik alan/dalla ilgili etkinlikler.

3. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Sektör Temsilcileri Arasında Mesleki ve Teknik İş Birliği Protokolü

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Sektör temsilcileri iş birliğinde; Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencileri maker kültürü ile tanıştırmak, küresel maker topluluğunun bir parçası olarak 21. yy becerilerini edinmelerini ve bu becerileri kendi başlarına geliştirebilmelerini sağlamak, kız öğrencilere STEM ve Maker eğitimi vermek amacıyla “**Reeder ile Kızlar Kodluyor**” projesinin yürütülmesi amacıyla 28.04.2022 tarihinde 1 yıl süre ile Mesleki ve Teknik İş Birliği Protokolü imzalanmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile ilgili sektör iş birliğinde Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde öğrenim gören kız öğrencilere STEM ve Maker eğitimi verilmesi amacıyla yürütülecek “**Reeder ile Kızlar Kodluyor**” projesi için protokol imzalanması planlanmaktadır.

Protokol kapsamında gerçekleştirilecek çalışmalar şunlardır:

- İhtiyaç duyulan eğitim programlarının taraflarca belirlenmesi ve gerekli planlamaların yapılması,

- Eğitimlerin gerçekleştirileceği okulların tespit edilmesi ve desteklenmesi,
- Reeder Akademi Portalı üzerinden online eğitimler verilmesi ve protokol kapsamında yer alan okullarda yüz yüze eğitimler gerçekleştirilmesi,
- Öğrencilere, imkânlar dahilinde mesleki eğitim/staj imkânı sağlanması,
- Mezun öğrencilerin imkânlar dâhilinde istihdam edilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitime yönelik etkinlikler (kariyer günü, rehberlik, yarışma, gezi vb.) ve farkındalık faaliyetlerin düzenlenmesi gerçekleştirilecektir.

Dijital Benim İşim Projesiyle, Türkiye Vodafone Vakfı ile iş birliğinde, kadınların değişen dünyaya ve yaşam biçimine uyum sağlamalarının kolaylaştırılması, dijital okuryazarlık becerilerinin artırılması ve meslekî gelişmelerinin desteklenerek iş gücüne katılımlarına destek olunması amacıyla “Dijital Benim İşim Projesi” yürütülmektedir.

Proje kapsamında, “Dijital Okuryazarlık” ve “Dijital ve Sosyal Medya Pazarlama Eğitimi” verilmektedir. Projenin I. fazında 2 farklı kurs programı (Dijital Okuryazarlık ve Dijital Pazarlama) hazırlanarak MEB müfredatına dâhil edildi. Projenin II. Fazında da “Dijital Okuryazarlık” ve “Dijital Pazarlama” eğitimleri vermeye devam etmektedir. . Dijital Benim İşim Projesi ile Dijital okuryazarlık ve dijital pazarlama eğitimleri yoluyla 15 bin kadın kursiyere ulaşılması sağlanmıştır.

Ayrıca 2022 yılında 5.795.991 genel, 2.395.380 meslek olmak üzere toplam 8.191.371 kadın kursiyer yaygın eğitim kurslarından faydalanmıştır. Kadın kursiyerler %60,3 ile erkek kursiyerlerden daha fazla bu kurslardan faydalanmıştır.

Uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen “Haydi Kızlar Okula”, “Baba Beni Okula Gönder”, “Kardelenler” gibi kampanyalar ve “Temel Eğitime Destek Projesi” gibi projeler ile kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi, okuldan erken ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmiştir.

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olgunlaşma enstitüleri markası olan Bohça'nın 2. Mağazası Kadın, Aile ve Ev eşyaları konsepti ile Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın eşi Emine ERDOĞAN tarafından İstanbul GALATAPORT'ta açılmıştır. Bu mağazanın ürünlerine yine kültürel değerlerimiz ile bezenmiş ürünlerin zenginleştirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için eğitimler verilmiştir.

2022 yılında gerçekleştirilen eğitimler:

<u>TARİH</u>	<u>BİCİM</u>	<u>TÜR</u>	<u>GENEL AÇIKLAMA</u>
• 5.Eki.22	Ankara/Çevrimiçi	Eğitim	Olgunlaşma Akademi Sosyal Medya Kullanımı
• 12.Eki.22	Adana/Çevrimiçi	Eğitim	Araştırma Teknikleri Eğitimi
• 18.10.2022	Ankara/Çevrimiçi	Eğitim	PTT Avm yetkilileri tarafından Olgunlaşma Enstitüsü tanıtım ve

			pazarlama bölümü personeli ve kurum müdürlerine Satış Stratejileri ve PTTAvm sistemi bilgilendirme toplantısı
•	8.Kas.22	Ankara/Çevrimiçi	Eğitim "Proje Yönetimi ve Döngüsü" eğitimi
•	23.Kas.22	Ankara/Çevrimiçi	Eğitim "Erasmus +" eğitimi
•	9.Ara.22	Ankara/Çevrimiçi	Eğitim "Çağdaş Sanatta Geleneksel Kültürün İzleri" eğitimi

2022 yılında başlatılan ve 2023 yılında da devam edecek olan "İşin Sırrı Atölyede" projesi kapsamında uzmanlık alanları doğrultusunda ülkemizin dört bir yanında görevli öğretmen ve usta öğreticilerden seçilmiş 24 öğretmen ve usta öğretici için İstanbul'da bir eğitim, gezi ve etkinlik programı hazırlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Olgunlaşma enstitüleri, Bohça mağazaları, PTT Avm ile yapılan protokol doğrultusunda; MEB Pasaj ve Olgunlaşma Akademi kapsamında sosyal medya hesapları açılmıştır. Sosyal medya hesapları aracılığı ile kültürel değerlerimiz ve bu değerlerimizden elde edilen ürünleri içeren tüm eşya ve materyallerin doğru ve aslına uygun üretimleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

2022 yılında başlatılan ve 2023 yılında da devam edecek olan "Kültür İzi Türk İğnesi" projesi kapsamında 7-10 Aralık 2022 tarihleri arasında 7 olgunlaşma enstitü müdürü ile 6.Uluslararası Fas Ev Tekstili, Moda ve Aksesuar Fuar'ına, katılım sağlanmıştır. The Mohammed VI Exhibition Park Fuar Alanında gerçekleşen ve Asya, Avrupa ve Afrika'daki 20'den fazla ülkeden binlerce ziyaretçiyi ağırlayan bu fuarda Afrika'nın Avrupa'ya açılan kapısı olan Fas'ın tekstil ihracatçılarında, Fransa ve İtalya gibi moda lideri ülkelerin hammadde ve yarı mamul üretim kaynağına ülkemizden katılımın nasıl sağlanacağı ile ilgili istişarelerde bulunulmuştur

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, eğitimde tam yıl ve tam gün esasına dayanarak çalışmalarını yürüten Halk Eğitim Merkezi Müdürlükleri aracılığı ile her öğretim yılı başında alan çalışmaları yaparak, okuma yazma bilmeyen vatandaşları tespit etmekte ve okuma yazma kurslarına katılmalarını sağlamaktadır.

Halk eğitim ve mesleki eğitim merkezlerinde kadınların, mesleki eğitim kurs programlarından yararlandırılarak istihdam edilebilirliklerinin; ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması ve gelir getirici meslek edinmelerinin sağlanmasına çalışılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, toplumun temeli olan aileyi güçlendirmek için Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilen Aile Okulu Projesini başlatmıştır. Aile içi iletişim, çatışma ve stres yönetimi, bilinçli ve güvenli teknoloji kullanımı, bağımlılıkla mücadele, sosyal duygusal beceri gelişimi, akran ilişkileri, ahlaki gelişim, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivitelerden oluşan 8 ana başlıkta veliler, Aile Okulu'nda eğitim almaktadır.

Anne babaları okul sıralarına oturtan eğitimler 81 ilde sürdürülmektedir. Proje kapsamında akademisyen ve alan uzmanları tarafından öğretmenlere yönelik eğitici eğitimleri

düzenlenmiştir. Bu eğitimi alan formatör öğretmenler görev yaptığı illerde hem aile okulu kurslarını açmış hem de diğer öğretmenlere yönelik eğitici eğitimi yapmışlardır.

Çocukların sosyal, duygusal olarak desteklenmesini hedefleyen Aile Okulu Projesi kapsamında veliler, aile okulunda aile içi ilişkiler, ev yönetimi ve çocuklara olumlu davranış kazandırma yöntemlerine ışık tutması amacıyla aile içi iletişim becerileri, çatışma ve stres yönetimi, bilinçli ve güvenli teknoloji kullanımı, bağımlılıkla mücadele, sosyal duygusal beceri gelişimi, akran ilişkileri, ahlaki gelişim, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktiviteler, ilk yardım, çevre koruma bilincinden oluşan 10 alanda eğitim almışlardır.

Aralık 2022 itibarı ile eldeki veriler göre bu kurslarda eğitim alan veli sayısı 1.030.498'dir. (261.331 erkek, 769.167 kadın)

Aile Okulu Projesi kapsamında yaygın eğitim kurs programları arasına Aile Okulu alanı açılmış ve bu alan altında Aile Okulu Eğitici Eğitimi, Aile Okulu (Muhtarlara Yönelik), Ailede İlk Yardım, Çevre ve İklim Değişikliği Farkındalık ve Trafik Öğreniyorum kurs programları geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur.

Aile okulu alanı altında yayınlanmak üzere ayrıca aşağıdaki kurs programları geliştirilmiş olup söz konusu kurslarla ilgili eğitici eğitimleri tamamlandıktan sonra uygulamaya konacaktır.

- Bireysel Gelişim ve Kültürel Farkındalık
- Anne-Baba Tutumları ve Çocuk Gelişimi
- Aile Hukuku
- Türk Edebiyatında Aile
- Nezaket ve Görgü Kuralları (Adab-ı Muaşeret)

Okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin tamamının okuma yazma öğrenmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN ve eşleri hanımefendi Sayın Emine ERDOĞAN'ın himayelerinde, 01 Şubat 2018 tarihi itibarıyla Okuryazarlık Seferberliği başlatılmıştır. Seferberliğin başladığı günden 2022 yılı sonuna kadar tüm seviyelerde 1.384.235 kişiye ulaşılmıştır. Bu süreçte tüm düzeylerdeki okuma yazma kurslarına toplam 1.096.036 kadın kursiyer katılmıştır.

İlkokul ve ortaokullarda uygulanan eğitim öğretim programları ve öğretim materyallerinde bir cinsi öven ya da yeren anlatımlardan özenle kaçınılmış ve yer almamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca öğretim materyallerinde yer alan metinlerde ve görsel öğelerde kullanılan kız ve erkek öğrenci sayıları denk tutulmuş, herhangi bir mesleği bir cinsle özdeşleştiren anlatım ve görsellerden kaçınılmış, aile ile ilgili kazanımların işlendiği bölümlerde ailede demokratik yapı ve işleyiş ile anne baba rolleri özenli bir şekilde ifade edilerek kadın erkek eşitliğine dikkat çekilmiştir. Ders kitapları ile öğretim materyallerinde metin, etkinlik ve görseller tasarlanırken cinsiyet ayrımcılığını çağrıştırmayacak öğelerin seçimine özen gösterilmiştir. Ortaöğretim kurumlarının tüm sınıflarında uygulamada olan öğretim programları ve ders kitaplarının; Millî

Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda İnsan haklarına aykırılık, cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasi düşünce, felsefi görüş ve benzeri ayrımcılık içermemesine dikkat edilmiştir.

Ayrıca; değerler eğitimi (Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi), girişimcilik, finans bilinci, siber güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, verimlilik, ulusal fikri haklar, çölleşme, tasarım ve yapıcı etkinliklere söz konusu öğretim programlarında yer verilmiştir.

Ders kitaplarından ayrımcılık içeren resim, ifade ve benzeri tüm öğelerin çıkarılması çalışmaları kapsamında 2012 yılında MEB'e bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak kitapların eğitimciler tarafından elektronik olarak değerlendirileceği bir sistem geliştirilmiştir. Buna yönelik olarak aynı yıl Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği kabul edilmiş ve Yönetmelikte kitapların, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunacağı ifade edilmiştir.

2019-2020 yılında ortaöğretim kurumlarında okutulan Biyoloji, Coğrafya, Fizik, Kimya, İngilizce, Matematik, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe, Almanca, Fransızca derslerine ait 97 ders kitabı etkileşimli hale getirilmiştir. Bu çalışma hazırlanırken içeriklerde ayrımcılığı çağrıştıran ifade ve görseller elenerek şekil ve tablolarda yer alan cinsiyet sayılarının eşit olmasına da dikkat edilmiştir

Bu çerçevede Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen değerlendirme kriterlerinden biri de “verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından makul bir denge gözetilmesi”dir.

Son olarak “Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği” günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek hâle getirilmesi amacıyla yeniden düzenlenerek 14 Ekim 2021 tarih ve 31628 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili Yönetmeliğin “Ders kitapları ve eğitim araçlarının nitelikleri” başlıklı 6ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.” ifadesi yer almaktadır. Bu kapsamda hali hazırda ders kitapları temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım ile hazırlanmakta ve incelenmektedir. Ayrıca yönetmeliğin yeniden düzenlemesi kapsamında Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları da güncellenmiştir.

Konu ile ilgili kriterlerde yer alan bazı maddeler aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ İçerik, Anayasa'da ve Millî Eğitim Temel Kanunu'nda açıkça hükme bağlanmış eşitlik ilkesi gözetilerek temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşımla hazırlanmalıdır.
- ✓ Konuların işlenişinde veya örneklerde, insanların betimlenmesi ve olayların sunulmasında, toplumsal eşitlik ilkesi gözetilmelidir.

- ✓ Verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde kadın ve erkek dağılımı açısından makul bir denge gözetilmelidir.
- ✓ Kadın erkek temsilde isnat, ön yargı, kalıp yargı vb. ifadeler bulunmamalıdır.

İlgili hükümler kapsamında Bakanlığımıza incelenmek ve değerlendirilmek üzere başvurusu yapılan taslak ders kitaplarının temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım ile hazırlanmakta olup Bakanlığımızca da bu husus inceleme ve değerlendirme işlemlerine esas olacak şekilde hükme bağlanmıştır.

Öte yandan Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün (MTEGM) yapmış olduğu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Mesleki Ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü İle Kadın Ustalar Proje Yönetimi Ve Yazılım Hizmetleri Limited Şirketi Arasında Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü

MEB MTEGM ve Kadın Ustalar Proje Yönetimi ve Yazılım Hizmetleri Limited Şirketi arasında 08.06.2022 tarihinde 1 yıl süre ile imzalanan protokolün amacı; iş sahibi olmayan Kadın Usta Adaylarına mesleki eğitim ve iş güvenliği eğitimleri verilerek sektörde istihdamının sağlanması, atölye ve meslek dersi öğretmenlerine ve öğrencilerine yeni teknolojik gelişmelerin aktarılması, mesleki ve teknik Anadolu lisesine devam eden kız öğrencilere başarı bursu verilmesi ve protokol kapsamına alınan okulların atölye/laboratuvarlarının desteklenmesidir. Protokol kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ İhtiyaç duyulan eğitim programlarının taraflarca belirlenmesi ve gerekli planlamaların yapılması,
- ✓ Eğitimlerin gerçekleştirileceği okulların tespit edilmesi ve atölye/laboratuvarlarının desteklenmesi ve temrinlik malzeme desteği sağlanması,
- ✓ Eğitim alacak öğrencilerin belirlenmesi,
- ✓ Belirtilen alanlarda öğrenim gören kız öğrencilere burs verilmesi,
- ✓ Öğrencilere, Kadın Ustalar paydaşı firmalarda imkanlar dahilinde işletmelerde mesleki eğitim/staj imkanı sağlanması,
- ✓ İlgili alan öğretmenlerine hizmet içi eğitimi ve işbaşı eğitimi faaliyetleri kapsamında kurslar ve/veya seminerler düzenlenmesi,
- ✓ Kadın Ustaların paydaş olduğu firmaların fabrika ve tesislerine teknik gezi ve izleme ziyaretleri kolaylığının sağlanması,
- ✓ MEM programını başarıyla tamamlayan öğrencilerin istihdamına yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır.

Mesleki Ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü İle Asansör Ve Yürüyen Merdiven Sanayi İş Kadınları Derneği Arasında Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü

MEB MTEGM ile Asansör ve Yürüyen Merdiven Sanayi İş Kadınları Derneği arasında 16.12.2019 tarihinde 3 yıl süre ile imzalanan protokol 20.10.2022 tarihinde 16.12.2025 tarihine kadar 3 yıl daha uzatılmıştır. Protokolün amacı; Elektrik-Elektronik Teknolojisi alanı Asansör Sistemleri dalında eğitim gören öğrencilerin sektörün nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamaya yönelik yetiştirilmelerini sağlamak ve öğretmenlerin alan yeterliliklerinin artırılmasına yönelik katkıda bulunmaktır.

Protokol kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ Alan öğretim programının ve eğitim materyallerinin hazırlanması/güncellenmesi,
- ✓ Öğretmenlere işbaşında hizmet içi eğitimler düzenlenmesi,
- ✓ Öğrencilere işletmelerde beceri eğitimi ve staj imkânı sağlanması,
- ✓ Alan/dal mezunlarının AYSKAD aracılığı ile istihdam için önerilmesi,
- ✓ Elektrik-Elektronik Teknolojileri alanı Asansör Sistemleri dalındaki başarılı kız öğrencilere başarı bursu verilmesi,
- ✓ Protokol kapsamındaki okul/kurumlara makine-teçhizat ve donatım malzemesi desteği sağlanması,
- ✓ Öğrencilere ve ailelerine asansör sektörüne yönelik olarak kariyer gelişimi ve rehberlik eğitimlerinin verilmesi,
- ✓ Okullara alan/dalla ilgili teknik yayın desteği sağlanması,
- ✓ Mesleki ve teknik eğitime yönelik alan/dalla ilgili etkinlikler.

Ustalık Telafi Programı

Türkiye'nin Genç İstihdamı Ulusal Stratejisi kapsamında lise ve üstü mezunu olup istihdam da olmayan genç işsizlerin kısa süreli meslekî eğitim merkezleri programları yolu ile istihdama kazandırılması amacıyla düzenleme yapılmış ve "Mesleki Eğitim Merkezi Ustalık Telafi Programı" başlatılmıştır.

Genç işsizliği hedef alacak biçimde lise veya üst öğrenimden mezun olan gençlerimize 6 ile 8 ay arasında meslekî beceri ve yetkinlik kazandırılması ve ustalık belgesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi diploması almasına olanak sağlayan 34 alan 184 dalda Mesleki Eğitim Merkezi Telafi Çerçeve Öğretim Programı uygulamaya konulmuştur.

Ustalık telafi programı en az lise veya daha üstü öğretim düzeyinden mezun olanlar için geçerlidir. Dolayısıyla bu program, yetişkinlerin becerilerini yenilemeleri ve yeni beceriler kazanmak için önemli bir fırsat sağlamaktadır. Programın uygulamalı ve teorik meslekî eğitimlerinin tamamı sözleşme yapılan işyerinde yapılmaktadır. Eğitim süresince öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı sigorta primleri devlet tarafından ödenmekte, işletmelere beceri eğitimi ücreti için Devlet katkısı ödemesi yapılmaktadır. Eğitimin sonunda yapılacak ustalık sınavında başarılı olanlar ustalık belgesi ve meslek lisesi diploması alırlar.

C) SAĞLIK

1. Mevcut Durum

Türkiye, kadınların insan hakları konusunda taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve kabul ettiği uluslararası belgeler ile kadınların sağlık hakkına tam ve eşit erişimini taahhüt etmiştir. CEDAW'ın 12. maddesi sağlık hizmetlerine erişime ilişkindir. Maddede, aile planlaması dahil sağlık hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için Taraf Devletlerin alması gereken önlemler belirlenmektedir.

Pekin Eylem Platformu'nun düzenlediği 12 kritik alandan biri de “Kadın ve Sağlık”tır. 2015 yılı Eylül ayında kabul edilen BM “Binyıl Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” arasında da 2030 yılına kadar “anne sağlığının iyileştirilmesi”, “anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması”, “HIV/AIDS, kızamık ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi”, “cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması” ve kadınların eşit hak ve imkanlara ulaşmaları için “cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi” hedeflerine yer verilmiştir.

Ayrıca, “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin 24. maddesinde çocukların olabilecek en iyi sağlık düzeyine ulaşması ve çocuk sağlığına zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması konuları düzenlenmiştir.

Ulusal mevzuatta da önemli düzenlemeler mevcuttur. Anayasasının “Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması” başlıklı 56. maddesinde, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu; Devletin bunu sağlamak için sağlık hizmetlerini düzenleyeceği belirtilmektedir.

Anayasa'nın 90. maddesi ile CEDAW, herhangi bir uyuşmazlık durumunda ulusal kanunlara göre öncelikli duruma getirilmektedir. Sağlık hizmetleri ile ilgili temel esasları düzenlemek üzere 1987 yılında kabul edilen “Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu” ile koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verileceği, vatandaşların hastalıklardan korunma, sağlıklı çevre, beslenme, ana çocuk sağlığı ve aile planlaması ve benzeri konularda eğitilmeleri ve takiplerinin ilgili kuruluşların işbirliği ile gerçekleştirileceği hükme bağlanmaktadır.

2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, özellikle aile planlaması hizmetlerine ve isteyerek düşüklere ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, 507 sayılı “Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik”, “Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütme Yönetmeliği” ve “Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük” ile desteklenmektedir.

Sağlık Bakanlığı'nın teşkilatlanmasını düzenleyen 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre, Bakanlığa bağlı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, koruyucu, önleyici sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinden sorumludur. 2004 yılında yürürlüğe giren 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu ve bu kanuna istinaden yayımlanan Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde aile hekimliği uygulamasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş olup 2010 yılından beri ülke genelinde uygulanmaktadır.

“5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nda “**Analık Hali**” ve “**analık sigortası**” düzenlenmiştir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesinde çıkarılan “Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik”, gebelik ve analık halinde olan kadınların gece postalarında çalıştırılma koşullarını düzenlemektedir. Ayrıca aynı Kanun’a dayanılarak “Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” çıkarılmıştır.

2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planında “Sağlık” başlığı altında yer verilen politika ve tedbirlerin yanı sıra “Kadın” başlığı altında kadın sağlığına ilişkin ayrıca politika ve tedbirler belirlenmiştir:

603. Kadınlara sunulan sağlık hizmetleri iyileştirilip, farkındalık çalışmaları aracılığıyla sağlık bilincinin yükseltilmesi sağlanacaktır.

603.1. Ülke genelinde kanser tarama programına uygun hedef gruptaki kadınların programa katılımlarının artırılması için farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

603.2. Kadınlarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Kadın ve sağlık alanında mevcut durum çeşitli alanlardaki istatistikler aracılığıyla incelendiğinde;

Yaşam kalitesi ile ilgili göstergelerden biri olan doğuştan beklenen yaşam süresine ilişkin olarak Türkiye’de 2019-2021 döneminde yıllık nüfuslar ve ölüm verileri kullanılarak hesaplanan TÜİK verilerine göre; erkeklerde 75 yıl olan doğuştan beklenen yaşam süresi, kadınlarda 80,5 yıl olmuştur.

Türkiye’de 1963 yılından bu yana ülkeyi temsil eden örneklem üzerinde her 5 yılda bir, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonuncusu 2018 yılında yapılmıştır.

2018 TNSA sonuçlarına göre toplam doğurganlık hızı 2,3’dür. 2013 TNSA sonuçlarına göre toplam doğurganlık hızı 2,26’dır. TNSA-2013’te, en yüksek yaşa özel doğurganlık hızı 25-29 yaş grubunda gözlemlenmiştir.

Daha önceki araştırmalarda en yüksek yaşa özel doğurganlık hızları 20-24 yaş grubunda ortaya çıkarken, ilk kez TNSA-2008 araştırmasında en yüksek yaşa özel doğurganlık hızı 25-29 yaş grubuna ilerlemiştir.

Bu sonuç, Türkiye’de yaşa özel doğurganlık örüntüsünün değiştiğini ve doğumların ileri yaşlara ertelendiğini göstermektedir. TÜİK verilerine göre, 2021 yılında toplam doğurganlık hızı 1,70 olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK verilerine göre adölesan doğurganlık hızı, 2001 yılında binde 49 iken 2021 yılında binde 13'e düşmüştür. Diğer bir ifadeyle, 2021 yılında 15-19 yaş grubundaki her bin kadın başına 13 doğum düşmektedir.

Adölesan doğurganlık oranı yıllar itibariyle düşme eğilimindedir.

1993 yılı araştırmasına göre 1988-1993 yılları arası için bu oran, yüzde 10,2, 1998 yılı araştırmasına göre 1993-1998 yılları arası için bu oran 9,3, 2003 yılı araştırmasına göre 1998-2003 yılları arası bu oran 7,5, 2008 yılı araştırmasına göre 2003-2008 yılları arası bu oran 5,9, 2013 yılı araştırmasına göre 2008-2013 yılları arası bu oran, 4,6 iken; 2018 yılı araştırmasına göre 2013-2018 yıllarını kapsayan araştırma sonuçlarına göre bu oran 3,5'dir.

TNSA 2018 sonuçlarına göre 100 gebelikten 5,9'u isteyerek düşüktür. Genel olarak bakıldığında, araştırmaların kapsadığı 20 yıllık dönemde isteyerek düşük düzeyinde önemli bir azalma görülmektedir.

TNSA-1993 araştırmasında yüzde 18 olan isteyerek düşük yapma oranının, TNSA-1998 araştırmasında 14,5, TNSA-2003 araştırmasında 11,3, TNSA-2008 araştırmasında 10,0, TNSA-2013 araştırmasında yüzde 4,7 ve TNSA-2018 araştırmasında yüzde 5,9 olduğu görülmüştür.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de son 20 yılda bebek ölüm hızında çok hızlı bir azalma olduğu görülmektedir. Bebek ölüm hızı, 2002 yılında 1000 canlı doğumda 31,5 iken 2022 yılında bu oran 1000 canlı doğumda 9,1'dir.

Türkiye'de tüm anne ölümleri, 2007 yılından bu yana "Anne Ölümleri Veri Sistemi" ile izlenmeye başlamıştır. 2021 yılı verilerinin İBBS-1'e göre dağılımı, anne ölüm oranının yüz binde 5,5 (Ege) ile yüz binde 16,9 (Güneydoğu Anadolu) arasında değiştiği görülmektedir.

Ayrıca, Sağlık Bakanlığı verilerine göre, 2018 yılı hesaplanan anne ölüm oranı yüz binde 13,6 iken 2021 yılı verilerine göre bu oran 13,1'dir.

Anne ölümlerinin önlenmesi ve kadınların insan hakları bağlamında temel sağlık hizmetlerinden yararlanmalarının temel ölçütlerinden birini de doğum öncesi bakım hizmetlerinden yararlanmaları oluşturmaktadır.

Sağlık Bakanlığı eylem planı kapsamında; Anne ölümlerini önlemeye yönelik olarak, gebelerde hipertansiyon nedeni ile gebelerde oluşabilecek komplikasyonları önlemek amacı ile gebelik ve lohusalık döneminde oluşabilecek akut başlangıçlı ciddi hipertansiyonun acil tedavisi vaka yönetim algoritması oluşturulmuş ve sağlık tesislerine duyurusu yapılmıştır.

2013 TNSA'ya göre % 97,3 olan doğum öncesi bakım alma oranı, 2018 TNSA'da %96,5 olduğu görülmektedir. TNSA 2018'e göre en yaygın yüzde 93,6 ile doktordan alınan bakımdır. Bölgesel dağılımda en düşük oran %,92,0 Ege ile %100 Doğu Karadeniz arasında değişmektedir. TNSA-2013'de kırsal alanda doğum öncesi bakım alan kadın sayısı % 93 iken, TNSA-2018'de ise bu oran %97'dir.

2018 TNSA'ya göre kadınların yüzde 98,9'u doğumlarını kamu sektörü başta olmak üzere bir sağlık kuruluşunda yapmışlardır. (TNSA 2008'de bu oran yüzde 89,7 TNSA 2013' de bu oran yüzde 97,2'dir.) 2018 TNSA'ya göre kadınların yüzde 95,5'i bir sağlık görevlisinden doğum sonrası bakım almıştır. (TNSA 2013'de bu oran yüzde 93,8'dir.) İBBS-1 düzeyinde incelendiğinde, doğum sonrası bakım almamış kadınların oranı %7,7 ile Kuzeydoğu Anadolu'da en yüksek düzeye ulaşmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yıllık olarak yayınlanan istatistiklere göre ise 2021 yılında, sağlık kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı % 97,5 doğum öncesi bakım alma oranı % 99,7 olarak gerçekleşmiştir. Doğum Sonu Bakım Programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan lohusa oranı ise % 99,3'tür. 2020 yılında sağlık kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı %98, doğum öncesi bakım alma oranı %99,7'dir. Doğum öncesi bakım programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan gebe oranı 2019 itibarıyla %99,4, doğum sonu bakım programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan lohusa oranı ise % 99,9' dur.

Kadın sağlığında bir diğer önemli gösterge de üreme sağlığı yöntemlerinin kullanım oranıdır. Doğurganlığın kontrolüne ilişkin olarak bilgi sahibi olunması, bu yöntemlere ulaşılması ve daha sonra da uygun bir yöntemin zamanında ve etkili olarak kullanılması sağlıklı anne-bebek için oldukça önemlidir.

Tüm yaş gruplarında, yerleşim yerlerinde, eğitim düzeylerinde ve refah kategorilerinde herhangi bir yöntemi veya herhangi bir modern yöntemi bilmek yaygındır ve evli kadınların en az % 99,8'i herhangi bir yöntemi, % 99,7 ise herhangi bir modern yöntemi duymuşlardır.

2. Yapılan Çalışmalar

15-49 Yaş Kadın İzlemleri Programı: Söz konusu Program kapsamında 15- 49 yaş arasındaki tüm kadınlar; doğurganlık davranışlarına dair bilgi edinmek, riskli durumları saptamak, erken dönemde gebeliği tespit edebilmek, üreme sağlığı yöntem kullanımları hakkında bilgi sahibi olmak, kadın sağlığı ve üreme sağlığı yöntemleri ile ilgili konularda danışmanlık yapıp yerinde eğitim amacıyla yılda en az iki kez birinci basamak sağlık kuruluşları tarafından izlenmekte ve Sağlık Bakanlığına bildirilmektedir.

Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı: Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı ile evlilik öncesi sağlık raporu almak için başvuran kişilere üreme ve cinsel sağlık konularında gerekli düzeyde bilgi, tutum ve davranış kazandırmak amaçlanmıştır.

Söz konusu program kapsamında; sağlıklı aile yapısı, üreme sağlığı, üreme sağlığı yöntemleri, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, akraba evliliği ve genetik geçişli hastalıklarla (kalıtsal kan hastalıkları-hemoglobinopati) ilgili danışmanlık hizmeti verilmesi, kişilerin olası riskler, sonuçları ve korunma yolları konularında bilinçlendirilmesi ve gebelik isteği ile başvuran çiftlere de gebelik öncesi danışmanlık verilmesi, anne ve bebek ölümlerinin önlenmesi açısından risk oluşturabilecek durumların gebelik öncesinde tespit edilmesi ve erken önlem alınması sağlanmaktadır.

2022 yılında 734.946 kişiye Evlilik Öncesi Danışmanlık hizmeti ve 2434 Sağlık Personeline Evlilik Öncesi Danışmanlık Eğitimi verilmiştir (Sağlık Bakanlığı, Temmuz 2023).

Doğum Öncesi Bakım Programı: Anne sağlığı düzeyini yükseltmek ve anne ölümlerini azaltmak amacıyla rutin hizmetler arasında yer almakta olup ülke genelinde uygulanmaktadır. Hazırlanan “Doğum Öncesi Bakım Yönetim Rehberi”ne göre gebelerin herhangi bir riski yoksa en az 4 kez izlemi sağlanmaktadır. Ayrıca Riskli Gebelik protokolleri de hazırlanmaktadır.

Gebe Bilgilendirme Sınıfı Programı: Program ile tüm gebelerin, doğum öncesi, doğum ve doğum sonu bakım konularında bilgi sahibi olmalarını ve bilinçli doğum yapmalarını sağlamak, anne ve baba adaylarına normal doğum eylemi, ağrı yönetimi ve yeni rollerini benimsemesi konusunda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmıştır.

2021 yılında toplum sağlığı merkezlerinde 294.992, 2. ve 3. basamak sağlık kuruluşlarında 152.248 olmak üzere toplamda 447.240 gebeye gebe bilgilendirme sınıflarında eğitim verilmiştir. 2022 yılında toplum sağlığı merkezlerinde 408.470, 2. ve 3. basamak sağlık kuruluşlarında 273.783 olmak üzere toplamda 682.253 gebeye gebe bilgilendirme sınıflarında eğitim verilmiştir (Sağlık Bakanlığı, Temmuz 2023).

Gebe ve Lohusalara Nutrisyonel Destek Programı: Program, gebelikte artan demir ihtiyacının karşılanması için her gebeye gebeliğinin 16. haftadan başlayarak 6 ay ve doğum sonu 3 ay olmak üzere toplam 9 ay süre ile günlük 40 - 60 mg elementer demir verilerek demir desteği sağlamak amacıyla yürütülmektedir. Ayrıca, gebelikte dışarıdan D vitamini desteği gerektiğinden D vitamininin uygulanmayacağı durumlar hariç, ayırım yapılmaksızın tespit edilen her gebeye ve doğumdan sonra da anneye D vitamini desteği yapılmaktadır.

Acil Obstetrik (Gebelikle İlgili) Bakım Programı: Önlenebilir nedenlerle meydana gelen anne ve yenidoğan ölümlerini önleyebilmek için sağlık kuruluşlarını temel ve kapsamlı olarak sınıflandırarak etkin bir sevk sisteminin oluşturulmasını, güvenli kan naklinin gerçekleştirilmesini, personelin bilgi ve becerisinin güncellenmesini ve hizmet standartlarını yükseltmeyi, güvenli veri ve kayıt sisteminin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda destek personelinin klinisyenine, sağlık yöneticisine kadar ilgili tüm sağlık personeli eğitilmekte, bilimsel komisyonlarca standart klinik kılavuzlar oluşturulmakta, sektörler arası işbirliği yapılmakta, il eylem planları ve sevk haritaları hazırlanmaktadır.

Hastane Doğumları İzleme Programı: Söz konusu program her gebenin sağlıklı ve güvenli olarak hastanede doğum yapmasını, sezaryen ameliyat oranlarının makul düzeylerde olmasını sağlamak ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak (bölge, yerleşim yeri, yaş, cinsiyet) amacıyla yürütülmektedir.

Program kapsamında 2007 yılından itibaren ülke genelinde kamu, üniversite ve özel sağlık kuruluşlarında doğumun yöntemlerine göre dağılımı, sezaryen ameliyatı oranları ve sezaryen ameliyatlarının tıbbi gerekçelerine (endikasyonlarına) göre dağılımı izlenmektedir.

Sağlık Bakanlığı eylem planına göre hazırlanan anne adaylarının doğum eylemini sağlıklı ve güvenli şartlarda gerçekleştirmesi, ebelerin doğumlarda daha etkin rol almaları, normal

doğumun yaygınlaştırılması, doğum hizmetlerinin güçlendirilmesi ile hekimlerin ve ebelerin işbirliği çerçevesinde çalışmalarına yönelik ebe ve gönüllü kadın doğum uzmanlarına hizmet içi eğitim yapılmaktadır.

Maternal Near Miss Programı: Programın temel amacı anne morbiditesi hakkında bilgi sahibi olmak ve obstetrik sürveyans sistemini geliştirmektir.

Doğum Sonu Bakım Programı: Doğum sonrası dönemde önlenebilir nedenlerle meydana gelen anne ve bebek ölümlerini önlemek amacıyla geliştirilmiş bir programdır. Genel olarak annenin doğumdan sonra tam iyileşmesi gerçekleşmeden taburcu edilmemesi sağlanmaktadır. Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberine uygun olarak lohusa izlemi yapılmaktadır. “Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberine” göre lohusanın herhangi bir riski yoksa en az 3 kez doğum yapılan sağlık kuruluşunda, taburcu olduktan sonra da aile hekimi/aile sağlığı elemanınca en az 3 kez evde/sağlık kuruluşunda izlemi yapılmalıdır.

Üreme Sağlığı Hizmetleri Programı: Üreme sağlığı hizmetlerinin amacı; çiftlerin istedikleri zaman ve istedikleri sayıda çocuk sahibi olmaları ve çocuk sahibi olamayan infertil çiftlerin de bunun nedenlerinin anlaşılması ve tedavisinin de yapılabilmesidir. Ülkemizde, üreme sağlığı hizmetlerinin verilmesinde bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri çok önemli rol oynamaktadır. Bakanlığımızca üreme sağlığı danışmanlığı ve yöntem sunumu hizmetleri başvuran vatandaşlarımıza ücretsiz olarak sağlanmakta, riskli ve istenmeyen gebelikler önlenmektedir. Çiftlerin üreme sağlığı yöntemlerinin neler olduğunu, yöntemlerin koruma yüzdesini, yöntemi bırakınca fertilitenin ne zaman geriye döneceğini, etki mekanizması ve yan etkileri bilmesi kişiye özgü bir üreme sağlığı hakkıdır.

Anne Ölümünü İzleme ve Önleme Programı: Program, her anne ölümünü nedenine yönelik olarak inceleyip, önlenebilir nedenlerle meydana gelen anne ölümlerini önlemek amacıyla yürütülmektedir. Her ilde “İl Anne Ölümünü Tespit ve Önleme Birimi“ ile “İl İnceleme Komisyonu”, Sağlık Bakanlığı bünyesinde de “Anne Ölümü Ön İnceleme Komisyonu” ve “Merkez İnceleme Komisyonu” oluşturulmuştur.

Sağlık Bakanlığı Anne Ölümü Ön İnceleme Komisyonunda, illerden gelen gebeliğe bağlı tüm ölümler değerlendirilmekte, üç gecikme modeli ve ICD-10 sınıflandırmasına göre ölüm nedenleri ve önlenebilirlik durumuna karar verilerek anne ölüm sınıflandırılması yapılmaktadır. Nedenleri ve gecikme modeli tam olarak belirlenemeyen ölümler hastane, hekim ve anne adı gizli kalmak üzere Merkez İnceleme Komisyonunda görüşülmektedir.

Anne Dostu Hastane Programı: Anne adaylarının gebelik, doğum eylemi ve lohusalık dönemlerinde hasta hakları, güvenliği ve mahremiyetini de dikkate alarak takiplerinin ve doğumlarının gerçekleştirileceği ortamları oluşturmak amaçlanmaktadır. 2023 Temmuz ayı itibarıyla 110 Anne Dostu Hastane unvanı alan sağlık tesisi bulunmaktadır (Sağlık Bakanlığı, KHGM)

Üreme Sağlığı Hizmetlerine Erkek Katılımının Sağlanması Programı: Sağlık Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı ve UNFPA işbirliğiyle ülke genelinde tüm askeri birliklerde erbaş ve erlere yönelik üreme organları, cinsel sağlık, cinsel yolla bulaşan

enfeksiyonlar, HIV/AIDS ve sosyal sonuçları, gebeliğin oluşumu, üreme sağlığı/ üreme sağlığı yöntemi güvenli annelik, toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet konularında eğitimler yürütülmektedir.

Üreme Sağlığı Hizmet İçi Eğitimleri: Üreme sağlığı konusunda hizmet sunum kalitesini artırmak için sağlıkta değişen, gelişen konularla ilgili sağlık personeline bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla yürütülmektedir. 2022 yılında 2.212 sağlık personeline üreme sağlığına giriş, 2.027 sağlık personeline güvenli annelik, 2.221 sağlık personeline üreme sağlığı yöntem danışmanlığı, 2.495 sağlık personeline cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, 2.252 sağlık personeline gençlere yönelik üreme sağlığı hizmetleri eğitimi verilmiştir (Sağlık Bakanlığı, HSGM, Temmuz 2023).

Kadın Doğum Yatak Kapasitesi Tespit Ve Artırma Çalışması:

Kadın hastalıkları ve doğum hizmetlerinin iyileştirilmesi erken taburculukların önlenmesi ve anne ölümlerinin önüne geçilmesi kapsamında Mayıs 2018’de doğumhane ve kadın hastalıkları ve doğum kliniklerinin durum analizi çalışması yapılmış olup saha dönüşlerinden elde edilen bu bilgiler sonrasında eksikliklerin giderilmesi noktasında tüm İl Sağlık Müdürlüklerine resmi yazı yazılmıştır.

Bu programlara ek olarak; elverişsiz hava ve ulaşım şartları olan yerleşim yerlerinde ikamet eden gebeler ile sosyal sebeplerle doğum esnasında sağlık kurumuna erişiminde problem olabilecek gebelerin tespiti, izlemi, muhtemel doğum tarihleri yaklaştığında daha güvenli yerleşim merkezlerine nakledilerek konaklamalarının sağlanması ve doğumlarının hastanelerde gerçekleştirilmesi, doğum sonrası anne ve bebeğin sağlık durumu uygun hale geldikten sonra tekrar evlerine götürülmesinin sağlandığı “Misafir Anne Uygulaması” 2008 yılında başlatılmıştır.

Ayrıca, yürütülmekte olan Aile Hekimliği uygulaması kapsamında her bireyden sorumlu bir aile hekimi bulunmaktadır.

Gezici sağlık hizmetleri ve evde bakım hizmetleri ile de hizmete ulaşmada zorluk çeken kişilere sağlık hizmeti yerinde verilmektedir. Bu kapsamda kadınların sağlık hizmetlerine erişimlerinin artacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, nüfusa göre her semtte Aile Sağlığı Merkezleri kurularak sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılmıştır. Bu merkezlerde kontraseptif malzeme dağıtımı devam etmektedir.

Kırsal bölgelerde sağlık hizmetini en ücra yerleşim yerlerine ulaştırmak amacı ile gezici sağlık hizmeti uygulamaları geliştirilmiş, hizmet verilmesi gereken nüfusa hizmeti ulaştırma oranı %99'lara çıkmıştır.

Son 5 yılda acil hasta taşıma hizmetleri ile ilgili kapasite hem istasyon sayısı hem de ambulans sayısı bazında 3 kat artmıştır. Ayrıca özellikle kış koşulları ağır geçen kırsal bölgelere hizmet veren kar paletli ambulans sayıları arttırılmış, kırsal nüfusun %100'üne 112 hizmeti ulaştırılmıştır. Bununla birlikte hava ambulans filosu oluşturulmuş, acil hizmet sunum kapasitesi güçlendirilmiştir.

Ayrıca; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından verilen sağlık desteklerinin yanı sıra, nüfusun en muhtaç kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla, Şartlı Sağlık Yardımları uygulanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde, nüfusun en ihtiyaç sahibi kesimine dahil olan anne adaylarına yönelik olarak bir defaya mahsus olmak üzere **Şartlı Sağlık Yardımı Doğum Yardımları** yapılmaktadır.

Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında, nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere, 0-6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri, gebe kadınların düzenli sağlık kontrollerini yaptırmaları ve doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri şartları ile düzenli nakdi yardım yapılmaktadır. Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında, 0-6 yaş arası çocuklarını sağlık kontrollerine (aşı takviminde belirtilen aşuların tamamlanması ve genel sağlık kontrolleri) göndermeleri koşulu ile aylık 100 TL, gebelik döneminde düzenli sağlık kontrolünü yaptıran gebe kadın için aylık 200 TL, doğumun hastanede yapılması halinde tek seferlik 500 TL, şartlı lohusalık için doğumu takip eden ilk 2 ay süresince 300 TL nakit para yardımı yapılmaktadır. Öte yandan; 15.05.2015 tarihi ve sonrasında canlı doğum gerçekleştiren Türk vatandaşlarına ve Mavi Kart sahiplerine doğum yardımı yapılmaktadır. Canlı doğan birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocuklar için 600 TL ödeme yapılmaktadır. **Annenin sağ ve Türk Vatandaşı olması durumunda ödemenin anneye yapıldığı** doğum yardımı, 15.05.2015 tarihinde ve sonrasında gerçekleşen canlı doğumlar için verilmektedir.

Bununla birlikte; Kasım 2018'den itibaren ülkemiz dinamik nüfus yapısının korunması ile Sosyal Devlet İlkesi gözetilerek, çoklu doğum ile dünyaya gelen çocukların bulunduğu ihtiyaç sahibi hanelerin beslenme ve öz bakım ihtiyaçlarının desteklenmesine yönelik yardım programı hayata geçirilmiştir. Hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan hanelere çocuk başına **aylık 400 TL** ödeme yapılmaktadır. Ödemeler 0-2 yaş aralığındaki çocuklar içindir.

Söz konusu ödemeler, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılmaktadır. Kadınların kendi sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının bakım, sağlık ihtiyaçlarını karşılamaları ve aynı zamanda aile içinde ve toplumda statülerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca,

- 81 ilde doğum öncesi bakım, doğum ve sezaryen, doğum sonrası bakım, acil obstetrik bakım yönetim rehberleri bilim komisyonlarınca ulusal veriler dikkate alınarak standartlara uygun olarak güncellenerek revize edilmiş hali uygulamaya geçirilmiştir. Ülke genelinde sağlık personeli tarafından kaliteli hizmet verilmek amacı ile standartlar oluşturulmuştur. Söz konusu protokollere ilaveten riskli gebelikler ile ilgili "Riskli Gebelikler Yönetim Rehberi" yayınlanmıştır. Hazırlanan rehber; Gebelikte Venöz Tromboembolizm Yönetim Rehberi, Gebelik ve Kardiyovasküler Hastalıklar Yönetim

Rehberi, Diyabetik Gebe Yönetim Rehberi, Astımlı Gebe Yönetim Rehberi ve Epileptik Gebe Yönetim Rehberinden oluşmaktadır. Gebelikte Venöz Tromboembolizm Yönetim Rehberi revize edilerek; 15-49 yaş kadın izlemi, doğum öncesi, doğum ve doğum sonu bakım hizmetleri sunan tüm sağlık kuruluşlarına ve personeline 2017 yılında 81 ile uygulamaya konulması için gönderilmiştir. Acil Obstetrik Bakım programı çalışmaları da obstetrik komplikasyonlarda anneye ve bebeğe müdahale, güvenli sevk, güvenli kan nakli, sektörler arası işbirliği komponentleri ile devam etmektedir.

- Doktor ve ebelere yönelik Acil Obstetrik Bakım ile ilgili 2022 yılı verisine göre 1128 sağlık personeline yönetici eğitimi, 5038 sağlık personeline destek personel eğitimi, 218 kadın hastalıkları ve doğum uzmanına klinisyen eğitimi, 1576 acil tıp uzmanı ve pratisyen hekime klinisyen eğitimi, 859 ebe ve hemşireye klinisyen eğitimi verilmiştir (Sağlık Bakanlığı, HSGM, Aralık 2022). Tüm gebelerin, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerine ilişkin bilgi sahibi olmalarını ve bilinçli doğum yapmalarını sağlamak, anne ve baba adaylarına normal doğum eylemi, ağrı yönetimi ve yeni rollerini benimsemeleri konusunda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmış olup çalışmalar bu kapsamda yürütülmektedir.
- Anne ve Bebek Sağlığı hizmet sunumunda; anne adaylarının doğum eylemini sağlıklı ve güvenli şartlarda gerçekleştirmelerinin sağlanması, normal doğumu özendirerek ortamların oluşturularak anne adaylarına kaliteli hizmet sunumunu amaçlayan, mahremiyete dayalı “Doğum Üniteleri”nin oluşturulması hedefi ile “Travay Doğum Lohusa (TDL)” odalarının kamu sağlık tesislerindeki mevcut durumu değerlendirilmiştir. Doğum yaptırılan sağlık tesislerinin yıllık doğum sayısına göre olması gereken TDL oda sayıları dikkate alınarak doğumhanelerden mahremiyete dayalı tek kişilik odalardan oluşan doğum ünitelerine geçişin desteklenmesi sağlanmıştır. 2021 yıl sonu itibarıyla **305** sağlık tesisinde **1220** TDL odası mevcuttur. (Sağlık Bakanlığı, KHGM, Aralık 2021)
- Anne adaylarının doğumun ilk evresini belli sürelerde belli derinlikte ve ısıdaki su dolu küvet/ havuzda geçirmesi anlamına gelen “Hidroterapi Eşliğinde Travay (HET)/ Suda Doğum Pilot Çalışması” 2018 yılından itibaren yürütülmektedir. Halen kamu hastaneleri bünyesinde 15 sağlık tesisinde 21 Hidroterapi Eşliğinde Travay (HET) üniteleri hizmet vermektedir.
- 2021 yıl sonu itibarı ile toplam **1990** hasta HET hizmetinden yararlanmış (Sağlık Bakanlığı, KHGM).
- Türkiye Anne Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü (TAÇESE) ülkemizde; anne, çocuk ve ergen sağlığı alanındaki sorunları tanımlama, çözüme ve önlemeye yönelik; ulusal ve uluslararası çok paydaşlı, kanıta dayalı ileri araştırma ve projeler geliştiren lider bir kurum olmayı hedeflemektedir.
- Ülkemizde DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) önerileri doğrultusunda **kayıt, önleme, tarama ve tedavi çalışmalarını kapsayan Ulusal Kanser Kontrol Programı**

uygulanmaktadır. Bu kapsamda; meme, serviks (rahim ağzı) ve kolorektal (kalın bağırsak) kanserler için, toplumun kaynaklarına ve hastalık yüküne uygun olarak tarama programları yürütülmektedir.

- **Ülke genelinde kanser taramaları;** Toplum tabanlı ve fırsatçı taramalar şeklinde yapılmaktadır.
- **Toplum tabanlı taramalar;** Toplum Sağlığı Merkezlerine bağlı olarak faaliyet gösteren Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezleri (KETEM), Sağlıklı Hayat Merkezleri (SHM), Aile Sağlığı Merkezleri (ASM) ve Mobil Kanser Tarama araçları da dahil olmak üzere birinci basamak sağlık kuruluşlarında **ücretsiz olarak** yapılmaktadır.
- **Ulusal Kanser Tarama Programı kapsamında;**
  - **Meme kanseri;** Ülkemizde ve dünyada kadınlarda en sık görülen ve aynı zamanda en sık ölüme neden olan kanser türüdür. Geçmişte ileri evrede teşhis edilen meme kanseri, günümüzde Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen tarama programlarının etkisi ile daha erken evrede teşhis edilebilmektedir. Erken evrelerde tespit edilen meme kanserlerinin hem tedavileri daha başarılı olmakta hem de yaşam kalitesi önemli ölçüde artmaktadır. Bu sebeple, yürütülen toplum tabanlı taramalar yolu ile kadınlarımızın olası bir kanser gelişimi durumunda kanser gelişim sürecini erken evrede, henüz klinik bulgular ortaya çıkmadan önce tespit etmek ve kadınlarda meme kanserine bağlı ölüm hızını düşürmek mümkün olabilmektedir. **Meme kanseri taraması;** 40-69 yaş arasındaki kadınlara yılda bir kez klinik meme muayenesi, 2 yılda bir mamografi tetkiki ile yapılmaktadır. Mart 2016 tarihinden itibaren tarama kapsamında çekilen mamografiler merkezi raporlama sistemi ile değerlendirilmektedir. Merkezi raporlamada çift kör okuma sistemi ile raporlama kalitesi artırılmıştır.
  - **Rahim Ağzı (serviks) kanseri;** DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından “önlenebilir bir ölüm nedeni” olarak tanımlanmakta ve bu hastalık için tüm dünyada tarama yapılması, her ülkenin kendi kontrol politikasını oluşturması önerilmektedir. HPV DNA’nın rahim ağzı kanseri ile ilişkisi artık kanıtlanmış olup, rahim ağzı kanserli hastaların %99,9’un da HPV DNA varlığı gösterilmiştir. Türkiye, dünyada ulusal bazda tarama programı başlatıp sürdürebilen nadir ülkelerdendir. Ulusal servikal kanser tarama programı 2014 yılına kadar PAP- smear testi ile yürütülmekteydi. 2014 yılı Ağustos ayından itibaren duyarlılığı daha yüksek olan HPV- DNA testine geçilmiştir.
  - **Rahim Ağzı (serviks) kanseri taraması;** 30- 65 yaş arası tüm kadınlara 5 yılda bir HPV-DNA ile yapılmaktadır. 2023 yılı Ocak ayı itibariyle Ulusal HPV Laboratuvarı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuş olup yerli HPV-DNA Kiti ile taramalara geçilmiştir.
  - **Kalın Bağırsak (kolorektal) Kanseri;** Ülkemizde en sık görülen ilk 10 kanser arasında olup önemli bir sağlık sorunudur. Kalın bağırsak (kolorektal) kanserini

gelişmeden önlemek ve erken evrede yakalayabilmek için tarama testleri kullanılmaktadır. Kalın bağırsağın (kolon ve rektumun) polip ve kanserleri çoğu kez iyice büyüene kadar belirti vermezler. Tarama programları ile henüz kansere dönüşmemiş (prealign) adenomatöz polipleri ve erken dönem lokalize kanserleri saptamak ve tedavi etmek mümkündür.

- **Kalın Bağırsak (Kolorektal) kanser taraması;** 50-70 yaş arasındaki kadın ve erkeklere 2 yılda bir Gaitada Gizli Kan testi (GGK) yapılmakta, 10 yılda bir kolonoskopi önerilmektedir.
- 2016 yılında Minimal Kalite Kriterleri doğrultusunda 81 ilde Tarama Sonrası Teşhis Merkezleri tanımlanmıştır. Tarama sonrasında pozitif ya da şüpheli bulunan vakalar 81 ilde belirlenmiş olan Tarama Sonrası Teşhis Merkezlerimize yönlendirilerek ileri tetkikleri yapılmaktadır. Teşhis ve tedavi hizmetleri ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları tarafından yapılmaktadır.
- Haziran 2023 tarihi itibarıyla her ilde en az bir tane olmak üzere 375 Kanser tarama merkezi (93'ü bağımsız, 238'i SHM içinde, 44 mobil) mevcuttur. Mobil kanser tarama araçları ile kırsal ve dezavantajlı gruplara hizmet verilmektedir.
- Söz konusu merkezlerde 1 Ocak- 31 Haziran 2023 tarihleri arasında 1.056.029 kadın ve 288.131 erkek kanser taraması hizmetinden yararlanmış. Ayrıca bu merkezlerce 1 Ocak- 31 Haziran 2023 tarihleri arasında 59.838 halk eğitimi faaliyeti gerçekleştirilmiş ve bu faaliyetlerden 493.410 kadın, 140.052 erkek faydalanmıştır. (Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Temmuz 2023).

D-ÇALIŞMA HAYATINA KATILIM

1. Mevcut Durum

Kadınların işgücüne katılımı ve istihdamı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsurudur. Ekonomik büyümede sürekliliğin sağlanması, sosyal kalkınma ve sosyal adaletin tam olarak gerçekleşmesi; insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiricileri ve yararlanıcıları olarak kadınlarla erkeklerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına tam ve eşit olarak katılımları ile mümkündür. Kadınların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve kalkınmaya katılımlarının artırılabilmesi için eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik alanları ile ilgili göstergelerinin iyileştirilmesi, yasal açıdan ve pratikte kadın-erkek eşitliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Uzun vadeli bir perspektifle ülkemizin kalkınma vizyonunu ortaya koyarak, milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini karşılamak, ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmak için temel yol haritası olan **11. Kalkınma Planı'nın (2019-2023)** kadın bölümünde, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaç olarak belirlenmiştir.

11.Kalkınma Planı'nda, kadınların ekonomik hayattaki konumlarının güçlendirilmesine yönelik hedeflerin,

2023 yılı sonuna kadar;

- Kadın işgücüne katılım oranının % 38,5'e,
- Kadın istihdam oranının % 34'e,
- Kendi hesabına çalışanlar içindeki kadın oranının %20'ye
- İşveren olarak çalışanlar içindeki kadın oranının %10'a

yükseltilmesi olarak yer aldığı görülmektedir.

Planda yer alan temel amaca ve kadınların ekonomik hayattaki konumlarının güçlendirilmesi hedefine yönelik olarak yer alan politika ve tedbirler:

İstihdam ve Çalışma Hayatı bölümünde, “Kadınların işgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırıcı ve istihdamlarını artırıcı uygulamalar geliştirilecektir.” politikası başlığı altında;

- İşgücü piyasasında kadın istihdamını artıracak şekilde kadınların özellikle kodlama, yazılım gibi teknoloji üretimi alanlarında mesleki eğitim ve beceri gelişimi fırsatları güçlendirilecektir.
- Kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının artırılmasını teminen bakım hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere iş ve aile yaşamını uyumlaştıran uygulamalar dinamik bir biçimde hayata geçirilecektir.

tedbirlerine yer verilmiştir.

Kadın bölümünde ise; “Haklar konusunda kadın-erkek fırsat eşitliğini güçlendirecek şekilde kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımı özellikle yerelden başlayarak teşvik edilecektir.” politikası başlığı altında;

- Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmelerine yönelik araştırmalar yapılacak, projeler yürütülecek, eğitimler verilecektir.
- Kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi için kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulacak, bu alandaki desteklerde kadınlara öncelik verilecektir.
- Kadınların internet sitesi, portal, aplikasyon gibi dijital ortamlardaki ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesini hedefleyen mekanizmalar oluşturulacak ve kadın girişimcilerin e-ticarette güçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenecektir.
- Kadınlar tarafından kurulan kooperatiflere yönelik; eğitim, girişimcilik ve danışmanlık gibi alanlarda sunulan destekler yaygınlaştırılacak ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılmak suretiyle kadınların kooperatif kurmaları kolaylaştırılacaktır.

- Kadının ekonomik yaşama etkin katılımının artırılması konusunda illerin farklı işgücü ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, eğitim, staj, işbaşı eğitimi gibi uygulamaların etkin olarak devam etmesi sağlanacaktır.
- Kırsal kesimde kadın girişimciliğinin artmasına yönelik destek mekanizmaları sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasının değişen ihtiyaçları çerçevesinde yeni gelişen meslek alanları göz önünde bulundurularak kız çocuklarının fen, teknoloji, mühendislik, matematik alanlarındaki mesleklere yönlendirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

tedbirlerine yer verilmiştir.

Bakanlığımızca uygulamaya konulan ve 2018-2023 yıllarını kapsayan “**Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı**”nda kadınların ekonomik alanda güçlenmesine yönelik olarak belirlenen politikalar; kadınların çalışma hayatına daha aktif katılım sağlaması ve değişen işgücü piyasası dinamikleri doğrultusunda ekonomik hayatta söz sahibi olmasını sağlamak temel amacıyla kurgulanmıştır.

Bu alanda belirlenen stratejiler;

- Kadınların daha da güçlenmesi hedefi çerçevesinde işgücü piyasasına ilişkin mevzuatın yeniden değerlendirilmesi ve etkin uygulama için gerekli iyileştirmelerin yapılması,
- İşgücü piyasasında nitelikli kadın istihdamını artıracak biçimde mesleki eğitim ve beceri gelişimi fırsatlarının güçlendirilmesi,
- Kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi,
- Şirketlerin kadın erkek fırsat eşitliği ile ilgili sertifikalandırma altyapısının hazırlanması ve kamu özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi,
- Kadın girişimciliğinin geliştirilmesi ve özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını yaygınlaştırarak kadınların ekonomik konumlarının güçlenmesinin sağlanması,
- Özel politika gerektiren kadınların ekonomik hayata katılmaları konusunda çalışmaların artırılması, şeklinde özetlenebilir.
- Bu stratejilerin hayata geçirilebilmesi için toplamda 40 adet faaliyet belirlenmiştir.

2023-2025 Orta Vadeli Program'da; kadınların, iş kurma ve geliştirme süreçlerinin kolaylaştırılması ve desteklenmesi, karar alma mekanizmalarında ve e-ticaret platformlarında daha fazla yer almalarının teşvik edilmesi, kadın kooperatifçiliğinin güçlendirilerek destekleyici hizmetlerin sunulması ile kadınlarda finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çalışmaların sürdürüleceği hedefine yer verilmiştir.

İstatistiklerle Kadın İstihdamı

Ülkemizde kadınların işgücü piyasasındaki durumu incelendiğinde TÜİK verilerine göre (15+ yaş), 2002 yılında ülkemizde istihdam edilen 6 milyon 122 bin kadın bulunurken, güncel son veri olan 2023 yılı Mayıs ayı itibarıyla bu rakamın 10 milyon 448 bine çıktığını görmekteyiz. Buradaki artış tam olarak 4 milyon 326 bin olup, oransal olarak bakıldığında yaklaşık %70,6'ya tekabül etmektedir. Kadın istihdamının artırılması amacıyla yürütülen çalışmalar neticesinde kadınların işgücüne katılım oranlarında da önemli ilerlemeler mevcuttur. Bu kapsamda söz konusu dönem için; kadınların işgücüne katılım oranı %27,9'dan %35,8'e, kadın istihdam oranı %25,3'den %31,7'ye yükselirken kayıtdışı çalışan kadın oranı ise %72,5'den %31'e gerilemiştir.

KADIN	YIL	
	2002	2023 Mayıs
İŞGÜCÜ DURUMU (%)		
İşgücüne Katılma Oranı	27,9	35,8
İstihdam Oranı	25,3	31,7
İşsizlik Oranı	9,4	11,6
Kayıtdışı Çalışma Oranı	72,5	31
İŞTEKİ DURUM (TOPLAM İÇİNDEKİ ORAN) (%)	2002	2023 I. Çeyrek
Ücretli veya yevmiyeli	17,8	33,2
İşveren	5,1	12,2
Kendi hesabına çalışan	14,9	19,7
Ücretsiz aile işçisi	68,1	68,6
EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	2002	2023 I. Çeyrek
Okuryazar olmayanlar	24,4	13,0
Lise altı eğitim düzeyi	24,9	26,3
Lise	31,9	37,7
Meslek veya teknik lise	-	44,4
Yükseköğretim	71,5	70,9
İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (%)	2002	2023 I. Çeyrek
Hizmetler	26,3	64,7
Tarım	60,0	16,5
Sanayi+İnşaat	13,7	18,8

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri, (15+ yaş)

2. Yapılan Çalışmalar

Devam Eden Projeler/Çalışmalar

Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi Çalışmaları

Cumhurbaşkanlığı I. 100 Günlük İcraat Programı'nda yer alan kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve görünürlüklerinin artırılması hedefine yönelik olarak Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile Bakanlığımız işbirliğinde “Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü” 30 Ekim 2018 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu Protokol 12 Temmuz 2021 tarihinde 2 yıl süre ile yenilenmiştir.

Protokolün yerelde uygulanabilirliğini sağlamak ve uygulayıcılara rehberlik etmek amacıyla Bakanlıkların İl Müdürlükleri için Uygulama Esasları oluşturulmuş ve 81 il ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda, Bakanlığımız İl Müdürlüklerinin koordinasyonunda “Kadın Kooperatifleri Çalışma Grubu” oluşturulmuş ve yıllık iş planları hazırlanmıştır. **81 ilde İl Müdürlüklerimiz koordinasyonunda bu zamana kadar gerçekleştirilen 875 çalıştay, eğitim, bilgilendirme toplantıları ve 421 kadın kooperatif ziyaretleri ile yaklaşık 45 bin kişiye ulaşılmış olup, 1.006 yeni kadın kooperatifi kurulmasına destek sağlanmıştır.**

Ayrıca, kadın kooperatifçiliği alanında işbirliği ve diyalogu geliştirmek, farkındalık yaratmak ve iyi uygulamaları yaygınlaştırmak amacıyla Sayın Bakanımızın teşrifleriyle, ilgili İl valileri, milletvekilleri, kamu kurumu ve kadın kooperatiflerinin temsilcilerinin katılımıyla “Kadın Kooperatifleri Bölgesel Buluşmaları” gerçekleştirilmiştir. Akdeniz, Ege, Doğu Karadeniz, Batı Karadeniz, Marmara, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu illerini ve İstanbul’u kapsayan “**Kadın Kooperatifleri Bölgesel Buluşmaları**”nı gerçekleştirerek, **3.522 kişiye ulaşılmıştır.**

Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi

Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması ve yaygınlaştırılmaları hedefi ile “**Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi**” Tarım ve Orman Bakanlığı/Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı işbirliğinde yürütülmektedir.

Proje uygulama dönemi 15 Eylül 2021 tarihi itibarıyla başlamıştır. 14 Aralık 2021 tarihinde ise Kadın Kooperatifleri Çalışma Grupları İstişare Toplantısı ve Proje Açılış Toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Projenin 30 ay sürmesi planlanan ve en az bir ve hiç kooperatif bulunmayan iller olmak üzere toplam **30 ilde yürütülen** (İstanbul, Kırklareli, Çanakkale, İzmir, Muğla, Afyonkarahisar, Bursa, Kocaeli, Ankara, Konya, Antalya, Adana, Hatay, Aksaray, Sivas, Karabük, Sinop, Çorum, Artvin, Erzurum, Kars, Malatya, Van, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Bitlis, Batman, Isparta ve Eskişehir) Proje kapsamında; kooperatif kurma, kooperatiflere ortak olma potansiyeli bulunan kadınlar ile hâlihazırda bu çalışmaların içinde yer alan kadın ve erkeklere yönelik bilgilendirme, farkındalık artırma, iş birliği geliştirmeye ilişkin çalışmalar yürütülecek olup kadın kooperatifleri bu yöndeki çalışmalarla teşvik edilecektir.

Proje; Hedef Gruba Yönelik Hizmetler ve Eğitimler, Kurumsal Kapasite Geliştirme, Farkındalık Arttırma, Bilimsel ve Teknik Çalışmalar, Koordinasyon ve İşbirliği olmak üzere **5 Bileşen ve 20 ana faaliyetten** oluşmaktadır.

Proje kapsamında, Eğitim İhtiyaç Analizi Çalışması ile birlikte başarılı kadın kooperatiflerini tanıtıcı ve kooperatif kuruluş ve işleyiş sürecini konu alan kooperatiflerin önemine ilişkin **5 kısa film** üretilmiştir.

Bununla birlikte; **Ankara, Erzurum, Kars, Diyarbakır, Artvin, Aksaray, Mardin, Malatya, İzmir, Adana, Gaziantep, Çorum, Kırklareli, Eskişehir, Isparta, Sivas, Kocaeli ve Bursa, Afyonkarahisar, Konya ve Çanakkale** illerinde kooperatif ortağı kadınlara, kooperatif ortağı erkeklere ve kooperatif ortağı olmak isteyen kadınlara yönelik **eğitimler ile toplam 2.582 kişiye** ulaşılmıştır.

Ayrıca; **Aksaray, Ankara, Artvin, İzmir, Hatay, Adana, Antalya, Batman, Çorum, Diyarbakır, Erzurum, Kars, İstanbul, Sinop, Bursa ve Malatya** illerimizdeki kadın kooperatiflerine ürün geliştirme, gıda güvenirligi gibi konularda **danışmanlık hizmeti verilerek 380 kişiye** ulaşılmıştır.

Proje illerimizdeki koordinasyon ve işbirliğini arttırmak amacıyla bugüne kadar; **Ankara, Adana, Bursa, Isparta, Çorum, Malatya, Muğla, Antalya, Diyarbakır, Konya, Eskişehir, Karabük, Sinop, Kocaeli, Çanakkale, Batman, Afyonkarahisar, Erzurum, Mardin, Kars, Sivas, Aksaray ve Kırklareli** illerinde **Yerel Paydaş Toplantıları** düzenlenmiş ve bu toplantılarla **1.552 kişiye** ulaşılmıştır.

Ankara, Erzurum, Antalya ve Bursa illerinde kadın kooperatiflerinin işbirliği ağı kurması amacıyla yerel yönetimler, özel sektör, e-ticaret temsilcileri ve kadın kooperatifleri temsilcilerinin bir araya geldiği **Pazarlama Ağı Geliştirme Toplantısı** etkinliği gerçekleştirilmiştir. Söz konusu etkinlikler ile **221 kişiye** ulaşılmıştır.

Ankara, Antalya, Diyarbakır ve Bursa illerinde çevre illeri de kapsayacak şekilde ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve STK'lara **kapasite geliştirmeye yönelik Kadın ve Kooperatifleşme Eğitim Programı** düzenlenmiştir. **Programlardan 157 kişi** faydalanmıştır.

Ankara, Konya, Eskişehir, Kocaeli, Erzurum, Mardin, Bursa illerinde kadın kooperatifi ortakları ile proje paydaşlarının da yer aldığı **Deneyim Paylaşımı Toplantısı ve Ziyaretleri** etkinliği gerçekleştirilmiştir. Etkinliklere **134 kişi** katılım sağlamıştır.

Başarılı kadın kooperatiflerinin deneyimlerini paylaşmak ve ilgili kurumlarla bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla kadın kooperatifleri, faydalanıcı ve eş faydalanıcı kurumların İl Müdürlükleri ile merkez teşkilatından personelin katılımıyla **İtalya ve İspanya'ya çalışma ziyareti** düzenlenmiştir.

Finansal Okuryazarlık ve Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Seminerleri

“Cumhurbaşkanlığı İcraat Programları” ve “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nda yer alan “kadınların finansal okuryazarlık konusunda bilgi ve farkındalıkları artırılacaktır” hedefi kapsamında; Bakanlığımız İl Müdürlüklerinin koordinasyonunda **“Finansal Okuryazarlık ve Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Seminerleri”** gerçekleştirilmektedir.

Seminerler ile kadınların para yönetimi, gelir, harcama, birikim, varlık, borç, tasarruf, yatırım, yatırım araçları, bireysel emeklilik sistemi gibi konularda farkındalıklarının artırılması amaçlanmakla birlikte, kadınların ekonomik güçlenmesine yönelik destekler, teşvikler ve başvuru mekanizmalarına ilişkin bilgilendirme yapılmaktadır.

2018 yılından bugüne kadar 81 ilde gerçekleştirdiğimiz 265 etkinlik ile 747.885 kişiye ulaşılmıştır.

Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi

Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Limak Vakfı işbirliğinde **“Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi”** yürütülmektedir.

Proje ile mühendis olmak isteyen kız öğrencileri her alanda destekleyerek, mesleğin örnekleri haline gelebilmeleri amaçlanmıştır. Proje 2016 yılında başlamış olup, ilk fazı 31.12.2021 tarihi itibarıyla sona ermiştir. 01.01.2022 tarihinde 2022-2024 yıllarını kapsayacak şekilde **“Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi Faz II”** çalışmaları başlamış olup, devam etmektedir.

Proje, üniversitede eğitim gören kız öğrencileri için üniversite programı; lise öğrencileri için lise programı olmak üzere farklı programlardan oluşmaktadır.

Projenin üniversite programı kapsamında, öğrencilere burs imkânı ile birlikte; staj ve istihdam imkânı, İngilizce dil eğitimi, “Mühendislikte Liderlik”, “Sosyal Mühendislik” ve “Teknoloji Odağında Sürdürülebilir Liderlik” sertifika programı eğitimleri ile mentorluk-koçluk desteği sağlanmaktadır. **Bugüne kadar toplam 860 kız öğrenci desteklenmiş olmakla birlikte,** 2022-2023 yılı için 150 kız öğrenciye burs, İngilizce dil eğitimi, **“Sosyal Mühendislik Sertifika Programı”** ile **“Mühendislikte Liderlik Programı”, “Yapay Zeka Çağında Dönüşen Liderlik”** sertifika programı kapsamında devam etmektedir. Bununla birlikte, **145 kız öğrenci bu programdan mezun olmuş ve istihdam edilme olanağı bulmuştur.**

Lise programı kapsamında ise öğrenci, öğretmen, okul idarecisi ve velilerine yönelik olarak mühendislik alanlarına ilişkin farkındalık ve bilgilendirme faaliyetlerini **40 ilde 125 okulda gerçekleştirerek toplam 54 bin kişiye ulaşılmıştır.** Proje Lise Programı kapsamında, sosyal medya üzerinden rol model videoları yayınlanmaya ve diğer etkinlikler çevrimiçi platformlarda devam edecektir.

Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi

Bakanlığımızın ana yararlanıcı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın eş yararlanıcı olduğu **“Türkiye’de Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin**

Uygulanması Projesi”nin uygulayıcı ortağı UN Women olup, Projenin paydaşları arasında TBMM Plan Bütçe Komisyonu ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu da yer almaktadır.

2020 yılı sonunda başlayan ve 2023 yılı sonuna kadar sürdürülmesi planlanan ve toplam bütçesi 3,3 milyon Avro Proje ile Türkiye’de kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçelemenin sistematik ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi yoluyla kadınları ve kadın erkek eşitliğini daha da güçlendirmek amaçlanmıştır.

Proje kapsamında hem merkezi hem de yerel düzeyde yönetici pozisyonundaki kamu görevlilerine yönelik farkındalık seminerleri, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği ve Plan Bütçe Komisyonu üyesi milletvekillerine yönelik seminerler düzenlenmiştir. Ayrıca, ilgili kamu kurum ve kuruluş personelinin katılımıyla teknik eğitimler gerçekleştirilmiştir. **Proje kapsamında bu zamana kadar gerçekleştirilen seminer ve eğitimlerle toplamda 906 kişiye ulaşılmıştır.** Bununla birlikte söz konusu alanda yurtdışında iyi uygulama örneklerini yerinde incelemek amacıyla **Arnavutluk ve Avusturya’ya çalışma ziyaretleri** gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında, merkezi düzeyde yürütülen bazı programlarla ilgili kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçe analizi çalışmaları tamamlanmış, pilot belediyelere yönelik analiz çalışmaları Haziran ayı itibariyle başlatılmıştır. Önümüzdeki dönemde çevrimiçi eğitim platformu kullanıma açılacak ve “Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Strateji Belgesi ve Eylem Planı”na son şekli verilecektir.

Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi

Bakanlığımız ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı işbirliğinde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Sabancı Vakfı tarafından “**Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi**” yürütülmektedir. Proje, 3 Aralık 2021 tarihinde başlamış olup 3 yıl sürecektir. Proje açılış toplantısı, 23 Şubat 2022 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilmiştir.

Projenin amacı, NEET(ne eğitimde ne istihdamda olan) grubundaki genç kadınların sorunlarını ve ihtiyaçlarını daha görünür hale getirmek, yerel ve ulusal gündemdeki yerlerini pekiştirmek ve bu sorunların belirlenmesi ve ihtiyaçların karşılanması için mekanizmalar oluşturmaktır.

Projenin hedef grubu seçilen pilot illerdeki 18-24 yaş grubu öncelikli olmak üzere, 18-29 yaş arası NEET kadınlardır. **Projenin pilot illeri; Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum İstanbul, İzmir, Konya, Mardin, Trabzon ve Van olmak üzere 11 il** olup, 2022 yılında faaliyetler Diyarbakır, İzmir ve Adana’da gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2022 Nisan ayı içerisinde sırasıyla İzmir, Diyarbakır ve Adana illerinde valilik ziyaretleri, çalışma ziyaretleri ve istişare toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte; **İzmir, Diyarbakır ve Adana’da** mevcut durum ve ihtiyaçları tespit etmek amacıyla saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmasından çıkan eğitim talepleri çerçevesinde eğitimlere başlanmış olup önümüzdeki dönemde de devam edecektir. **Bu zamana kadar toplamda 735 kişiye ulaşılarak eğitimler gerçekleştirilmiştir.**

Moda Tasarımı, Dijital Beceri, Autocad ve Lazer CNC, Tıbbi Aromatik Bitkiler’ Aşçı Yardımcılığı ile Lavanta ve Salep Yetiştiriciliği ve Pazarlaması Eğitimi, Barista eğitimleri verilen eğitim başlıkları arasında yer almaktadır.

Projenin adını taşıyan ve projeye ilgili her türlü bilgiye kolayca erişme imkanı sunan dijital portalı www.geleceginikurangenckadinlar.org’da; NEET (Ne Eğitimde Ne İstihdamda) genç kadınların Türkiye’nin her yerinde iş, staj, eğitim ve girişim desteğine ulaşmalarını sağlayan **Fırsatlar Haritası** , **“Online Eğitim”**, **“Mentorluk”**, **“Hibe Programı”** gibi modüllerin yanı sıra NEET kavramıyla ilgili birçok makale ve istatistikler de yer almaktadır.

Tamamlanan Projeler/Çalışmalar

Bakanlığımız,(mülga) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Borusan Holding A.Ş. arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kreşlerin kurulması için **“Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi (2013-2019)”** hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında; **Adıyaman, Afyonkarahisar, Balıkesir ve Malatya OSB’deki kreşlerin** yapımı tamamlanmış ve hizmet sunmaktadır.

Bakanlığımız tarafından 2012-2017 yıllarını kapsayan **“Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi”** yürütülmüş olup, projenin amacı kadınların daha iyi koşullarda iş bulmalarını sağlamak, işgücü piyasasına girmelerini ve girişimciliklerini artıracak unsurların neler olduğunu tespit etmek, bu alanda kadınların karşılaştıkları sorunları ortaya koyarak bu sorunların giderilmesine yönelik politikalar oluşturmak ve somut çözüm önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda;

- Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla kaliteli ve ulaşılabilir bir model taslağının geliştirilmesi çalışmasına girdi teşkil etmek üzere bir araştırma gerçekleştirilmiştir. **“Türkiye’de Çocuk Bakım ve Erken Çocukluk Eğitim Hizmetlerinin Arz ve Talebi Araştırması”** çıktıları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen Simülasyon çalışması 20 Aralık 2016 tarihinde düzenlenen toplantıda ilgili kurumlar ile paylaşılmıştır.
- 12 akademik araştırma desteklenmiş ve 2016 yılında tamamlanmıştır. Söz konusu araştırma raporları, Akademik Komite tarafından değerlendirilmiş olup araştırmalardan 7 tanesi içerik ve teknik olarak basımı ve yayınlanması için uygun bulunarak web sayfamızda yayınlanmıştır.
- Kadın Girişimciliği alanında yürütülen kapsamlı niceliksel ve niteliksel araştırmalar ile kadın girişimci profilinin, girişimcilik alanında yaşanan sorunların, formel ve informal sektördeki kadınların gelir ve ücret farklılıklarının incelenmesi, girişimcilik destek programlarının analizi ile kredi kullanma, yatırım yapma, hesap açma gibi konularda erkeklerle olan farklılıkları kıyaslama ve şirketlerdeki erkek/kadın karar vericilerinin ve yöneticilerinin karakteristik özelliklerinin belirlenmesi ve girişimcilik süreçlerini ortaya koyan analiz çalışmaları tamamlanmıştır.

- Kadın Kooperatiflerinin Desteklenmesi kapsamında Ülkemizde kadın kooperatiflerinin durumu, karşılaştıkları engeller, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve kadın kooperatiflerine yönelik olarak sunulan fırsatları içeren bir araştırma projesi yürütülmüş olup araştırma raporu tamamlanmıştır. Söz konusu rapor Genel Müdürlüğümüz web sayfasında yayınlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen Projeler/Çalışmalar

Sosyal Güvenlik Kurumu(SGK) tarafından **Kurumsal Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (INST-CARE)** yürütülmüştür. 30 milyon Avro bütçeli Kurumsal Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (INST-CARE) ile 10 bini aşkın kadının kayıtlı istihdamı desteklenmiştir. Projenin amacı, küçük çocuğu olan ve çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle istihdamdan uzaklaşma riski bulunan kadınların kurumsal çocuk bakımı (kreş, anaokulu, gündüz bakımevi vb.) konusunda desteklenerek kayıtlı istihdama katılmalarının, dönmelerinin ya da istihdam piyasasında kalmalarının sağlanması olmuştur.

7 İlde (Ankara, Antalya, Bursa, Elazığ, İstanbul, İzmir ve Malatya) Nisan 2019’da uygulamaya başlanan proje 30 Eylül 2022’de sona ermiş ve toplamda 42 ay sürmüştür.

Bu kapsamda çalışan kadınlarımıza kurumsal çocuk bakımı konusunda 29 ay boyunca her ay 100 Avro katkı sağlayarak, onların kayıtlı istihdama katılmalarını, dönmelerini ya da istihdam piyasasında kalmaları amaçlanmıştır. Hizmet akdiyle bir işverene bağlı olarak çalışan, 0-60 ay arası çocuğunu bakım amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ya da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca onaylanmış bir çocuk bakım kurumuna göndererek okul ücretini tam yatıran ve kişisel geliri asgari ücretin brüt tutarının iki katını geçmeyen 10.250 anneye aylık 100 avro kreş desteği verilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, kreş desteği için en az bir ödeme hakkı kazanan her bir anneye tek seferlik 100 avro kırtasiye desteği de sağlanarak çocuğun kreşe gönderilmesinin yarattığı masraflara katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Proje kapsamında 157.755 ön kayıt başvurusu alınmış ve 18.632 kesin kayıt gerçekleştirilmiştir. Ayrıca projeden faydalanan 17.959 anneye toplam 25,5 milyon avro (Kreş Desteği ve Kırtasiye Desteği toplamı) ödeme yapılmıştır.

Projedeki akademik bileşen kapsamında, çalışma hayatında iş-yaşam dengesinin sağlanmasına yönelik yenilikçi uygulamalar ve analık - ebeveyn sigortasına yönelik yenilikçi uygulamalar üzerine iki adet araştırma raporu ile proje mali destek programının etkinliği ve sürdürülebilirliğini ele alan proje etki analizi raporu hazırlanmıştır. Kurumsal çocuk bakımını destekleyerek kayıtlı kadın istihdamını artırmaya ve bireylerin iş-yaşam dengesini sağlamaya yönelik politika önerilerini içeren politika önerisi belgesi çalışmaları da tamamlanmış ve sonuçları TBMM Kadın ve Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kadınların İş ve Aile Yaşamlarının Uyumlaştırılmasında Karşılaşılan Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Konulu Alt Komisyonuna sunulmuştur. INST-CARE 30 Eylül 2022 tarihinde tamamlanmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu(SGK) tarafından Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE) yürütülmüştür. Resmî olarak 1 Mayıs 2019'da Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde başlattığımız 29 milyon Avro bütçeli Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE) ile 3.700 çalışan annenin ve eğitimli çocuk bakıcısının kayıtlı istihdamı desteklenmiştir. Böylelikle bir yandan çocuk bakım sorumluluğu nedeniyle işgücü piyasasından dışlanma ya da belirli bir süre uzak kalma riski taşıyan kadınların ev eksenli çocuk bakım hizmeti yoluyla işgücü piyasasına katılımı, kayıtlı istihdamı ve bir yandan da eğitimli çocuk bakıcılarının kayıtlı istihdamı teşvik edilerek çocuk bakım mesleğinin profesyonelleşmesine katkı sağlanmıştır. Proje 31 Aralık 2022'de sona ermiş ve 44 ay sürmüştür.

Proje kapsamında ayrıca yaklaşık olarak en az 6000 çocuk bakıcısına eğitimlerini tamamlamaları kaydıyla tek seferlik 200 avroya kadar mali destek verilmesi planlanmıştır.

Böylece, hem küçük çocuğu olan annelerin kayıtlı istihdama katılmalarını, hem de bakıcıların eğitimli hale gelerek ve sertifikalı bir meslek sahibi olarak işgücüne dahil olmaları amaçlanmıştır.

Proje kapsamında, hizmet akdiyle bir işverene bağlı olarak çalışan ve 0-36 ay arası çocuğu olan ve çocuk bakımı alanında eğitimli çocuk bakıcısını çocuğuna baktırmak üzere sigortalı olarak çalıştıran annelere aylık 325 avro mali destek sağlanması hedeflenmiştir.

Proje kapsamında "Çalışan Anne Desteği" için hedeflenen kontenjana ulaşılmış olup 5.153 anne ve 6.754 çocuk bakan bakıcı ile 7.503 eğitim teşviki alan çocuk bakıcısı kayıtlı çocuk bakıcısı desteklenmiştir. Toplamda 23,9 milyon Avro (Çalışan Anne Desteği ve Bakıcı Eğitim Teşviki toplamı) hibe ödemesi yapılmıştır.

Projenin akademik bileşeni kapsamında "Mahalle Teyzesi Sistemi (childminder system)" uygulamasına ilişkin bir araştırma raporu, proje mali destek programının etkinliği ve sürdürülebilirliğini ele alan proje etki analizi raporu ve politika belgesi hazırlanmıştır. EDU-CARE 31 Aralık 2022 tarihinde tamamlanmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu(SGK) tarafından yürütülen 29,5 milyon Avro bütçeli Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi (WOMEN-UP) Projesi ile 4.000 kadın işverenimize yanına ilave aldığı 4.000 kadın işçi için hibe desteği sağlanmaktadır.

Proje Ankara, İstanbul, Kahramanmaraş, Denizli, Aydın, Samsun ve Şanlıurfa illerinde uygulanmaktadır.

Proje kapsamında; kadın işverenlere en fazla 20 ay süreyle asgari ücretin işverene maliyetinin %65'ini geçmemek üzere asgari ücretin net tutarına kadar hibe verilmektedir. Bu rakam 2023 yılının ilk altı aylık dönem için 7.965,00 TL olarak hesaplanmıştır.

Şubat 2022 tarihi itibarıyla de ilk başvurular alınmaya başlayan Projenin ilk ödemeleri 2022/Mayıs ayında başlamıştır. Projenin 2024 Ocak ayı itibariyle tamamlanması öngörülmektedir.

Ayrıca proje kapsamında destekleyici faaliyet olarak; işverenlerle network toplantıları yapılması, yurtiçi-yurtdışı fuar ziyaretleri gerçekleştirilmesi, işverenlere danışmanlık hizmeti sunulması, akademisyenler ile ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşan Akademik Danışma Kurulu oluşturulması planlanmıştır. Network toplantılarının ilki ve Akademik Danışma Kurulunun ilk üç toplantısı gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Akademik Danışma Kurulu tarafından oluşturulan kadın istihdamı konusunda anket soruları, 7 ilde 8 ofis tarafından rastgele seçilen 1626 faydalanıcıya uygulanmıştır. Anket sonuçları 3. Akademik Danışma Kurulu toplantı gündeminde görüşülmüştür. Toplantıların tamamlanmasının ardından konuyla ilgili rapor hazırlanacak ve ilgili taraflarla paylaşılacaktır.

26-27 Mayıs 2023 tarihlerinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri ile Ankara’da Medya Atölyesi organizasyonu gerçekleştirilmiştir. 50 öğrencinin katıldığı organizasyonda 2 günlük bir atölye çalışması yapılmış ve öğrenciler tarafından sosyal medyada yayımlanması amacıyla kadın istihdamının önündeki engeller konusunda slogan, kampanya, reklam vb. içerikler üretilmiştir.

Kadınlara Yönelik İŞKUR Teşvikleri

Kadınların çalışma hayatına dâhil olmasını ve istihdamını sağlamak amacıyla teşvik uygulamalarında kadınlara ayrıcalıklı uygulamalar getirilmiştir. Bu kapsamda;“**Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahibi Olanlara Yönelik Teşvik**” kapsamında 31.12.2023 tarihine kadar, işsiz olan kimseleri sigortalı sayılarına ilave olarak istihdam eden özel sektör işverenlerinin bu kişiler için prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primleri işveren hisselerine ilişkin tutarları (2.051,64 TL ila 15.387,30 TL) 6 aydan 54 aya kadar değişen sürelerle İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır. Bu destek kapsamında istihdam edilen kişinin **kadın** olması durumunda destek süresi, **24 ila 54 ay** arasında değişmektedir.

2002 yılından 2022 yılı sonuna kadar 3.948.111, 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar ise 209.155 kadın İŞKUR aracılığıyla işe yerleştirilmiştir.

Aktif İşgücü Programları

Kadınların işgücü piyasasına katılımını kolaylaştırmak ve sürdürülebilir istihdamını desteklemek amacıyla aktif işgücü piyasası programları düzenlenmektedir. 2002 yılından 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 2.502.577 kadın (toplam katılımcıların % 53’ si) bu programlardan yararlandırılmıştır.

2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 15.888 kadın kurs ve programlardan faydalanmıştır.

Mesleki Eğitim Kursları (MEK)

Herhangi bir mesleği olmayan ya da bir mesleği olmakla birlikte mesleki becerilerini geliştirmek veyahut mesleğini değiştirmek isteyenlere yönelik düzenlenen mesleki eğitim

kurslarından, 2002 yılından 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 1.073.129 kadın (toplam katılımcıların %58'i) mesleki eğitim kurslarından yararlandırılmıştır. 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 544 kadın faydalanmıştır.

İşbaşı Eğitim Programları (İEP)

Teorik bilgilerin işyerinde uygulama yapılarak pekiştirilmesini sağlamak, işgücü piyasasına girişi kolaylaştırmak ve nitelikli işgücünün işverenlerle birlikte yetiştirilmesini sağlamak amacıyla düzenlenir.

Programın başladığı 2009 yılından 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar toplam 1.207.269 kadın (toplam katılımcıların %49'u) işbaşı eğitim programlarından yararlandırılmış olup 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar bu programlardan 15.344 kadın faydalanmıştır.

Yarım Çalışma Ödeneği

İş ve aile hayatının ahenk içinde sürdürülebilmesi gayesiyle belirli prim ve başvuru şartlarını sağlamaları halinde kadınlar çalışmadıkları dönem için yarım çalışma ödeneği ile desteklenmektedir.

Uygulamanın başladığı 2016 yılından 2023 Haziran ayı sonuna kadar 43.648 kişi doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneğine başvuruda bulunmuş, 40.624 kişi ödenek almaya hak kazanmış ve bu kişilere sigorta primleri dahil toplam 197.562.336 TL ödeme yapılmıştır. 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 1.703 kişi doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneğine başvuruda bulunmuş olup 1.537 kişi ödenek almaya hak kazanmış ve bu kişilere sigorta primleri dahil toplam yaklaşık 26.995.987 TL ödeme yapılmıştır.

İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmeti

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından meslek seçimi aşamasında bulunan, iş bulmada/seçmede güçlükleri olan, işsiz, daha iyi şartlarda iş arayan, mesleki uyum problemleri bulunan, mesleki becerilerini geliştirmek ve mesleğini/işini değiştirmek isteyen vatandaşlarımıza yönelik etkin iş ve meslek danışmanlığı hizmeti sunulmaktadır İş ve meslek danışmanlığı faaliyetlerinin sistematik olarak başladığı 2008 yılından bu yana 10.599.364 kadınla 14.907.762 bireysel görüşme yapılmıştır. Danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında, 2022 yılında 950.855 kadınla toplam 1.226.961 bireysel görüşme, 2023 yılı Ocak-Haziran döneminde ise 445.170 kadınla 532.674 bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir.

İş Kulüpleri

2023 yılı Mayıs ayı sonuna kadar 81 ilde 101 birimde faaliyet gösteren İş Kulüplerinden 2022 yılında toplamda 47.211 kadın faydalanmış olup bu kadınların 1.216'sı kadın sığınma evlerinde kalan kadınlardır.

İş Kulüplerinin faaliyete geçtiği 2017 yılından 2023 yılı Mayıs ayı sonuna kadar toplamda 151.425 kadın İş Kulübü hizmetlerinden yararlanmıştır. 2023 yılı Ocak-Haziran döneminde ise 18.692 kadın faydalanmış olup bu kadınların 380'i kadın sığınma evlerinde kalan kadınlardır.

Engelli İş Koçluğu

2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 302 Engelli İş Koçuna işitme engellilerle daha etkin iletişim kurlmaları amacıyla 4 gün süren işaret dili eğitimi verilmiştir. 2022 yılı Kasım-Aralık ayları içerisinde daha önce temel seviye işaret dili eğitimi alan 146 Engelli İş Koçuna yüz yüze, altı grup şeklinde ikinci düzey işaret dili eğitimi düzenlenmiştir. Yine 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 277 İş ve Meslek Danışmanı, Destekli İstihdam Modeli kapsamında Engelli İş Koçluğu Eğitiminden yararlanmış. Bu kapsamda, 2012 yılından 2023 yılı Haziran ayı sonuna kadar 261.412 engelli kadın danışanla bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir.

2023 yılı Ocak-Haziran döneminde ise 18.321 engelli kadın danışanla bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir.

KOSGEB tarafından, 2018 yılında yürürlüğe alınan KOSGEB İşletme Geliştirme Destek Programı kapsamında verilen Nitelikli Eleman İstihdam Desteği' nin amacı, işletmelerde nitelikli işgücü istihdamının artırılmasına katkı sağlanmasıdır. Desteğin oranı %60 (altmış) olarak uygulanmaktadır. Nitelikli Eleman İstihdam Desteği kapsamında istihdam edilecek elemanın; **kadın olması durumunda destek oranına %20 (yirmi) ilave edilir.**

KOSGEB tarafından kadın girişimciliğinin desteklenmesi amacıyla önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, “**Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri**” gerçekleştirilmekte olup söz konusu eğitimlere katılanların %46'sı kadındır.

KOSGEB Girişimcilik Destek Programı dahilinde işini yeni kuran girişimcilere de destek sağlanmaktadır. “**Yeni Girişimci Desteği**”nde destekleme oranı kadın girişimciler için daha yüksek olup destekten faydalanan girişimcilerin % 47,5'ini kadın girişimciler teşkil etmektedir. Yeni Girişimci Desteğine; bu Program kapsamında Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi tamamlayan girişimcilerin kurdukları işletmeler ile İŞGEM'de yer alan İşletmeler (sahip veya ortaklarının Uygulamalı Girişimcilik Eğitimine katılım şartı aranmaksızın) başvurabilir.

KOSGEB'in söz konusu destek programlarında değişikliğe gidilerek “Girişimciliği Geliştirme Destek Programı” uygulanmaya başlanmıştır. Programın alt bileşeni olan Yeni Girişimci Programı'nda destek sağlanacak hedef kitle " Girişimcilik Eğitimi" alıp, söz konusu eğitimden sonra işini kurarak elektronik ortamda başvuru yapabilecektir.

Hedef kitle, kurulan işletme türüne göre Geleneksel Girişimci veya İleri Girişimci olarak ikiye ayrılmıştır. Bu kapsamda, hem Geleneksel Girişimci Programı'ndan hem de İleri Girişimci Programı'ndan yararlanacaklar için kuruluş ve performans dayalı (sağlanan istihdamla doğru orantılı) olacak şekilde hibe desteği verilecektir. İleri Girişimcilere ise bunlara ilave olarak teknoloji seviyesi ile bağıntılı olarak 300.000 TL'ye kadar makine teçhizat desteği ile orta yüksek ve yüksek teknoloji alanlarında faaliyet gösteren işletmelerin Mentorluk, Danışmanlık ve İşletme Koçluğu ihtiyaçlarına binaen 10.000 TL'ye kadar destek sağlanabilecektir.

Böylece Geleneksel Girişimci Programı'ndan faydalananlar maksimum 50.000 TL (genç, kadın, engelli, şehit yakını ise maksimum 60.000TL) hibe alabilecek, İleri Girişimci

Programı'ndan yararlanacaklar ise maksimum 360.000 TL (genç, kadın, engelli, şehit yakını ise maksimum 370.000 TL'ye kadar) hibe alabilecektir.

Öte yandan **KOSGEB tarafından**, ülkemizin ulusal ve uluslararası hedefleri doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki paylarının ve etkinliklerinin artırılması, rekabet güçlerinin ve sağladıkları katma değerın yükseltilmesi amacıyla Proje Teklif Çağrısı kapsamında hazırlayacakları projelerin desteklenmesi için **KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı** uygulanmaktadır. KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı kapsamında açılan Proje Teklif Çağrılarında alınan başvuruların değerlendirilmesinde kadın girişimcilere ilave puan verilebilmektedir.

Ticaret Bakanlığı tarafından 2020 yılından itibaren KOOP-DES Programı hayata geçirilmiştir. Söz konusu program ile kooperatif ve üst kuruluşlarının üretim ve istihdama katkısı olacak yatırım projelerinin desteklenmesi, faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliğin sağlanması, teknoloji ve yeni üretim tekniklerinden yararlanmalarına katkıda bulunulması, rekabet güçlerinin artırılması ve bireysel tasarrufların uygun kooperatif girişimcilik modelleri ile ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Programa öncelikli olarak kuruluş, işleyiş ve denetimleri Ticaret Bakanlığınca gerçekleştirilen, ortaklarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğu ve kadın emeğini değerlendirme amacı güden kooperatifler ve üst kuruluşları başvurabilmektedir.

E) SİYASET VE KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM

1. Mevcut Durum

Kadınların siyasal katılımına ilişkin uluslararası gelişmeler ve düzenlemeler 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından 1952'de kabul edilen Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşme, kadınların siyasal haklarının uluslararası düzeyde tanınması açısından önemli bir belgedir.

Bunun yanı sıra CEDAW'da da taraf devletlerin siyasal ve kamusal yaşama kadınların erkeklerle eşit şekilde katılım haklarını güvence altına alması yer almaktadır. Ayrıca BM öncülüğünde düzenlenen Dünya Kadın Konferansları da kadınların siyasal haklarının gelişiminde önemli rol oynamıştır. IV. Dünya Kadın Konferansı sonunda kabul edilen Pekin Eylem Platformu'nda belirlenen 12 kritik alandan birini de "Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar" oluşturmaktadır. Konferans sonrası hazırlanan eylem planında "kadınların özel ve kamusal yaşama eşit katılımı önündeki engellerin, yine kadınların siyasal karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla" ortadan kaldırılabileceği dile getirilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinde 2004 ve 2010 yıllarında yapılan değişiklikler ile yetki ve karar alma mekanizmalarında kadın erkek eşitliğinin sağlanması da dahil pozitif ayrımcılık uygulamalarının önü açılmıştır. Ayrıca Anayasa'nın 90. maddesi çerçevesinde CEDAW Sözleşmesi hükümlerinin ulusal mevzuatın üstünde yer alması yetki ve karar alma

mekanizmalarında kadınların eşit katılımının sağlanması açısından önemli bir yasal çerçeve ortaya koymaktadır.

Anayasa; 67, 68 ve 70. maddelerinde yerel ve milletvekili seçimlerinde “seçme ve seçilme”, “siyasi parti kurma”, “usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma”, “halkoylamasına katılma”, “kamu hizmetlerine girme” haklarını; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34. maddelerinde “düşünce ve kanaat hürriyeti”, “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”, “basın hürriyeti”, “toplantı hak ve hürriyetleri”ni tüm vatandaşlara tanımıştır.

68. maddesinde yer alan, siyasal partilerin kadın kolu kuramayacaklarına ilişkin yasa, 23.7.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmış; böylece siyasal partilere, kadınlar için ek bir katılma alanı açma fırsatı verilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. maddesinde “siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek, cinsiyet ayrımcılığına yönelik parti çalışmaları engellenmiştir.

Öte yandan **11. Kalkınma Planı’nda**, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaç olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda Plan dönemine ilişkin “Politika ve Tedbirler” başlığında kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımının özellikle yerelden başlayarak teşvik edileceği, bu çerçevede araştırmalar yapılacağı, kadınların siyasette, kamuda ve özel sektörde, yönetim ve karar organlarında daha fazla oranda yer almalarını sağlamaya yönelik farkındalık arttırıcı, yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirileceği ifade edilmiştir

Türkiye Cumhuriyetinde, kadınlar, dünyadaki pek çok ülkeden önce, 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında da milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir.

2002 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 24, kadın temsil oranı 4,4 iken; 2007’de bu sayı 50’ye, temsil oranı ise 9,1’e yükselmiştir. 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 79’a yükselmiştir. Bu sayı oransal olarak % 14,4’e tekabül etmektedir.

7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı 98, temsil oranı % 17,82 olarak gerçekleşmiştir. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı 81, Parlamento’daki kadın temsil oranı % 14,73’tür. 24 Haziran 2018 Genel Seçimlerinde parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 104, temsil oranı % 17,45 olarak gerçekleşmiştir.

Son olarak; 14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinde parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 119, temsil oranı % 19,83 olarak gerçekleşmiştir. Kabinede 1 kadın Bakan (% 5,88) görev

yapmaktadır. Ayrıca Bakanlıklarda görev yapan 68 Bakan Yardımcısından 5'i (% 7,35) kadındır.

Parlamentodaki kadın milletvekili oranlarının seçim yılları bakımından durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Yer Alan Kadın Milletvekili Sayıları

Seçim Dönemi	Seçim Yılı	Toplam Milletvekili	Kadın Milletvekili	Kadın Temsil Oranı (%)
5. Dönem	1935	399	18	4,5
6. Dönem	1939	429	16	3,7
7. Dönem	1943	455	16	3,5
8. Dönem	1946	465	9	1,9
9. Dönem	1950	487	3	0,6
10. Dönem	1954	541	4	0,7
11. Dönem	1957	610	8	1,3
12. Dönem	1961	450	3	0,7
13. Dönem	1965	450	8	1,8
14. Dönem	1969	450	5	1,1
15. Dönem	1973	450	6	1,3
16. Dönem	1977	450	4	0,9
17. Dönem	1983	399	12	3,0
18. Dönem	1987	450	6	1,3
19. Dönem	1991	450	8	1,8
20. Dönem	1995	550	13	2,4
21. Dönem	1999	550	23	4,2
22. Dönem	2002	550	24	4,4
23. Dönem	2007	550	50	9,1
24. Dönem	2011	550	79	14,4
25. Dönem	2015	550	98	17,8
26. Dönem	2015	550	81	14,7

27. Dönem	2018	600	104	17,45
28. Dönem	2023	600	119	19,83

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu ve TBMM (www.ysk.gov.tr, TBMM, 2023)

30 Mart 2014 yerel seçim sonuçlarına göre 30 büyükşehir belediye başkanının 3'ü, 1.381 belediye başkanının 40'ı kadındır. İl düzeyinde Aydın, Diyarbakır, Gaziantep ve Hakkari belediye başkanlıklarına kadın adaylar seçilmiştir.(Hakkari ve Diyarbakır'da devam eden yargı süreci nedeniyle görev değişikliği olmuştur). 20.498 Belediye Meclis Üyesinin ise 2.198'i (% 10,7) kadındır. İl Genel Meclisi üye sayısına bakıldığında da durum çok farklı görünmemektedir. Toplam 1.251 İl Genel Meclis üyesinin 60 tanesi (% 4,8) kadındır.

31 Mart 2019 yerel seçim sonuçlarına göre ise 30 büyükşehir belediye başkanından 3'ü, toplam 1389 belediye başkanından 42'si kadındır.(Gaziantep, Aydın, Van Büyükşehir Belediyelerine ve Siirt Belediyesi'ne kadın belediye başkanı seçilmiş olup, Van Büyükşehir Belediyesi'nde ve Siirt Belediyesi'nde devam eden yargı süreçleri nedeniyle görev değişikliği olmuştur)

Toplam 20.745 belediye meclis üyesinden 2.283'ü (% 11,1), 1.272 il genel meclisi üyesinden 48'i (% 3,77) kadındır (YSK. 2019). Ayrıca 31 Mart 2019 yerel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde 1086 kadın muhtar seçilmiştir.

Uzmanlık gerektiren mesleklerde kadın oranları oldukça yüksektir. Üniversitelerde kadın öğretim görevlileri oranı % 51,36'dır.

Bu kapsamda, profesörler içerisinde kadın oranı % 34,12, doçentler içerisinde kadın oranı % 41,06, Dr. öğretim üyeleri içerisinde kadın oranı % 46,7, araştırma görevlileri içerisinde kadın oranı % 53,24'dür. (YÖK, Temmuz 2023)3.

Ayrıca 204 üniversitenin 19'unda (% 9,31) kadın rektör görev yapmakta olup kadın rektör yardımcısı oranı % 17,19, kadın dekan oranı % 21,6, kadın dekan yardımcısı oranı ise 34,9 'dur (YÖK, Temmuz 2023).

Türkiye genelinde, mühendis ve mimarların % 23,9'u kadındır (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Temmuz 2023). Barolara kayıtlı 179.396 avukatın 85.339'u (% 47,57), 83 baro başkanının 13'ü (% 15,66) (Türkiye Barolar Birliği, Temmuz 2023), 188.850 banka çalışanının 95.776'sı (% 50,7) kadındır. (Türkiye Bankalar Birliği, Temmuz, 2023)

Emniyet müdürlerinin % 6,72'si (234), emniyet amirlerinin % 10,02'si (2.052), polis memurlarının % 9,25'i (24.957), çarşı ve mahalle bekçilerinin % 0,21'i (67) (Emniyet Genel Müdürlüğü, Temmuz 2023), Jandarmaların % 5,91'i (2546) (Jandarma Genel Komutanlığı, Aralık 2022), kuvvet komutanlıklarında (kara, deniz, hava) görev yapan subayların % 3,3'ü, astsubayların % 0,1'i, Milli Savunma Bakanlığı'nda görev yapan üst ve orta düzey (genel

³Devlet, Vakıf, Vakıf MYO ve KKTC dahildir.

müdür, genel müdür yardımcısı, daire başkanı, müdür, müdür yardımcısı) yöneticilerin % 32,3'ü kadındır (MSB, Temmuz 2023).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev yapan personelin % 20,06'sı (27.685) (Diyanet İşleri Başkanlığı, Temmuz 2023) kadındır.

Sağlık Bakanlığı'nın Temmuz 2023 verilerine göre hekimlerin % 45,6'sı, başhekimlerin % 15,9'u, toplam sağlık çalışanlarının ise % 64,8'i kadındır. Öte yandan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na kayıtlı toplam 14.422.127 lisanslı sporcunun 5.982.437'si kadındır (% 41,48) (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Temmuz 2023).

Cumhurbaşkanlığı Bütçe Genel Müdürlüğü Kamu Personeli Bilgi Sistemi Daire Başkanlığı'nın 31.07.2023 tarihli verilerine göre kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen personele ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Unvanlar(*)	Kadın Çalışan	Toplam Üst Düzey Çalışan (**)	Oran (%)
Vali	3	81	3,70
Genel Müdür	22	217	10,14
Genel Müdür Yardımcısı	52	403	12,90
Başkan	1	31	3,23
Başkan Yardımcısı	14	144	9,72
Daire Başkanı	593	3.212	18,46
Kaymakam(***)	102	1233	8,27
Bölge Müdürü	12	279	4,30
Bölge Müdür Yardımcısı	35	583	6
Toplam Üst Düzey	834	6183	13,49

(*) Üst Düzey Unvan Tanımı 657 sayılı DMK da yapılmamış olup Yönetici pozisyonunda olan bazı unvanlar gruplandırılarak verilmiştir.

(**) Büyükşehir Belediyeleri, kuruluşları ve Belediyelerin Üst Düzey Unvanları dahil değildir.

(***)Kaymakam adayları dahildir. İçişleri Bakanlığı'nın Temmuz 2023 verileri dikkate alınmıştır.

Kadınların bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki oranının düşük olduğu görülmektedir. Bürokraside üst düzey yöneticilerin % 86,51'i erkek, % 13,49'u kadındır. Toplam kamu çalışanlarının ise % 42,10'u kadın, % 57,90'ı erkektir.⁴

Bürokrasinin önemli alanlarından biri olan ve bütün dünyada erkeklerin egemen olduğu diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 298 Büyükelçiden 80'i, (% 27) 71 Başkonsolostan 14'ü, (% 20) merkezde görev yapan 32 Genel Müdürdan 14'ü, (% 44) 59 Genel Müdür Yardımcısından 17'si (% 29) kadındır (DİB, Temmuz 2023). İçişleri Bakanlığında görev yapan 1994 mülki idare amirinden 135'i (% 6,77) kadındır. 135 kadın mülki amir içerisinde; 3 kadın vali (Afyonkarahisar, Bartın, Nevşehir), 1 merkez valisi, 17 vali yardımcısı,

⁴Cumhurbaşkanlığı Bütçe Genel Müdürlüğü Kamu Personeli Bilgi Sistemi Daire Başkanlığı 31.07.2023 tarihli verileri baz alınmıştır. TBMM, Askeri Personel, Merkez Bankası ve MİT Çalışanları dahil değildir.

6 Hukuk Müşaviri, 26 Kaymakam ve 76 Kaymakam adayı, 1 Genel Müdür Yardımcısı, 1 Daire Başkanı, 2 Mülkiye Müfettişi, 2 Mülkiye Başmüfettişi bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, Temmuz 2023).

HSK Temmuz 2023 verilerine göre; adli ve idari yargıda görev yapan toplam 15.403 hakimden 7.137'si (% 46,34) ve 7.402 savcıdan 1226'sı (% 16,56) kadındır. Kadınların yüksek yargı organlarındaki durumlarına bakıldığında Yargıtay'da görev yapan 1.009 hakim ve savcıdan 583'ü (% 57,77), Bölge Adliye Mahkemeleri'nde görev yapan 2.558 hakim ve savcıdan 842'si (% 32,91), Danıştay'da görev yapan 477 hakim ve savcıdan 239'u (% 50,10), Bölge İdare Mahkemeleri'nde görev yapan 443 hakimden 140'ı (% 31,60), HSK'da görev yapan 263 tetkik hakimi ve kurul müfettişinden 22'si (% 8,36) kadındır. Bununla birlikte Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında görevli 331 hakim ve savcıdan ise 66'sı (% 19,93) kadındır.

F) KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

1. Mevcut Durum

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada hala en kritik sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. BM Genel Kurulu'nda, Aralık 1993'te kabul edilmiş olan **Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi** ile kadına yönelik şiddet; **“ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma”** olarak tanımlanmıştır. Söz konusu Bildirge, kadına yönelik şiddeti detaylı ve doğrudan ele alan ilk uluslararası belgedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele hususu, ulusal düzenlemelerimizde ve temel politika dokümanlarımızda da yer almaktadır. 2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planı'nda da, **“Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için toplumsal bilinç düzeyinin erken çocukluk döneminden başlayarak yükseltilmesine yönelik olarak örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi”, “Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmalarının hızlandırılması, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılması.”** politikalarına yer verilmiştir.

2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlanması amacıyla On Birinci Kalkınma Planında belirlenen tedbirlere yönelik yürütülecek faaliyetler ve projeler belirtilmiş olup kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yer verilen politika ve tedbirler aşağıda yer almaktadır:

602.1. Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik düzenlemelerin etkin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

602.2. Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluş personeli dâhil olmak üzere farklı hedef gruplarına yönelik eğitim, seminer vb. farkındalık artırma çalışmalarına devam edilecektir.

602.3. Kadına yönelik şiddetle mücadelede şiddet mağduruna ve şiddet uygulayana yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşların kapasiteleri ve kurumlar arası koordinasyon artırılacaktır.

Kadına yönelik şiddet, kadınların insan haklarından yararlanmalarını engellemekte; kadınların yaşam, güvenlik, özgürlük, saygınlık, fiziksel ve duygusal sağlık hakkı gibi temel haklarını ihlal etmekte veya pratikte geçersiz kılmaktadır. Engelli kadınlar ve kız çocukları gibi belirli gruplar ise çoğu durumda, gerek kendi evlerinde gerekse dışarıda; şiddet, yaralanma, suistimal, ihmal, ihmalkâr davranış, kötü muamele veya sömürü gibi risklere daha açık durumdadırlar.

Kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve aile içi şiddetle mücadele etmek için göstergeler belirlenebilmesi amacıyla, ilk kez 2008 yılında ülke genelinde “Kadına yönelik şiddetin kaynağı ve türleri nelerdir?” sorusuna yanıt verecek olan büyük ölçekli “**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**” yürütülmüş olup, 2008 yılı araştırmasının takip araştırması niteliğinde olan ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2008 ve 2014 Araştırma sonuçlarına ilişkin bazı veriler şu şekildedir:

- 2014 araştırmasında ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya eski eşi tarafından **fiziksel şiddete** maruz bırakılan kadınların oranı **%36**’dır (son on iki ayda %8). Bu oranın 2008 araştırmasın %39 olduğu görülmektedir.
- Yaşamının herhangi bir döneminde **duygusal şiddet** yaşayan kadınların oranı **%44**’tür. Bu oranın 2014 ve 2008 araştırmalarında değişmediği gözlemlenmektedir.
- 2014 araştırmasında yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı **%12**’dir (son on iki ayda %5). 2008 araştırmasında ise bu oran %15 olarak görülmektedir. 2014 araştırmasında yaşamın herhangi bir döneminde **fiziksel veya cinsel şiddetin** birlikte yaşanma oranı **% 38**’dir. 2008 araştırmasında ise bu oran **%42**’dir.
- 2014 araştırmasında **kentte fiziksel şiddet** oranı %35 iken **kırda** %37,5’tir. 2008 araştırmasında **kentte fiziksel şiddet** oranı %38 iken **kırda** %43’tür. 2014 araştırmasında yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda **yaralanan kadınların** oranı **%26**’dır. 2008 araştırmasında ise bu oran %25’tir.
- 2014 araştırmasında **en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı%43**, **lisans ve lisansüstü** üzeri düzeyde eğitim alanların oranı ise **%21**’dir. 2008 araştırmasında ise bu oran eğitimi olmayan kadınlar için %55,7’dir.
- 2014 araştırmasında yaşadıkları şiddeti **kimseye anlatamayan kadınların** oranı %44’tür. 2008 araştırmasında ise bu oran %48,5’dir. **Geçen süre içerisinde yaklaşık yüzde 5’lik bir düşüş yaşanmıştır.**

Söz konusu Araştırmanın Türkçe ve İngilizce Nihai Raporu basılmış, ilgili paydaşlara dağıtımı yapılmıştır. TÜİK tarafından resmi istatistik kapsamında değerlendirilen araştırmanın sonuçları, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için alınan önlemler ve üretilen politikalara temel oluşturmaktadır.

2008 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilen araştırmaların takip araştırması niteliğinde olacak araştırma 2024 yılında gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Yapılan Çalışmalar

a) Yasal Düzenlemeler

8 Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilerek; 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Kanun ile korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunan kişi hakkında alınabilecek koruyucu ve önleyici tedbirler ayrıntıları ile düzenlenmiştir. Korunan kişi hakkında; barınma yeri sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal destek hizmetlerinin verilmesi, resen geçici koruma altına alınması ve kreş imkânından faydalandırılması koruyucu tedbir kararlarının mülki amir tarafından; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise barınma yeri sağlanması ve resen geçici koruma altına alınması koruyucu tedbir kararları ilgili kolluk amirlerince alınabilecek ve kararlar verilirken delil ve belge aranmayacaktır.

Korunan kişi hakkında; işyeri ve yerleşim yerinin değiştirilmesi, aile konutu şerhi konulması ve hayati tehlikenin bulunması halinde kimlik ve diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi hakkında verilecek koruyucu tedbir kararlarının hakim tarafından verilmesi düzenlenmiştir.

Şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali olan kişiye ise hakim tarafından; korunan kişiye yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama; müşterek konuttan uzaklaştırılma; korunan kişi-kişilere yaklaşmasının önlenmesi; korunan kişinin şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemesi; silahı varsa veya silah taşıması zorunlu bir kamu görevi ifa etse bile zimmetinde bulunan silahı ilgili birimlere teslim etmesi; alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı var ise hastaneye yatmak dahil muayene ve tedavisinin sağlanması düzenlenmiştir.

Ayrıca hakim tarafından velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hakkında karar verilebileceği, şiddet uygulayan kişi ailenin geçimini sağlayan kişi ise hakim tarafından durumun özellikleri göz önüne alınarak talep edilmese dahi nafakaya hükmedilebileceği düzenlenmiştir.

Şiddet uygulayan kişinin tedbir kararlarına aykırı hareket etmesi halinde 3 günden 10 güne kadar zorlama hapsine tabi tutulması düzenlenmiştir. Şiddetin önlenmesi ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik olarak destek ve izleme hizmetlerinin yedi gün yirmi dört saat esasıyla yürütüleceği “**Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri**”nin kurulması ve verilecek destek hizmetleri düzenlenmiştir.

Medeni Kanun, İş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunlarda yapılan eşitlikçi reformlarla, Türkiye’de tüm mevzuat, kadın erkek eşitliği ilkesini gözeterek ve kadına yönelik şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya kavuşturulmuştur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. “Yasal Gelişmeler”).

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 50 bini geçen belediyelere kadın ve çocuklar için konukevleri açma görevi verilmiştir. Söz konusu düzenlemede 2012 yılında yapılan değişiklik ile Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açması “zorunlu hale” getirilmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. “Yasal Gelişmeler”).

“Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” 5 Ocak 2013 tarihinde; “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği” 18 Ocak 2013 tarihinde; “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkındaki Yönetmeliği” ise 17 Mart 2016 tarihinde; “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik” ise 4 Eylül 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bir diğer önemli düzenleme “Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi olup kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda koordinatör kurum olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) belirlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda Bakanlığımız birimlerinin kurumsal sorumluluklarının altını çizen Genelge 16 Haziran 2021 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Genelge kapsamında;

- **Şiddet mağdurlarına etkin hizmet sunumu ve korumanın sağlanmasında kurumsal kapasitenin geliştirilmesini,**
- **6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında Bakanlığımız görev ve sorumluluklarının etkin biçimde yerine getirilmesini,**
- **Şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğinin etkinleştirilmesini,**
- **Şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalığın artırılmasını**

hedefleyen tedbirler yer almaktadır.

TBMM bünyesinde Ocak 2015'te "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu" oluşturulmuştur. Komisyon tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu 08 Mayıs 2015 tarihinde yayınlanmıştır. Söz konusu Komisyon 2021 yılında yeniden kurulmuş, Nisan 2021- Mart 2022 arasında yürütülen Komisyon çalışmaları neticesinde "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu Raporu" hazırlanarak 08 Mart 2022 tarihinde TBMM Genel Kurulu'na sunulmuştur.⁵

b) Eylem Planları

Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında atılması gereken adımlara ilişkin bir çerçeve sunması ve ilgili kurum kuruluşlara rehber olması açısından Eylem Planları hazırlanmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarının ilki 2007 yılında hazırlanmıştır. 2012 yılında Genel Müdürlüğümüz tarafından hazırlanan ikinci kadına yönelik şiddet eylem planı olan "**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele II. Ulusal Eylem Planı (2012-2015)**" yürürlüğe girerek Eylem Planının İzleme ve Değerlendirmesine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele III. Ulusal Eylem Planı" 2016-2020 döneminde sorumlu ve ilgili tüm taraflarla işbirliği içerisinde uygulanmıştır.

Üçüncü Ulusal Eylem Planı (2016-2020)'nin uygulama süresinin sona ermesiyle; "**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)**", ulusal mevzuat hükümleri ve tüm politika dokümanları dikkate alınarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katkı ve katılımları ile hazırlanmış olup halihazırda yürürlüktedir.

Bu kapsamda 2021-2025 dönemini kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda Şiddete Sıfır Tolerans İlkesi ve Kadına Yönelik Her Türlü Şiddeti Önleme amacıyla yeni dönemin şiddetle mücadele yol haritası için 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet belirlenmiştir.

5 ana hedef;

- ✓ Adalete Erişim ve Mevzuat
- ✓ Politika ve Koordinasyon
- ✓ Koruyucu Önleyici Hizmetler
- ✓ Toplumsal Farkındalık
- ✓ Veri ve İstatistik

---

⁵2022 yılında hazırlanan Komisyon raporu, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss315.pdf>

Eylem Planının etkin biçimde uygulanması kapsamında koordinasyon ve izleme süreci Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planında “politika önceliklerinin belirlenebilmesi için yıllık olarak faaliyet planlarının oluşturulacağı” faaliyeti çerçevesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda Adalet, İçişleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğinde uygulanmak üzere 2022 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet Planı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planında “politika önceliklerinin belirlenebilmesi için yıllık olarak faaliyet planlarının oluşturulacağı” faaliyeti çerçevesinde ilgili Bakanlıklar ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliğinde 2023 yılında gerçekleştirilmek üzere öncelikli olarak belirlenen faaliyetler doğrultusunda 2023 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı hazırlanmış olup 25 Kasım 2022 tarihinde tanıtımı yapılmıştır. Faaliyet Planı ile IV. Ulusal Eylem Planının 5 temel hedefi doğrultusunda kadına yönelik şiddetle mücadelede 2023 yılında öncelikli faaliyetlerin uygulaması ve takibi sağlanmaktadır.

Bunun yanı sıra, kadına yönelik şiddetle mücadele önceliklerinin belirlenmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi ve bu kapsamda bütüncül politikaların üretilmesi ve uygulanması son derece önem arz etmektedir. Ulusal düzeyde yapılan plan ve programların yerelde uygulanmasının sağlanması, izleme ve takibinin yapılması amacıyla ise 2016 yılından bu yana yerelde de il eylem planları hazırlanmaktadır.

Ulusal eylem planı ve il eylem planları, kadına yönelik şiddetle mücadelede merkez ve taşradaki tüm taraflara bir yol haritası sunmaktadır. Bu kapsamda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nın yerelde daha etkin uygulanmasını teminen İl Eylem Planları 81 İlde uygulanmaya başlamıştır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün çalışma alanlarından birisini de erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele oluşturmaktadır. 2017-2018 yıllarında Bakanlığımız tarafından erken yaşta evlilik oranının yüksek olduğu 19 il ziyaret edilmiş, erken yaşta evliliklerle mücadele il eylem planları hazırlanmıştır. Eylem Planının uygulama süresi dolan illere, yeni dönem için eylem planı hazırlık çalışmalarında destek verilmiş, ayrıca Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadeleye İlişkin Acil Eylem Planları 4 İlimize daha yaygınlaştırılmıştır.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremin ardından, Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı olmayan 5 deprem ilinde (*Adana, Adıyaman, Osmaniye, Malatya, Elazığ*) "Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı" hazırlanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda, Osmaniye ve Elazığ illerinde Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları yürürlüğe girmiştir. **İl Eylem**

Planı olan il sayısı 25 olmuştur. Malatya, Adana ve Adıyaman’da il eylem planı hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

Genel Müdürlüğümüz tarafından erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu illere yönelik çalışmalar yürütülmeye devam etmektedir.

İzleme ve Değerlendirme

2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Konulu” Başbakanlık Genelgesi ile “kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri” koordinasyon görevi Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Başbakanlık Genelgesinde yer alan tedbirlerin takibi ve mevcut gelişmelerin değerlendirilmesi amacıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla “**Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komitesi**” oluşturulmuştur. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonuna periyodik olarak her yıl bir defa toplanan Komite, kadına yönelik şiddet konusundaki çalışmaları-gelişmeleri değerlendirmekte, bu konuda öneriler sunmaktadır. Komitenin 16.Toplantısı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında Adalet ve İçişleri Bakanlarımızın teşrifleriyle 15 Aralık 2022 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca; 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlar arası koordinasyon görevi Bakanlığımız tarafından yerine getirilmektedir. Koordinasyon görevinin yerel düzeyde etkin biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla; 17.3.2016 tarihinde yürürlüğe giren “*Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik*” kapsamında *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu*” oluşturulması hüküm altına alınmıştır.

6284 sayılı Kanun kapsamında ilgili kurumlar tarafından verilen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak, ilde şiddet alanında toplanan verileri değerlendirmek, şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak, uygulamadan kaynaklanan sorunları giderilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirmek gibi görevleri bulunan Komisyonlar Yönetmelikte yer alan üyelerin katılımı ile 6 ayda bir toplanmaktadır.

c) Araştırmalar

- Kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve aile içi şiddetle mücadele etmek için göstergeler belirlenebilmesi amacıyla, ilk kez 2008 yılında ülke genelinde “Kadına yönelik şiddetin kaynağı ve türleri nelerdir?” sorusuna yanıt verecek olan büyük ölçekli “**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**” yürütülmüş olup, 2008 yılı araştırmasının takip araştırması niteliğinde olan ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. 2008 ve 2014 yıllarında yapılan araştırmanın takibi niteliğinde olan üçüncü araştırmanın ise 2024 yılında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a ilişkin olarak 2014 yılında başlayan **“6284 sayılı Kanun'un Uygulanmasına Yönelik Etki Analizi Araştırması”** tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında Kanun'un şiddet mağduru kadınlara, şiddet uygulayanlara ve bu kişilerin çocukları ve yakınlarına nasıl yansıdığına ortaya çıkarılması ve Kanun'un aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarının önlenmesinde ve şiddet mağdurlarının korunmasında etkili olup olmadığının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışmalar devam etmektedir.
- Kadına yönelik şiddeti tüm boyutları ile ele almak, kanıta dayalı etkin mücadele politikaları geliştirmek ve kurumsal başvuru mekanizmalarının sunduğu hizmetleri güçlendirmek amacıyla **“Önleme, Müdahale ve Politika Boyutlarıyla Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Covid-19 Salgınının Etkileri Araştırması”** kapsamında veri toplama çalışmaları tamamlanmış olup Araştırma Raporunun hazırlanmıştır.
  - ✓ Araştırma kapsamında kamuoyu, kamu görevlileri, medya mensupları, akademisyenler ve STK temsilcileri gibi farklı hedef gruplarının, kadına yönelik şiddet ve kadının statüsüne ilişkin tutumu, algısı ve farkındalıkları değerlendirilmiştir.
  - ✓ Covid-19 salgınının kadına ve hane içindeki durumuna etkisi de araştırılmıştır..
  - ✓ Araştırmada, haklarında 6284 sayılı kanun kapsamında tedbir kararı bulunan kişilerin Kanunun uygulanması, kurumsal hizmetlere ilişkin görüş ve düşünceleri sorulacak ve 6284 sayılı Kanunun uygulanması sürecinde görev alan uzmanların katkılarına yer verilmiştir.
  - ✓ Araştırma ile illerin ve bölgelerin şiddet riski haritalaması yapılmıştır.
  - ✓ Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kamuoyunun kadına yönelik şiddete neden olan temel sorunlar ve riskler belirlenerek farkındalığın artırılması, şiddetle mücadeleye kamuoyunun azami desteğinin sağlanması, 6284 sayılı Kanunun uygulama süreçlerinin ve kurumsal hizmetlerinin güçlendirilmesi konularında yol gösterici olmakta çalışmalarımız ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirilmektedir.

d) Veri Entegrasyon Çalışmaları

Bakanlığımız tarafından 6284 sayılı Kanuna istinaden verilen tedbir kararlarının kurumlar arası entegrasyon çalışması ile ortak bir veri sisteminde kaydedilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

ASH İl Müdürlükleri, sosyal hizmet merkezleri, ŞÖNİM ve kadın konukevleri tarafından sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin bilgileri veri tabanı aracılığıyla izlemek, güncellenmesini sağlamak, yapılacak çalışmaları değerlendirmek ve bilgi paylaşımında bulunmak amacıyla; “Aile Bilgi Sistemi Kadın Modülü” oluşturulmuştur.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının UYAP üzerinden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında gerçekleştirilen entegrasyon çalışması tamamlanmıştır. Kararların takibi ve izlenmesinin etkinliğine katkı sağlayacak olan "6284 Karar Takip Sistemi" Bakanlığımızın 81 İl Müdürlüğü ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) kullanımına açılmıştır.

Eylül 2017’de imzalanan, “İçişleri Bakanlığı ile (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Arasında Bilgi Paylaşım Protokolü” ile Emniyet Genel Müdürlüğünce düzenlenen “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu” ve “6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarına ilişkin verilerin” Bakanlığımız ile elektronik olarak paylaşılmasına yönelik çalışmalar tamamlanmıştır. Bunun yanı sıra, Jandarma Genel Komutanlığı ile Bakanlığımız arasında 15 Nisan 2020 tarihinde imzalanan Protokol ile “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formunun” Bakanlığımız ile elektronik olarak paylaşılmasına başlanmıştır. Söz konusu veri entegrasyon çalışmaları sayesinde birinci faz çalışmaları tamamlanmıştır. Veri entegrasyon çalışması şiddet mağduru bireylere ulaşma süresinin kısalmasını sağlamakta ve korumanın etkinliğini arttırmaktadır.

2022 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planında yer alan “6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının ilgili kurum ve kuruluşlara elektronik ortamda iletilmesi sağlanacaktır.” alt hedefi çerçevesinde, 6284 sayılı Kanunun kapsamında şiddet mağduru ve/veya yakınları hakkında verilen gizlilik kararlarının, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Bilgi Sistemi (ABS) üzerinden, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) merkezi veri tabanına elektronik olarak işlenmesini sağlamak üzere gerekli usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanan “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Arasında Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği Protokolü” Ekim 2022’de imzalanmıştır. Veri paylaşımına yönelik teknik çalışmalar sürdürülmektedir.

Söz konusu protokol ile 6284 sayılı Kanunun ilgili maddesi kapsamında şiddet mağduru hakkında hükmedilen gizlilik kararlarının İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği gibi ilgili kurum ve kuruluşlarla elektronik ortamda paylaşılması gerçekleştirilecektir.

e) Eğitim Çalışmaları

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Türkiye’de kadın erkek fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında ilgili paydaşlara ve toplumun farklı kesimlerinin farkındalık ve duyarlılığını artırmak amacıyla çeşitli düzeylerde eğitim, seminer, konferans vb. çalışmalar yapılmaktadır. Eğitimlerinin devamlılığının sağlanmak ve etkinliğini artırmak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmaktadır. Bu kapsamda Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Bakanlığımız arasında protokoller imzalanmıştır. Söz konusu protokoller kapsamında 2006 yılından bu yana eğitimler verilmiş; Aile Mahkemesi hâkimi ve Cumhuriyet savcıları, mülki

idare amirleri, kamu kurum ve kuruluşlarından çeşitli düzeyde çalışanlar, medya mensupları ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğinin geliştirilmesi ve farkındalık çalışmalarına ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.

- Kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal farkındalığın artırılması amacıyla ülke genelinde kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personele ve toplumun farklı kesimlerine yönelik eğitim ve seminerler gerçekleştirilmektedir. Söz konusu eğitimlerin devamlılığını sağlamak için Bakanlığımız ile Adalet, İçişleri, Sağlık ve Milli Savunma Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı arasında protokoller imzalanmıştır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 2007 yılından itibaren başlatılan eğitimlerle bugüne kadar; **1.488.617 er ve erbaş, 234.031 kamu görevlisi, 117.072 din görevlisi, 663.886 sağlık görevlisi, 631.954 öğretmen, 679.818 kolluk görevlisi, 1.837 mülki amir, 205.134 vatandaş olmak üzere toplam 4.022.349 kişiye** eğitim ve seminerler verilmiştir.
- Bakanlığımız ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) arasında dezavantajlı çocukların korunması, gelişim ve katılım haklarından yararlanabilmelerinin güçlendirilmesi amacıyla 12 Nisan 2023 tarihinde “2023-2024 Ortak Çalışma Planı” imzalanmıştır. Bu kapsamda, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele konusunda kurumsal kapasitenin artırılması amacıyla kadın konukevi, ŞÖNİM ve SHM şiddetle mücadele irtibat noktalarında eğitim ve diğer çalışmalara devam edilmektedir.
- 25 Kasım 2021 tarihinde Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi’nin 16. toplantısı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında Adalet ve İçişleri Bakanlarının teşrifleriyle ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet Planı’nda yer alan “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Doğrudan Hizmet Sunmayan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Odak Birimler Oluşturulması (Alt Hedef 2.1)*” alt hedefi ile ilgili kurumlarda temas kişilerinin belirlenmesi ve odak birimlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu birimlerin kurulmasıyla ilgili kuruluşlarda sunulan hizmetlerde kadına yönelik şiddeti önleme yaklaşımının yerleştirilmesi ve farkındalık artırıcı çalışmalar gerçekleştirilmesinde temas noktası olması beklenmekte olup ilgili kurum ve kuruluşlar ile 81 ilde farkındalık artırıcı çalışmalar gerçekleştirilecektir.
- 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü 25 Kasım Etkinlikleri çerçevesinde 81 İlimizde tematik toplantılar, iletişim faaliyetleri ve farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

2022 yılı 25 Kasım Etkinlikleri kapsamında;

- ✓ 81 ilde eşzamanlı olarak Vali başkanlığında “Kadına Yönelik Şiddet İzleme, Koordinasyon ve Değerlendirme Komisyonları” toplanmıştır.
- ✓ İllerde, AVM Pazar yeri ve kent merkezlerine kurulan stantlarda farkındalık yaratılması amacıyla; Türkiye Basketbol Federasyonu, Voleybol Federasyonu ve Futbol Federasyonu işbirliğiyle hafta sonu yapılan müsabakalara sporcuların “**Kadına Şiddet İnsanlığa İhanettir**” yazılı pankartlar ile çıkılması sağlanmıştır. Kadına El Kalkamaz pankartı görünür yerlere (üst geçit vb.) asılmış ve billboard ve elektronik billboardlarda ver verilmiştir.
- ✓ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konusunda vaaz / hutbe verilerek cami mahyaları ve elektronik tabelalarda günün anlam ve önemine ilişkin ayet ve hadisler paylaşılmıştır.
- ✓ 81 İlimizde farklı hedef grupların kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığını arttırmaya yönelik Tematik Toplantılar düzenlenmiş; afiş, broşür ve görsellerin sergilenmesi ve dağıtımı sağlanmıştır.

f) Protokoller

Jandarma Genel Komutanlığı ile(mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında 12 Nisan 2012 tarihinde imzalanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” ile Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde İl Jandarma, İlçe Jandarma ve Jandarma Karakol Komutanlıkları ile Çocuk ve Kadın Kısım Amirliklerinde görevli personele yönelik olarak gerçekleştirilen “Çocuk Suçlarının ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kurs Programı” kapsamında çeşitli dönemlerde ‘Kadın Erkek eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi” konularında 1'er günlük kurslar verilmektedir.

Ayrıca, Jandarma Okullar Komutanlığında 2013/2014 öğretim yılında “Kadına Yönelik Şiddet” ayrı bir ders olarak müfredatta yer alacak olup, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” ders kitabı basımı gerçekleştirilmiştir.

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü arasında “Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin 6284 Sayılı Kanun’a Yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol” imzalanmıştır.

Protokol kapsamında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından Ankara’da kurumsal hizmet birimlerimizde şiddet mağdurlarına yönelik hukuki danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Elektronik Kelepçe Uygulaması 2021 yılından itibaren ülke genelinde sürdürülmektedir. Uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı'nca yürütülen teknik altyapı çalışmaları tamamlanmış,,25 Ocak 2021 itibarıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan teknik yöntemlerle takip kararlarının gereği İçişleri Bakanlığı Güvenlik ve Acil Durum

Koordinasyon Merkezi (GAMER) bünyesinde Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan "Elektronik İzleme Merkezi"nde ülke genelini kapsayacak şekilde (81 il ve ilçeler polis ve jandarma sorumluluk bölgelerinde) yerine getirilmeye başlanmıştır. Ayrıca Bakanlığımız tarafından İçişleri Bakanlığı'nın katkıları alınarak "6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik" hazırlanmış 4 Eylül 2021 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Elektronik kelepçe uygulamasının ülke genelinde etkin yürütülmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Ayrıca, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlığımız işbirliğinde şiddet mağduru veya şiddet görme riski altında olan kadınlar için iletişim teknolojisi imkanlarıyla daha etkin ve hızlı müdahalenin sağlanması amacıyla **Kadın Destek Sistemi (KADES) uygulaması** 24 Mart 2018 tarihi itibarıyla hizmete girmiştir. Akıllı telefonlarda indirilen bir uygulama olan Kadın Destek Sistemi (KADES) yalnızca kadınların kullanımına açık olup, uygulamada yer alan "Yardım İste" butonu vasıtasıyla kolluk birimleri tarafında 7 gün/24 saat hızlı, etkili müdahale sağlanmaktadır.

Projeler

1. IPA-2009 programı kapsamında finanse edilen, (mülga) ASPB'nin yararlanıcı olduğu ve 2014-2016 yılları arasında yürütülmüş olan "**Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi**" kapsamında şiddet mağduru kadınlara sağlanacak destek hizmetlerinin geliştirilmesi yoluyla 26 proje ilinde; kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Projenin teknik destek bileşeni kapsamında 26 ili kapsayan durum analizi ile eğitim ihtiyaç analizi oluşturulmuş; ardından İl Eylem Planları geliştirilmiş; şiddete maruz kalan kadınlara hizmet veren birimlerin personeline yönelik kadına yönelik şiddet ve cinsiyet eşitliği eğitim programları düzenlenmiş ve bu eğitimlere ilişkin bir süpervizyon mekanizması kurulmuş; şiddet mağdurlarına yönelik verilecek hizmetlerde standartlaşmanın sağlanmasına yönelik çalışmalar geliştirilmiştir.

Hibe bileşeni kapsamında ise; yerel ve ulusal düzeyde sivil toplum kuruluşlarının kadına karşı şiddete yönelik kapasitelerinin güçlendirilmesi için 11 ilde 19 STK'na yaklaşık 3.000.000 Avro hibe desteği sağlanmıştır.

Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı-II (FRIT-II) kapsamında Bakanlığımıza sosyal koruma sektörü bağlamında 20 Milyon Euro doğrudan hibe sağlanmış olup, Genel Müdürlüğümüze ise söz konusu bütçeden yaklaşık 2 Milyon Euro ayrılmıştır. Bu kapsamda, projede yer alan "Kadın Konukevleri ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin Önleyici ve Koruyucu Hizmetler Sağlama Kapasitesinin Artırılması" çıktısı doğrultusunda Genel Müdürlüğümüz tarafından faaliyetler yürütülmektedir.

Proje metnindeki faaliyetler; kadın konukevi ve ŞÖNİM'lerin tefrişatı, bilgisayar ve ilgili yazılım alımı, hizmet birimleri için araç alımı, psikososyal Destek ve Müdahale Programı ve

ilgili yazılımın geliştirilmesi ile uygulayıcı ve eğitici eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, hizmet kapasitesinin geliştirilmesine yönelik Temel ve İleri Düzey Eğitim Programı'nın geliştirilmesi ve personel eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, hizmetlerin yerinde izleme, değerlendirmesi ile personele gerekli rehberliğin sağlanması ve yerel aktörlerle koordinasyon ve iş birliği buluşmalarının gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu faaliyetler kapsamında; kadın konukevi ve ŞÖNİM'lerde kullanılmak üzere araç ve bilgisayar alımları gerçekleştirilmiştir. Kadın konukevi ve ŞÖNİM olmak üzere toplam 150 kuruluşun tefrişatına yönelik süreç başlatılmış olup, kuruluşların tefrişat talepleri Genel Müdürlüğümüzce değerlendirilmektedir. Sunulan hizmetleri yerinde değerlendirmek amacıyla kuruluş ziyaretleri gerçekleştirilmektedir.

Yeni Proje: Bakanlığımız ile UNHCR arasında imzalanan çalışma planı kapsamında personel, eğitim ve tefrişat desteği kadın konukevi ve ŞÖNİM'lere sağlanmaktadır. Bu işbirliği ile yabancı uyruklu kadınlar ve çocuklar özelinde koruyucu ve önleyici hizmetlerin sunumu için hak ve hizmetlerin mevcudiyeti konusunda farkındalık çalışmaları yapılması ile kadın konukevleri ve ŞÖNİM'lerin yabancı uyruklulara yönelik önleyici ve koruyucu hizmet sunumu kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.

UNCHR desteği ile Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Aydın, Batman, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Kocaeli, Kütahya, Malatya, Mardin, Mersin, Muğla, Osmaniye, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon ve Yalova olmak üzere toplam 28 şehirde 66 proje personeli çalışmaktadır. 30 personel kadın konukevlerinde, 32 personel ŞÖNİM'de ve 3 personel de Genel Müdürlüğümüz bünyesinde yer almaktadır.

İşbirliği kapsamında “ŞÖNİM ve Kadın Konukevi Hizmetleri Çalıştayı” ve “Çözüm Odaklı Terapi Eğitimi” düzenlenmiştir.

Yeni Proje: IPA-II Kapsamında Depremden Etkilenen Bölgede Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Önleyici Ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması Ve Güçlendirilmesi Projesi ile 06 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bölgede kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır.

Söz konusu proje kapsamında depremden etkilenen 2 ilde (Hatay, Adıyaman) ve deprem sebebiyle oluşmuş göç olgusu sebebiyle 2 ilde (İstanbul, Kocaeli) yeni kadın konukevi inşa edilmesi ve depremin etkileri sebebiyle 15 ilde kadın konukevi ve ŞÖNİM güçlendirme, bakım-onarım ve tadilat gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik bütçe tahsis edilmesi öngörülmüştür. Projede aynı zamanda kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve koruyucu hizmet kapasitesinin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetleri öngörülmüştür. Proje AB delegasyonuna sunulmuş olup değerlendirilme aşamasındadır.

Yeni Proje: Kadın Konukevlerinin Kurumsal Kapasitesinin Ve Hizmet Süreçlerinin Etkinliğinin Artırılması Projesi ile kadına yönelik şiddet alanında kadınlara yönelik koruyucu

ve önleyici hizmetlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Projede kadın konukevine başvuru nedenlerine ilişkin ihtiyaç analizi raporunun hazırlanması, sosyal hizmet modellerinin, analiz raporunun sonuçlarına göre oluşturulması, geliştirilmesi, kadın konukevinden hizmet alanların başvuru nedenleri tespit edilerek kadınların demografik özellikleri, sosyoekonomik durumları, eğitim düzeyleri, uyukları, sağlık ve engellilik durumlarına göre uygun sosyal hizmet modellerine ulaşmaları sağlanması, kadınların, konukevlerinin yanı sıra diğer koruyucu ve önleyici sosyal hizmet modelleriyle de desteklenmesi, konukevlerinden ayrıldıktan sonra kadınlar için destek mekanizmaları ve izleme/takip sistemleri kurulması hedeflenmektedir. Aksiyon fişi ve mantıksal çerçevesi hazırlanan projenin Makam Oluru alınmış olup, proje teklifi Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığına iletilmiştir.

Yeni Proje: IPA III kapsamında Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Child Guarantee Projesi'nin amacı, çocuk haklarının gerçekleşmesi, çocukların sosyal koruma, sosyal refah hizmetlerine, sağlık hizmetlerine, eğitime, erken çocukluk eğitimine ve bakımına, yeterli barınmaya, sağlığa ve beslenmeye erişimini sağlamak için oluşturulmuş Avrupa Çocuk Garantisi'nin hedeflerine ulaşmayı sağlamaktır. Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı olarak, Kadın Konukevlerinden hizmet alan çocukların projeden faydalanması amacıyla proje fişine “Kadın konukevlerinde kalan anne ve çocukların fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarının artırılması” çıktısı eklenmiştir. Projeye kadın konukevlerinde anne ve çocuk dostu alanlar oluşturulması, konukevlerinin çocukların gelişimlerini destekleyecek materyallerle zenginleştirilmesi, şiddet mağduru/tanıği çocuklara etkin hizmet sunumunun sağlanması için personel eğitimlerinin düzenlenmesi, dünyada iyi uygulama örneği olan konukevlerinin analizi ve ihtiyaç analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Söz konusu projenin fişi Strateji Geliştirme Başkanlığına iletilmiştir.

Yeni Proje: 2022-2024 Yatırım Programına, 40 kapasiteyle hizmet vermesi planlanan “**Yüksek Can Güvenliği Riski Bulunan Kadınlara Yönelik Kadın Konukevi**” Diyarbakır ilinde yapılması dahil edilmiş ve etüt projesi tamamlanmıştır. Diyarbakır Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi (YİKOB) tarafından yaklaşık maliyeti tamamlanmış olup ihale yapılmıştır. İhale dosyası tarafımıza iletilmiş olup kadın konukevi inşaatına başlanacaktır.

Yeni Proje: 2022-2024 Yatırım Programına, 40 kapasiteyle hizmet vermesi planlanan “**Güvenlik Riski Bulunmayan Kadınlara (Barınma) Yönelik Kadın Konukevi**” Sivas ilinde yapılması dâhil edilmiştir. Sivas Belediyesi Kadın Konukevi inşası 2022-2024 yılı yatırım programına alınmış protokol 08.11.2022 tarihinde imzalanmış ancak henüz bina inşasına yönelik ihale sürecine başlanılmamıştır.

2. Kadına Yönelik Şiddet Ekseninde Şiddet Uygulayanlara Yönelik Çok Yönlü Sosyal Hizmet Müdahalesini İçeren Bir Modelin Oluşturulması Projesi, kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için şiddet vakasının bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını teminen; proje kapsamında şiddet faillerine yönelik sosyal hizmet modeli oluşturulması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında şiddet uygulayanlara sunulacak destek

hizmetlerine ilişkin iş süreçleri ve kurumsal sorumlulukların belirlendiği modüller, rehabilitasyona yönelik destek ve müdahale programları, hizmet sunanlara yönelik eğitim içerikleri, el kitabı, kılavuz ve rehber gibi basılı materyallerin oluşturulması planlanmıştır. Proje hazırlık çalışmaları tamamlanmış olup 2023-2024 döneminde uygulanacaktır.

3. Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınların Beraberindeki Çocuklarının Desteklenmesi amacıyla Psiko-Sosyal Destek Rehberine ilişkin ISBN numarası alınmış olup söz konusu rehberin örnek basılı hali UNICEF Basım Kurulu'na sunulmuştur. Bahse konu kurulun kararının ardından 500 tane rehberin basımı sağlanarak 81 ilde hizmet sunan kadın konukevleri ve ŞÖNİM'lere dağıtımları gerçekleştirilecektir. Söz konusu rehberle ilişkin tanıtım ve eğitim toplantısı kadın konukevlerinde çocukla görev yapan 144 mesleki personele yönelik olarak 21-22-28-29 Mart 2023 tarihlerinde 4 farklı grup ile çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir. Toplantı öncesinde tüm katılım sağlayan personele rehberin PDF hali incelenmek üzere iletilmiş olup rehber basım aşamasındadır.
4. Farklı ihtiyaç gruplarına bir arada hizmet sunan kadın konukevlerinin daha etkin ve verimli hizmet sunumuna yönelik kadın konukevlerinin ihtisaslaşması çalışmaları yürütülmüştür. 2020 yılı içerisinde 4; 2021 yılı içerisinde 9 kadın konukevi olmak üzere 11 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Malatya, Kocaeli, Mersin, Samsun) 13 kadın konukevi ihtisas kuruluşuna dönüştürülmüştür. Türkiye'de ilk olarak İstanbul ilinde hizmet veren kadın konukevlerinden bir tanesi "12 Yaş Üstü Erkek Çocuğu Olan Kadınlara Yönelik Kadın Konukevi" olarak ihtisaslaştırılmıştır. 2022 yılında da 4 ilde (Denizli, Eskişehir, Trabzon ve Sakarya) 4 kadın konukevi olmak üzere toplam 15 ilde 17 kadın konukevi ihtisas kuruluşuna dönüştürülmüştür. İhtisas kadın konukevlerinin niteliğini arttırmaya yönelik çalışmalar devam edilmektedir. Bakanlığımız kadın hizmet birimlerince sunulan hizmetlerin standart, ölçülebilir ve izlenebilir bir şekilde yapılandırılarak hizmet niteliğinin artırılması amacı ile 81 ilde uygulanacak olan "Kadın Konukevi ve ŞÖNİM Hizmet Standartları Rehberi"ni, beraberinde iç ve dış değerlendirmeyi kapsayan "Kadın Konukevi ve ŞÖNİM Öz Değerlendirme Rehberi" hazırlanmıştır. Kasım 2020 döneminde illerimizde iç değerlendirme süreci tamamlanmış olup 2021 yılında Aydın, Bingöl, Bitlis, Eskişehir ve Kırşehir illerine, 2022 yılında Kütahya, Malatya, Bartın, İstanbul, Mersin, Konya, Niğde ve Ağrı illerine, 2023 yılında da Hatay, Diyarbakır, Manisa, Şanlıurfa ve Gaziantep illerine dış değerlendirme ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Genel Müdürlüğümüzce dış değerlendirme çalışmalarına devam edilmektedir.
5. 2021 yılında Bakanlığımıza bağlı 1 (Trabzon 2.Kadın Konukevi), 2021 yılında yerel yönetimlere bağlı 1 (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2.Kadın Konukevi), 2022 yılında da Batman ve Bodrum Belediyesi kadın konukevi olmak üzere 2 yeni kadın konukevi hizmete başlamıştır. Daha etkin ve verimli hizmet sunumu amacıyla 2021 yılında

Bakanlığımıza bağlı 3 kadın konukevinin (Edirne, Bolu ve İstanbul 5.Kadın Konukevi) yeni hizmet binasına taşınmış ve 2021 yılında İstanbul (+5) ve Van (+10) illerimizde kadın konukevlerinin mevcut kapasitelerinin yükseltilmesi yönünde çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca 2022 yılında Bayburt, Sinop, Tekirdağ ve Karabük illerindeki kadın konukevlerinin yeni hizmet binasına taşınması sağlanmıştır.

6. Kuruluşlarımızda görevli personelin mesleki kapasitesinin arttırılması hedefimiz doğrultusunda Kadın Konukevleri ve ŞÖNİM'lerde görevli 907 meslek elemanına "Psikososyal Destek Uygulayıcıları için Temel Eğitim Programı", 392 meslek elemanına yönelik "Psikososyal Destek Uygulayıcıları için İleri Düzey Eğitim Programı" düzenlenmiştir. Ayrıca kadın konukevlerinde görevli personel için Psikososyal Destek Uygulayıcı Programı Eğitimleri profesyonel olarak video kayıt altına alınarak, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Uzaktan Eğitim Kapısı platformuna yüklenmiştir.
7. Kuruluşlarımızda görevli personelin mesleki kapasitesinin arttırılması hedefimiz doğrultusunda teori eğitimi, intervizyon, literatür, kendini keşif ve sınav çalışmalarını kapsayan 200 saatlik teorik-uygulamalı Pozitif Psikoterapi Eğitimleri tamamlanmıştır. ŞÖNİM ve kadın konukevlerinde görev yapan meslek elemanlarına yönelik 7 modül olarak gerçekleştirilecek olan Pozitif Psikoterapi Eğitiminin 7 modül olarak uygulanmıştır. 34 ilden 51 meslek elemanı ile merkez teşkilatından 6 mesleki personel eğitimlere katılım sağlamıştır.
8. 07.11.2022 – 11.11.2022 tarihleri arasında Ankara'da 4 günlük Kadın Hizmetlerinde Görevli Bakım Elemanlarına Yönelik Eğitici Eğitimi düzenlenmiştir. "Profesyonel Duruş ve Şiddet Döngüsü-Mağduru Anlamak, Kadın Erkek Eşitliği, Travmanın Doğası ve Travmatik Stres Belirtileri, Hizmet Alan Kadın ve Çocukla Etkili İletişim Becerileri, Tükenmişlik, Stabilizasyon, Sınırlar ve Sorumluluklar, Ekip Olma, İlk Yardım, Kriz ve Krize Müdahale, Zaman Yönetimi, Çatışma Çözme" konularında eğitim verilmiştir. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 162 personel eğitimlere katılım sağlamıştır.
9. 27.06.2022 – 01.07.2022 tarihleri arasında Antalya'da 5 günlük ANKA Çocuk Destek Programı Uygulayıcı Eğitimi düzenlenmiştir. Kadın hizmetleri birimlerinde görev yapan 160 sosyal çalışma görevlisine yönelik "İletişim, Çocuğa Yaklaşım, Sınırlar ve Sorumluluklar, Olumlu Davranış Kazandırma, Gelişimi Destekleme, Kriz ve Krize Müdahale, Beslenme ve Hijyen, Mahremiyet, İlk Yardım ve Farkındalık, Görüşme Teknikleri, Grup Çalışmaları, Bireysel Danışmanlık, Aile ile Çalışma, Ekip Olma, Transaksiyonel Analiz Yaklaşımı ile Travma ve Travmaya Müdahale" konularında eğitim verilmiştir.
10. Kadın hizmetlerinden sorumlu İl Müdür Yardımcıları, ŞÖNİM Müdürleri ve kadın konukevi müdürlerinin katılımıyla mevzuat, kadın konukevi ve ŞÖNİM hizmet standartları, öz değerlendirme uygulamaları, risk analizi ve yönetimi, elektronik kelepçe, kadının ekonomik güçlenmesi, sahada yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerinin

ela alındığı "ŞÖNİM ve Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin İşleyiş ve Uygulama Çalıştayı" 24-28.10.2022 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilmiştir.

11. Genel Müdürlüğümüz ve Emniyet Genel Müdürlüğü işbirliğiyle hizmet sunduğumuz kadın ve çocuklara yönelik koruyucu önleyici eğitici ve geliştirici çalışmalara katkı sağlamak üzere, kadın konukevi, şiddet önleme ve izleme merkezi ile sosyal hizmet merkezleri şiddetle mücadele irtibat noktalarında görevli 800 personele 01.10.2022 ve 01.11.2022 tarihlerinde siber zorbalığın tanımı, güncel siber risk ve zorbalıkları, siber güvenlik önlemleri ve başvuru yolları konularını içeren "Siber Zorbalık ve Farkındalık Eğitimi" gerçekleştirilmiştir.

12. Bakanlığımız ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) iş birliğinde 10-12 Nisan 2023 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilen Çözüm Odaklı Terapi Eğitimi'ne 53 ilde bulunan kadın konukevlerinden toplam 59 kadın konukevi personeli ile 39 ŞÖNİM personeli (Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ve Sosyal Hizmetler lisans bölümlerinden mezun, alanda vakayla çalışan ve mesleki uygulama yapan mesleki personel) katılım sağlamıştır. İşbirliği kapsamında verilen bu eğitimler sayesinde kuruluşlarda kadınlara ve beraberindeki çocuklara sunulan hizmet kapasitesi geliştirilmesine katkı sağlanmıştır. 5-9 Haziran 2023 tarihlerinde ise ASHB ve UNHCR İşbirliği Programı kapsamında "Desteklenen Personele Yönelik Mesleki Beceri Geliştirme ve Mülteci Koruma Eğitimi" gerçekleştirilmiştir. Bu eğitime 28 ilden 56 UNHCR personeli katılım sağlamıştır.

13. Kadın konukevinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocukların teknoloji kullanımı ile birlikte internet ortamında karşılaşılabilecekleri riskler hakkında farkındalık oluşturmak ve risklerle baş etme becerilerini geliştirmek amacıyla düzenli periyotlarda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu(BTK) tarafından zoom üzerinden "**Dijital Şiddet ve Siber Zorbalık**" konularında hizmet alan kadınlara "Ebeveyn ve Aile Modülü", hizmet alan çocuklara da "Öğrenci Modülü" eğitimleri verilmektedir. Eğitimlere 2023 yılı Nisan ayında başlanmış olup yıl sonuna kadar toplam 13 eğitim yapılması planlanmıştır. Eğitimde; Dijital Dünyaya Bakış, Dijital İhtiyaçlar, Güvenli/Güvensiz İnternet Uzantıları, Sosyal Medya Ayak İzi, Risk Faktörleri/Riskli Uygulamalar, Siber Zorbalığa Maruz Kalan Çocuklarda Bazı Belirtiler, Dijital Şiddet'e Maruz Kalındığında Başvurulabilecek Mekanizmalar vb. konularda bilgilendirme yapılmaktadır. 2023 yılı Temmuz ayı itibarıyla 1259 kadın ve 513 çocuk Dijital Şiddet ve Siber Zorbalık Eğitimlerine katılım sağlamıştır. Yıl sonuna kadar düzenli periyotlarda eğitimlerin devam etmesi planlanmaktadır.

Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınların Finansal Okuryazarlık ve Bilişim Teknolojileri Alanında Güçlenmesi Eğitimleri planlanmış ve Finansal Okuryazarlık, Ebeveyn ve Bilgi Güvenliği başlıkları altında eğitici eğitimleri düzenlenmiştir. Söz konusu eğitimlere, 81 ilin kadın konukevinde görev yapan kuruluş müdürleri ve meslek elemanlarından oluşan 235 kişi katılım sağlamıştır. Eğitimler düzenli olarak kuruluşlarımızdan hizmet alan kadınlara

yönelik düzenlenmektedir. Haziran 2020-Aralık 2022 tarihleri arasında 5.325 kadın söz konusu eğitimlere katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 802 kadın söz konusu eğitimlere katılım sağlamıştır.

14. Kadın konukevlerinden hizmet alan ve şiddete tanıklık etmiş çocukların içinde buldukları travmatik yaşantıların etkilerinin azaltılması ve sağlıklı anne-çocuk ilişkisinin geliştirilmesine yönelik ihtiyaç doğrultusunda Genel Müdürlüğümüz ve Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile işbirliği çalışmalarına başlanmış olup, Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınların Ebeveynlik Becerisini Geliştirme Kurs Programı oluşturulmuştur. Şubat 2021 – Aralık 2022 döneminde 1.205 kadın programa katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 365 kadın programa katılım sağlamıştır.

15. Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların ekonomik hayata katılımları konusunda gereken bilgi ve becerileri kazanmaları, toplumsal ve ekonomik alanda güçlenmeleri, daha nitelikli işlerde yer almaları ve kendilerine yeterli hale gelmelerini desteklemek amacıyla İŞKUR Genel Müdürlüğü ile işbirliği halinde 81 ilde Bakanlığımıza bağlı kadın konukevinde hizmet alan kadınlara yönelik iş kulübü eğitimlerinin her ay düzenli olarak verilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda Ekim 2020 - Aralık 2022 tarihleri arasında İş Kulübü Eğitimlerine 3.500 kadın katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 506 kadın iş kulübü eğitimlerine katılım sağlamıştır.

Genel Müdürlüğümüz ile Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü iş birliğinde kadın konukevlerinde görev yapan 418 mesleki personele bilgi, beceri ve farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik çevrim içi ortamda 4 Kasım 2021’de “Sıfır Atık Yönetim Sistemi Kurulumu Eğitici Eğitimi” gerçekleştirilmiştir. Ocak 2021 – Aralık 2022 tarihleri arasında Sıfır Atık Yönetimi Eğitimlerine kadın konukevlerinden hizmet alan 3.227 kadın katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 462 kadın Sıfır Atık Yönetimi Eğitimlerine katılım sağlamıştır.

16. Şiddet ve bağımlılıkla mücadele çalışmaları kapsamında Yeşilay Cemiyeti İş Birliği ile kadın konukevinde görev yapan 544 mesleki personele 9-10 Kasım 2021’de Bağımlılık Farkındalık Eğitimi verilmiştir. Ocak 2021 – Aralık 2022 tarihleri arasında Bağımlılık Farkındalık Eğitimlerine kadın konukevlerinden hizmet alan 988 kadın katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 287 kadın Bağımlılık Farkındalık Eğitimlerine katılım sağlamıştır.

17. Kadın Konukevlerinden hizmet alan kadınlara yönelik AEP eğitimcileri tarafından Aile Eğitim Programları (AEP) uygulanmaya başlanmıştır. Programda yer alan “Aile Eğitimi ve İletişimi”, “Hukuk”, “İktisat”, “Medya” ve “Sağlık” alanlarındaki eğitimler, düzenli periyotlarla kadınların ve beraberindeki çocuklarının özel durumları ve ihtiyaçları da gözetilerek kadın konukevlerinde gerçekleştirilmektedir. 2022 yılında 2.046 kadın AEP Eğitimlerine katılım sağlamıştır. 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 560 kadın AEP Eğitimlerine katılım sağlamıştır.

18. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Bakanlığımız arasında düzenlenen protokol kapsamında kadın konukevlerinden hizmet alanlara yönelik “Dini Rehberlik Etkinlikleri” düzenlenmektedir. Bu kapsamda 2021 yılında konukevlerinden hizmet alan 8.967 kişi, 2022 yılında 7.391 kişi, 2023 yılı Temmuz ayı itibariyle 5086 kişi olmak üzere toplam 21.444 kişi etkinliklere katılmıştır.

g) Kurumsal Hizmetler

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede mağdurlara sunulan destek hizmetlerinin ve kurumsal yapıların varlığı büyük önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı başta olmak üzere diğer ilgili bakanlıklar, belediyeler, barolar ve STK’lar tarafından kurumsal hizmet sunumu gerçekleştirilmektedir.

(1)Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı/Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

KSGM, kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla başta yasal düzenlemeler olmak üzere, işbirliğine dayalı çalışmalar yapmakta; projeler, kampanyalar yürütmekte; toplantı, konferans, seminerler düzenlemekte; diğer kurum-kuruluşlarca yürütülen çalışmalara katkı sağlamaktadır.

Konukevlerinin 2011 yılında KSGM’ye bağlanmasıyla ise kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütme ve koordine etme görevlerini de üstlenmiş; icracı ve taşra teşkilatına sahip bir kurum haline gelmiştir.

Kadın Konukevleri

Kadın konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara ve ya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kamuya bağlı ilk kadın konukevleri; (mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak 1990 yılında İzmir ve Ankara İllerinde hizmete açılmıştır.

633 sayılı KHK ile kadın konukevleri, KSGM’nin sorumluluğunda olup halen Bakanlığımıza bağlı 112 kadın konukevi; yerel yönetimlere bağlı 33, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına bağlı 3 kadın konukevi; sivil toplum kuruluşlarına bağlı 1 olmak üzere ülke genelinde toplam 149 konukevi toplam 3. 624 kapasite ile hizmet vermektedir. Ayrıca Şanlıurfa ilinde Bakanlığımıza bağlı 2. kadın konukevi için 17.07.2023 tarihli yazı ile 25 kapasiteli açılış onayı alınmış olup, 2023 yılı içerisinde hizmete başlayacaktır.

Kadın konukevlerinde kalan kadın ve beraberindeki çocukların durumlarının barınma, sorunlarının incelenmesi ve giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi sağlık desteği, eğitim desteği, harçlık, kreş/çocuk kulübü,

mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Kadın konukevlerinden;

- 2017 yılında, 33.413 kadın ve beraberindeki 23.575 çocuk olmak üzere toplam 56.988 kişi hizmet almıştır.
- 2018 yılında, 36.767 kadın ve beraberindeki 26.769 çocuk olmak üzere toplam 63.536 kişi hizmet almıştır.
- 2019 yılında, 42.843 kadın ve beraberindeki 30.158 çocuk olmak üzere toplam 73.001 kişi hizmet almıştır.
- 2020 yılında 31 Aralık itibarıyla, 35.331 kadın ve beraberindeki 20.551 çocuk olmak üzere toplam 55.882 kişi hizmet almıştır.
- 2021 yılında 61.167 kadın ve beraberindeki 26.428 çocuk olmak üzere toplam 87.595 kişi hizmet almıştır.
- 2022 yılında, 48.018 kadın ve beraberindeki 32.892 çocuk olmak üzere 80.910 kişi hizmet almıştır.
- 2023 (Temmuz ayı itibarıyla) yılında, **27.078** kadın ve beraberindeki **17.458** çocuk olmak üzere **44.536** kişi hizmet almıştır.
- Şiddet mağduru kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarının sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile yürütülen çalışmalar sonucunda;

2023 (Temmuz ayı itibarıyla) yılında Bakanlığımıza bağlı kadın konukevlerinde kalan kadınlar arasından, 1,346'sı meslek edindirme kurslarından yararlandırılmış, 320'si işe yerleştirilmiş, 1.561'ine hukuki destek sağlanmış, 201'i okuma yazma kurslarından faydalandırılmış, 6.214'ü sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmış olup kadın konukevlerinde anneleri ile birlikte kalan çocuklar arasından 3.953'ü ise kreş ve çocuk kulüplerinden yararlandırılmıştır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

Bu merkezlerde; 6284 Sayılı Kanun kapsamında, şiddet mağduruna yönelik tedbirlerin takibi ve izlenmesi ile psikososyal destek, hukuki destek, eğitim ve mesleki destek, sağlık desteği, ekonomik destek ve rehberlik danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri sunulmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında; halihazırda 81ilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) hizmet sunmaktadır. ŞÖNİM'lerin kapasitelerinin geliştirilmesi ile fiziksel, yönetsel ve mesleki hizmet standartlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar kapsamında, "ŞÖNİM Hizmet Standartları Rehberi" ve Öz Değerlendirme Rehberi hazırlanmıştır. Rehber kapsamında, meslek elemanlarına yol gösterici mesleki müdahale yönergeleri düzenlenmiş, merkezlerde kullanılan mesleki ve yönetsel formlar güncellenmiştir.

ŞÖNİM Öz Değerlendirme Rehberi, iç/dış değerlendirme yönteminin uygulanmasında yönetici, çalışan ve değerlendiricilere yol göstermesi amaçlanmıştır. Kuruluşlarımızda iç değerlendirme süreci tamamlanmış olup; dış değerlendirme çalışmaları devam etmektedir. Rehberlerin yaygınlaştırılması amacıyla tüm kurumsal hizmet birimlerimizde gerekli eğitimler devam etmektedir. Rehberlerin yaygınlaştırılması amacıyla tüm kurumsal hizmet birimlerimizde gerekli eğitimler devam etmektedir.

ŞÖNİM ve Kadın Konukevleri tarafından sunulan hizmetlere ilişkin etkin ve tek noktadan hizmet takibi, süreçlerin elektronik ortamda yönetilebilmesi, anlık güncel veri temin edilmesi, verilerin tek bir veri tabanında toplanması, sağlıklı istatistiklerin oluşturulması, paydaş kurumlar ile çevrimiçi entegrasyonun sağlanması amacı ile Bakanlığımız Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde geliştirilen ve 81 ilimizde kuruluşlarımızın kullanımına açılan “Aile Bilgi Sistemi (ABS) Kadın Modülü”ne ilişkin iyileştirme çalışmalarına devam edilmektedir.

ŞÖNİM’lerde görev yapan personele yönelik olarak yüz yüze ve uzaktan eğitim yöntemleriyle kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık eğitimleri ile mesleki bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik hizmet içi eğitimler vasıtasıyla personelin alanda uzmanlaşması sağlanmakta olup ayrıca ihtiyaç duyulan konularda gerekli rehberlik desteği verilmektedir. 2022 yılında UNICEF işbirliğinde ŞÖNİM ve kadın konukevlerinde görev yapan meslek elemanlarına yönelik “Pozitif Psiko-Terapi Eğitimleri” gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, Kadına yönelik şiddet vakalarında riskin tespiti ve etkin bir şekilde yönetilmesini temin etmek üzere “Risk Analiz ve Yönetim Modülü” geliştirilmiştir. Modülün 2 temel unsuru vardır:

- Kolluk kuvvetleri tarafından doldurulan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu (AİŞF) bünyesindeki risk değerlendirme bileşenine dayalı olarak gerçekleştirilen risk analizi,
- Tespit edilen risk düzeyine uygun olarak sosyal hizmet sürecinin planlanmasını içeren risk yönetimi.

Risk Analiz ve Yönetim Modülü; kadına yönelik şiddetle mücadelede bilimsel kanıta dayalı başlangıç noktası ve yol haritası sağlayarak vaka yönetimi yaklaşımıyla *doğru tespit - etkin müdahale - nitelikli hizmet* zincirini güçlendirmek üzere geliştirilmiştir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinden (ŞÖNİM) kurulduğu günden bugüne kadar (2012-2023 Temmuz sonu) 1.261.457 kadın, 111.027 erkek, 131.770 çocuk olmak üzere toplam 1.504.254 kişi yararlanmıştır.

Mersin ilinde ikinci ŞÖNİM açılarak ŞÖNİM sayısı 82’ye yükseltilmiş olup önümüzdeki dönemde hizmetlerin daha etkin sunulması amacıyla 7 ilde daha ikinci ŞÖNİM’in açılması planlanmaktadır. ŞÖNİM’lerin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, ŞÖNİM'lerin bulunmadığı yerlerde şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır.

Bu doğrultuda, mağdura erişimin kolaylaşması ve il/ilçe bazında kadına yönelik şiddetle etkin mücadelenin güçlenmesi amacıyla 403 Sosyal Hizmet Merkezinde, aile içi şiddetle mücadele irtibat noktası belirlenmiş ve ilgili personele yönelik uzaktan eğitim yöntemiyle kapasite geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir.

Alo 183 Sosyal Destek Hattı

ASHB bünyesinde çalışan “**Alo-183 Sosyal Destek Hattı**” şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmakta; bu kişilere hakları konusunda ve başvuracakları yerler hakkında bilgi vermektedir.

Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlarda alınmakta olup; durumun aciliyeti göz önünde tutularak, vakanın bulunduğu ilin acil müdahale ekip sorumlusuna ve/veya kolluk kuvvetlerine bildirilerek müdahale edilmesi sağlanmaktadır. Bu hat, haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir ve ücretsizdir. Arapça ve Kürtçe dillerinde de hizmet veren hattın, kısa mesaj ile iletişim özelliği ve işitme engelli bireyler için 3G özelliği de bulunmaktadır.

Mart ayı itibariyle gelen çağrılarının artışı göz önünde bulundurularak 183 Sosyal Destek Hattında **önceliklendirme süreci** başlatılmıştır. Sosyal Destek Hattını arayan şiddet mağdurları “0” tuşuna basarak herhangi bir sıra beklemeden ilgili destek personeline ulaşabilmektedir. Mayıs ayı itibariyle ise 'ALO 183 Sosyal Destek Hattı'nda WhatsApp ve BİP uygulaması aracılığıyla vatandaşlara hizmet sunulmaya başlanmıştır. Belirlenen iletişim numarasından 7 gün 24 saat ALO 183 Sosyal Destek Hattı'nda ilgili destek personeline ulaşılmaktadır

(2)İçişleri Bakanlığı

Mülki Amirler

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kadına ve beraberindeki çocuklara uygun bir barınma yeri, geçici maddi yardım, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal destek, şiddete uğrayan kadının can güvenliği tehlikesi bulunması durumunda geçici koruma altına alınması ve kreş imkânı sağlanması için tedbir kararı Mülki Amirler tarafından verilebilmektedir. Şiddet mağdurları buldukları yerdeki Valilik ve Kaymakamlıklara başvurarak koruyucu tedbir kararları alınması talebinde bulunabilmektedir.

Kolluk Kuvvetleri

İçişleri Bakanlığı bünyesindeki kolluk kuvvetlerinin şiddeti önleme ve gereken tedbirleri alma konusundaki rolü çok önemlidir. Polis ya da Jandarma şiddete maruz kalan kadınların ilk başvurdukları kurumların arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluk kuvvetlerinin tedbir kararı alabilme, karar alınmasını talep edebilme, kararların yerine getirilmesini sağlama gibi çok geniş ve önemli görevleri bulunmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü

Merkezde Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Daire Başkanlığına bağlı Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü, ülke çapında aile içi şiddetle mücadelede mevcut hizmetlerin iyileştirilmesinden, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinden, şiddete maruz kalan kişiler için tedbirlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili güvenlik hizmetlerinin koordinasyonundan sorumludur. Yerelde ise il ve ilçe merkezlerinde polis merkezleri mevcuttur.

Aile içi ve kadına karşı şiddet olaylarına ilişkin polis tarafından yürütülen hizmetleri geliştirmek ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla 11 Kasım 2015 tarihinde 81 İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde Aile içi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği kurulmuştur.

Bunlara ek olarak, Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluk bölgesinde, 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen tüm iş ve işlemlerin il/ilçe düzeyinde tek elden takibinin yapılması amacıyla il düzeyinde kuruluşu bulunan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği ilçe düzeyine de yaygınlaştırılmıştır. Bu kapsamda büro amirliği sayısı 81'den 1.005'e çıkarılmıştır.

Ayrıca şiddete uğrayan kadınlar veya şiddete ya da şiddet uygulanma tehlikesine tanık olan kişiler 7 gün 24 saat ücretsiz olarak Alo 112 Acil Çağrı Merkezini arayabilmektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı

Merkezde Jandarma Genel Komutanlığı Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, görev alanı kapsamında mevcut hizmetlerin koordinasyonu ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliğinden sorumludur.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde il/ilçe düzeyinde toplam 242 Jandarma Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği kurulmuştur. Ayrıca şiddete uğrayan kadınlar veya şiddete ya da şiddet uygulanma tehlikesine tanık olan kişiler 7 gün 24 saat ücretsiz olarak Alo 112 Acil Çağrı Merkezini arayabilmektedir.

(3)Adalet Bakanlığı

Cumhuriyet Başsavcılığı

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kişiler doğrudan Cumhuriyet Savcılığına başvurabilmektedir. Bunun yanı sıra özellikle büyükşehirlerde savcılıklar bünyesinde "**Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Büroları**" kurulmaya başlanmıştır. Söz konusu büroların görevleri arasında kadına karşı şiddet suçlarının soruşturmalarını takip etmek ve sonuçlandırmak, 6284 sayılı Kanun kapsamında iş ve işlemleri gerçekleştirmek, önleyici-koruyucu tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasını ve yerine getirilmesini denetleyip takip etmek yer almaktadır. Adalet Bakanlığınca, İnsan Hakları Eylem Planı doğrultusunda yürütülen çalışmalar kapsamında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarının yaygınlaştırılması sağlanmıştır. 31 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla, Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde kurulu Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma

Bürolarının sayısı 81 il merkez adliyesi ile il merkezi olmayan 144 ilçe adliyesi olmak üzere toplam 225'e ulaşmıştır. Büro olmayan adliyelerde de aile içi ve kadına karşı şiddet suçlarına ilişkin soruşturmalar, özel olarak bu işe bakmakla görevlendirilmiş Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmektedir

Aile Mahkemesi

6284 sayılı Kanun kapsamındaki başvurular, Aile Mahkemesi tarafından karara bağlanmaktadır. Şiddet mağdurları Kanundan yararlanmak için bir dilekçe ile Aile Mahkemesine başvurulabilmektedir. Bulunulan yerde Aile Mahkemesi yoksa Asliye Hukuk Mahkemesi yetkili ve görevli mahkemedir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.12.2019 tarihli ve 1584 sayılı kararı ile 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının sayısında yaşanan artış gözetilerek mahkemelerin verimliliği ve etkinliği ile ivedi karar alınmasının sağlanması amacıyla 6284 sayılı Kanun uyarınca gelecek işlere bakmak üzere aile mahkemelerinden ihtisas mahkemeleri belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Halihazırda adliyelerde 406 aile mahkemesi faaliyet göstermektedir. (Adalet Bakanlığı, Temmuz 2023)

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

10 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin yaygınlaştırılması ve uzman personel istihdamının artırılması ile adli yardım hizmetlerinin geliştirilmesi planlanmıştır. Kararname ile "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" kurulmuş ve adliyelerde de "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri"nin yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığından 2022 Ağustos ayında Kadın Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Adli süreçte kırılgan gruplara ve suç mağdurlarına destek sunmak üzere adliyeler bünyesinde *Adli Destek ve Mağdur Merkezleri* oluşturulmuştur. Söz konusu birimlerde mağdurlara gerekli uzman personel tarafından adli sürece ilişkin psiko-sosyal destek hizmeti sunulmaktadır. Buna ilaveten 147 adliyede 152 adli görüşme odası bulunmaktadır. İhtisaslaşma ve personelin eğitimi konusunda çalışmalar devam etmektedir. Kadına yönelik şiddet davalarında aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitim alan hâkimler görevlendirilmektedir.

Adli Tıp Kurumu

Adli Tıp Kurumu şiddete maruz kalan kadınların kolluk kuvvetlerine ya da Cumhuriyet Savcılıklarına başvurdukları zaman sağlık raporu almak için sevk edildikleri kurumdur. Adli tıp kadına yönelik şiddet olgularında şiddet durumunu ve kadına verdiği zararı saptamada çok önemli bir işleve sahiptir. Merkezi İstanbul ilinde olan Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Malatya, Trabzon, Van, Denizli, Hatay ve Konya illerinde olmak üzere toplam 14 grup başkanlığı bulunmaktadır. Ayrıca 76 ilde ve 31 ilçede de adli tıp kurumu şube müdürlükleri bulunmakta olup grup

başkanlığı ve şube müdürlüğü olmak üzere 81 ilde faaliyet göstermektedir. (Adalet Bakanlığı Temmuz 2023).

(4) Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatlanmasında kadına yönelik şiddetle ilgili birimler Türkiye Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü ve Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü – 112 Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığıdır.

Taşra teşkilatında ise İl Halk Sağlığı Müdürlükleri, Kamu Hastaneleri Birliği mevcuttur. İllerde Aile Sağlığı Merkezi-ASM, Toplum Sağlığı Merkezi-TSM, hastaneler kadına yönelik şiddet konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlardır. Hastanelerde özellikle acil servis, Krize Müdahale Birimi, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi önemlidir. Son olarak acil sağlık müdahalesi gerektiren durumlarda, 112 Acil telefon hattı 7 gün 24 saat ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

(5)Diğer İlgili Kurum/Kuruluşlar

Barolara bağlı kadın danışma merkezleri, kadın hakları merkezi/kurulu/ komisyonu adı altında Medeni Kanun başta olmak üzere, temel yasalarda kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda çalışmalar yapmakta, kadın hakları ve nereye, nasıl başvurulacağı hususunda yeterli bilgiye sahip olmayan kadınlara ücretsiz olarak danışmanlık hizmeti vermektedirler. Türkiye Barolar Birliği Aralık 2022 verilerine göre 83 Baronun 83'ünde de kadın hakları merkezi/kurulu/komisyonu bulunmaktadır.

Bünyesinde kadın hukuku komisyonu bulunan baro temsilcilerinin katılımıyla oluşan Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) aile içi şiddet de dâhil olmak üzere, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılıktan kaynaklanan sorunlara çözüm getirilmesi için çalışmalar yürütmektedir.

Şiddete uğrayan kadınlara yönelik çeşitli hizmetler, sivil toplum kuruluşlarınca da yürütülmektedir. Bu kuruluşlar tarafından danışma merkezlerinde kadınlara hukuki ve psikolojik destek verilmekte, gerekli hallerde de sığınma evlerinde barınma olanağı sağlanmaktadır.

Öte yandan belediyeler bünyesinde hukuki, psikolojik ve sosyal danışmanlık hizmeti gibi hizmetler yürüten kadın/aile danışma merkezleri bulunmaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün 31 Aralık 2022 tarihi verilerine göre Türkiye genelinde 237 il ve ilçe belediyesinde kadın/aile danışma merkezi bulunmaktadır.

G) ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Kadın alanındaki ilerlemeler, uluslararası boyutuyla taahhütlerimiz bulunan Sözleşmeler kapsamında takip edilmekte ve uluslararası gündemlere üst seviyede katkılar sağlanmaktadır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan rapor ve belgelere görüş verilmekte, Ülkemizde yürütülen çalışmaların çeşitli uluslararası raporlara yansıtılması

amacıyla çalışmalar yürütülmekte ve bu kuruluşlarca düzenlenen toplantılara katılım sağlanmaktadır.

Kadınlara Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) Dönemsel Ülke Raporları Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda hazırlanmakta ve Genel Müdürlüğümüz ile ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin bulunduğu bir heyetle raporun savunması gerçekleştirilmektedir. 2020 yılında 8. *Dönemsel Ülke Raporumuz*, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm tarafların katkıları ile hazırlanmış ve CEDAW Komitesine sunulmak üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. Raporumuz Komite tarafından incelenmiş ve tarafımıza “sorular ve konular listesi” iletilmiştir. Bunlara ilişkin yanıtlarımız ise ilgili kuruluşların katkıları alınarak hazırlanmış ve 9 Kasım 2021 tarihinde Dışişleri Bakanlığımız aracılığıyla Komite'ye iletilmiştir.

14-15 Haziran 2022 tarihleri arasında Komitenin 82. Oturumunda raporumuzun savunması gerçekleştirilmiştir. Ardından 4 Temmuz 2022 tarihinde CEDAW Komitesi, 8. Dönemsel Ülke Raporumuza ilişkin Sonuç Gözlemlerini yayınlamıştır.

Her yıl Mart ayında 10 günlük süre için New York'ta farklı bir gündemle toplanan **BM Kadının Statüsü Komisyonu** toplantılarına Ülkemizi temsilen bir delegasyonla katılım sağlanmakta olup gündem kapsamında Ülkemizde yapılan çalışmalara dair yan etkinlikler düzenlenmektedir. Bu çerçevede 2010 yılından bu yana 20 yan etkinlik düzenlenmiştir.

67.KSK hazırlıkları kapsamında; UN Women tarafından düzenlenen Batı Balkanlar ve Türkiye alt bölgesel grup toplantısı için Genel Müdürümüzün video mesajı yollanmış ve toplantıya çevrimiçi olarak katılım sağlanmıştır.

Kadının Statüsü Komisyonu'nun 67. Oturumu, 06-17 Mart 2023 tarihleri arasında New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Oturumun öncelikli teması olarak “Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi için dijital çağda yenilik, teknolojik değişim ve eğitim” belirlenmiştir. Gözden geçirme teması ise “Cinsiyet eşitliğini sağlamada ve kırsal kesimdeki kadın ve kızların güçlendirilmesinde karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar”dır. 6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde yaşanan deprem felaketlerinden dolayı bu yılki oturuma üst düzey bir katılım olmamış, Sayın Bakanımızın video mesajı, Genel Kurul Toplantısı'nda yayımlanmıştır.

Bunun yanı sıra 67. KSK Oturumu kapsamında sonuç metni müzakerelerine aktif katılım sağlanmış ve Kadın ve Demokrasi Vakfı (KADEM) tarafından düzenlenen “Dijital Şiddete Karşı Farkındalığı Artırmak: Israrlı Takip ile Mücadele” konulu paralel etkinlikte, Genel Müdürlüğümüzden bir Uzman konuşmacı olarak yer alarak dijital şiddet ve ısrarlı takip ile mücadelede konusunda Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmaları aktarmıştır.

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi (GEC) tarafından Kasım ve Nisan aylarında yılda 2 kez düzenlenen toplantılara katkı ve katılım sağlanmaktadır. Bu yıl, 24-26 Mayıs 2023 tarihleri arasında 23.sü düzenlenen Avrupa Konseyi (AK) Cinsiyet Eşitliği

Komisyonu (GEC) Toplantısına katılım sağlanmış; toplantıda kadın erkek eşitliği politikalarının erkekler ve erkek çocuklarının rolleri üzerinden analizi gerçekleştirilmiştir.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), kadın konulu “Bakanlar Konferansı” ve “Uzmanlar Toplantıları” düzenlemektedir. Birincisi 2006 yılında ülkemizin ev sahipliğinde düzenlenen konferansın Altıncısını 1-3 Kasım 2016 tarihleri arasında yine ülkemizin ev sahipliğinde İstanbul’da düzenledik.

Konferans neticesinde Sayın Cumhurbaşkanımızın önerisi olan İİT Kadın Danışma Konseyinin kurulmasına karar verilmiştir. İİT Kadın Danışma Konseyinin ilk iki toplantısını İstanbul’da gerçekleştirdik.

“İİT Üyesi Ülkelerin Kalkınmasında Kadınların Rolü Altıncı Bakanlar Konferansı” 1-3 Kasım 2016 tarihleri arasında ülkemizin ev sahipliğinde İstanbul’da düzenlenmiş ve Dönem Başkanlığı devir alınmıştır. Üye ülkelerin Bakan düzeyinde temsil edildiği konferansta İslam ülkelerinde kadınların durumu ele alınarak “Kadınların İlerlemesi İçin Eylem Planı”nın gözden geçirilmiş versiyonu kabul edilmiştir.

Kahire’de gerçekleştirilen ikinci İİT Kadından Sorumlu Bakanlar Konferansı esnasında kabul edilen ve altıncı Bakanlar Konferansı esnasında gözden geçirilen “**İİT Kadınların İlerlemesi İçin Eylem Planı (OPAAW)**”ın uygulanmasının izlenmesi kapsamında; kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katkı, görüş ve değerlendirmeleri doğrultusunda Ocak 2017- Aralık 2019 tarihlerini kapsayacak şekilde ulusal raporumuz hazırlanmış ve anket doldurulmuştur.

“İİT Üyesi Ülkelerin Kalkınmasında Kadınların Rolü Yedinci Bakanlar Konferansı” ise; 30 Kasım-1 Aralık 2018 tarihlerinde “İİT Üye Ülkelerinde Kadının Güçlendirilmesi: Sınamalar ve Perspektifler” teması ile Burkina Faso’da gerçekleştirilmiş ve Ülkemizi temsilen bir heyet ile katılım sağlanmıştır.

Ülkemiz, sunulan karar tasarıları ve gerçekleştirilen ikili temaslar bağlamında, Konferansta en güçlü şekilde temsil edilen üye ülke olmuştur. Toplantı sonucunda Dönem Başkanlığı Burkina Faso’ya devredilmiştir.

6-8 Temmuz 2021 tarihlerinde Kahire/Mısır’da “Koronavirüs salgını ortamında kadın-erkek eşitliği ve kadının güçlendirilmesine yönelik kazanımların korunması” ana teması ile gerçekleştirilen İİT 8. Kadından Sorumlu Bakanlar Konferansı’na Bakan düzeyinde katılım sağlanmıştır.

İslam Zirvesi Dönem Başkanı Sayın Cumhurbaşkanımızın önerisiyle **İİT Kadın Danışma Konseyi**, tüm heyetlerin desteğiyle kurularak, ilk toplantısını 18 Mayıs 2017 tarihinde İstanbul’da, ikinci toplantısını 18 Aralık 2017 tarihinde Cidde’de, üçüncü toplantısını 25 Ekim 2018 tarihinde İstanbul’da, dördüncü toplantısını 12 Mayıs 2019 tarihinde Cidde’de, beşinci toplantısını 3-4 Kasım 2019 tarihlerinde Cidde’de ve altıncı toplantısını ise 14-15 Aralık 2020 tarihlerinde video konferans yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Ayrıca 14 Haziran 2021 tarihinde çevrimiçi olarak 8. Bakanlar Konferansı hazırlık toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Kadın Danışma Konseyi'nin katkısı ve eğitim, medya, siyaset, sanat, spor ve iş dünyasında ülkelerinde başarı veya potansiyel liderlik ortaya koymuş yetenekli genç kızların katılımları ile 2-10 Kasım 2017 tarihleri arasında ilki gerçekleştirilen ALLY for Future - Genç Kadınlar Liderlik Programının ikincisi 13-20 Aralık 2019 tarihleri arasında Bakanlığımız himayesinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Tüm bunların yanı sıra, uluslararası kuruluşların (OECD, AiB, MIKTA, vb.) gündemleri yakından takip edilmekte; söz konusu kuruluşlarla yapıcı ilişkiler ve diyaloglar geliştirmektediriz.

Türkiye ile **Türkiye-AB Ortaklık Komitesi** arasındaki 7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komitesi Toplantısı 12-13 Haziran 2023 çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Toplantıda AB Komisyonu ile 19 No'lu Sosyal Politika ve İstihdam ile 22 No'lu Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Fasılları kapsamında son dönemde yaşanan politika gelişmeleri hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Türkiye-AB Ortaklık Komitesi altında faaliyet gösteren sekiz alt komiteden biri olan 8 No'lu Alt Komite'nin 18. Tur Toplantısı 27-28 Nisan 2023 tarihlerinde ülkemiz ev sahipliğinde AB ile İlişkiler Genel Müdürü Elif Kurşunlu ile AB Komisyonu Türkiye Masası Şefi Bernard Brunet eş başkanlığında çevrim içi olarak düzenlenmiştir. Ülkemizden ilgili kamu kurumları ve AB Komisyonundan ilgili genel müdürlüklerin katıldığı toplantıda, AB'ye katılım sürecimiz çerçevesinde 23. Yargı ve Temel Haklar, 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik, 4. Malların Serbest Dolaşımı, 16. Vergilendirme ve 32. Mali Kontrol olmak üzere beş fasıldaki gelişmeler ele alınmıştır. Toplantıda yargı sistemi, temel haklar, kadın alanında ilerlemeler, göç ve sınır yönetimi, vize politikası, örgütlü suçlarla mücadele, polis işbirliği, terörle mücadele, yolsuzlukla mücadele, mali kontrol ve vergilendirme konularında ülkemizde ve AB'de kaydedilen güncel gelişmeler hakkında karşılıklı bilgi paylaşımı gerçekleştirilmiştir.

9 Mayıs 2023 tarihinde **OECD** tarafından düzenlenen “Cinsiyet Eşitliği için Güçleri Birleştirmek: Bizi Geride Bırakan Ne?” başlıklı cinsiyet eşitliği raporunun tanıtım toplantısına çevrimiçi olarak katılım sağlanmıştır.

4-6 Nisan 2023 tarihleri arasında Hindistan'da düzenlenen “**G20 EMPOWER MEETING**” toplantısına uzman düzeyinde katılım sağlanmış, STEM ile ilgili oturumda ülkemizde yürütülen çalışmalara ilişkin bir konuşma gerçekleştirilmiştir.

25 Ağustos 2022 tarihinde Sayın Derya YANIK'ın video konferans ile katılım sağladığı “Kadınların Güçlenmesine İlişkin G20 çevrimiçi Bakanlar Konferansı”na yönetici düzeyinde katılım sağlanmıştır.

26-27 Ekim 2022 tarihlerinde Madrid'de düzenlenen **Akdeniz için Birlik (AiB)** Bakanlar Konferansına katılım sağlanmış olup Genel Müdürümüz tarafından yuvarlak masa oturumunda ülke beyanı gerçekleştirilmiştir.

Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) kapsamında 6 Mayıs 2021 tarihinde Genel Müdürlüğümüz tarafından “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-

2023)'nın tanıtılması konulu bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi olarak İngilizce gerçekleşen toplantıya Bosna Hersek, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Moldova, Karadağ, Romanya ve Slovenya'dan 44 uzman katılım sağlamıştır.

Türkiye'nin, **MIKTA (Meksika, Endonezya, Kore, Türkiye, Avustralya)** dönem başkanlığı kapsamında 26.07.2022 tarihinde gerçekleştirilen "Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi ve Kız Çocuklarının Eğitimi" temalı çevrimiçi toplantıda Sayın Derya YANIK konuşmalarını gerçekleştirmiştir.

Tüm bunların yanı sıra, uluslararası kuruluşların (BM, AB, AK, İİT, OECD, AİB vb.) gündemleri yakından takip edilmekte; söz konusu kuruluşlarla yapıcı ilişkiler ve diyaloglar geliştirilmektedir.

H) DİĞER ÇALIŞMALAR

- **Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Devri**

Bakanlığımız, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda 13.10.2021 tarihinde Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)'nin Bakanlığımıza devri konusunda Bakanlıklar arasında üçlü protokol imzalanmıştır.

Protokol kapsamında ÇATOM bulunan 9 ilde (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak) devir iş ve işlemlerine devam edilmektedir.

- **Medyada Kadın Temsili Projesi**

Medyada kadınların temsil ediliş biçiminin kadınlar ve toplumun sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla 2017 yılında Medyada Kadın Temsili Projesi yürütülmüştür.

Proje ile;

- *Medyada Kadın Temsili Araştırması*

1. Gündüz Kuşağı "Kadın Programlarında"
2. Yerli Televizyon Dizilerinde,
3. Reklamlarda (Televizyon ve İnternet Haber Sitesi Reklamları)
4. Gazete ve Televizyon Haberlerinde,
5. İnternet Haber Sitelerinde

kadının hangi rollerle, hangi kalıp yargılarla, nasıl yer aldığı tespit yapılmıştır.

- *Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı Araştırması*

- *Medyada Kadın Temsiline İlişkin Toplumun Genel Algısı Araştırması*

yapılmış ve medyanın kadınlara yönelik ayrımcılığın, kadın erkek eşitsizliğinin yeniden üretimindeki rolü irdelenmiştir. Medyada kadın temsiline ilişkin mevcut durum, medyada yer alan yayınlar incelenerek ve medya yöneticileri, medya profesyonelleri, toplumun görüşleri alınarak çok yönlü biçimde ortaya koyulmuştur. Proje hem kadınların güçlendirilmesi

bağlamında geliştirilecek politikalara temel oluşturacak; hem de kadın ve medya konusunda geleceğe yönelik önemli bir kaynak teşkil edecektir.

- **Medyada Kadın Temsili Eğitimleri**

- ✓ Bakanlığımızca 2019-2020-2021-2022 yıllarında **RTÜK**'de görevli uzman ve uzman yardımcılara yönelik **Kadın Erkek Fırsat Eşitliği, Kadının Güçlenmesi ve Medyada Kadın Temsili** konularında eğitimler düzenlenmiştir. Eğitimlerle 170 personele ulaşılmıştır.
- ✓ Bakanlığımız ile Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü işbirliğinde üniversite öğrencilerine yönelik **Medyada Kadın Temsili ve Kadın Erkek Eşitliği** konularında çevrimiçi farkındalık eğitimleri gerçekleştirilmiştir. 1-2-3 Aralık 2021 tarihleri arasında derslere katılım sağlayan öğrenci sayısı 436'dır.
- ✓ 2021 yılında Bakanlığımız ile Ankara Hacı Bayram Üniversitesi işbirliğinde **Medyada Kadın Temsilleri ve Yeni Medyada Kadın** konulu video konferanslar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Kadın Çalışmaları Youtube hesabında gerçekleştirilmiştir.
- ✓ 26 Temmuz 2022 tarihinde 33 **TRT Genel Müdürlüğü** personeline **Kadının Güçlenmesi ve Medyada Kadın Temsili eğitimi** verilmiştir.
- ✓ Bakanlığımız Merkez Teşkilatında ve 81 İl Müdürlüğünde görevli her kademedeki kadın personele ve kuruluşlarımızda hizmet alan kadınlara yönelik olarak 20 Ocak, 11 Mart ve 2-16-23 Haziran 2022 tarihlerinde Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile işbirliği içinde çevrim içi **Medya Okuryazarlığı ve Dijital Okuryazarlık** eğitimi verilmiştir. Toplam 5.000 (beş bin) kişiye ulaşılmıştır.

- **Engelli Kadınların Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı**

Bakanlığımız Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde kamu sektörü, üniversiteler, sivil toplum kuruluşlarından davetlilerin katılımı ile 24 Ekim 2019 tarihinde Engelli Kadınların Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştay “Engelli Kadınların Sosyal Statüsü”, “Engelli Kadınlar ve Çalışma Hayatı”, “Bakım İhtiyacı Olan Kadınların Bakımı ve Barınması” olmak üzere üç çalışma grubu olarak gerçekleştirilmiş olup çalışma gruplarınca engelli kadınların sorunlarına ilişkin tespit ve önerileri içeren rapor hazırlanmıştır. Çalıştay raporu ilgili kurum ve kuruluşlarla resmi yazı ile paylaşılmıştır.

- **5 Aralık Türk Kadınlarının Seçme ve Seçilme Hakkını Elde Etmelerinin 85. Yıldönümü**

Türk Kadınlarının Seçme ve Seçilme Hakkını Elde Etmelerinin Yıldönümü kadın haklarında sağlanan gelişmeyi ve gelinen noktaları görmemiz açısından bizlere bir fırsat sunmaktadır. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından günün anlam ve önemine yönelik çalışmalar her yıl çeşitli etkinliklerle sürdürülmektedir.

- **8 Mart Dünya Kadınlar Günü Programları**

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, insan hakları temelinde kadınların sosyal, ekonomik, siyasi yönlerden güçlenmesinin önemini hatırlanmasına ve kadınların toplumsal yaşamdaki başarılarının kutlanmasına atfedilen; dünya genelinde ve ülkemizde her yıl çeşitli etkinliklerle anılan önemli bir gündür. 8 Mart, kadın haklarında sağlanan gelişmeyi ve gelinen noktaları görmemiz açısından bizlere bir fırsat sunmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün anlam ve önemine yönelik çalışmalar her yıl çeşitli etkinliklerle gerçekleştirilmektedir.

- **Sivil Toplum Kuruluşları İle İstişare Toplantıları**

Sivil toplum kuruluşları ile kadının insan hakları, kadınlara yönelik ayrımcılık vb. konular yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi edinmek ve kadın sorunlarına ilişkin politikaları değerlendirmek amacıyla istişare toplantıları düzenlenmektedir.

- **Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürleri İle İstişare Toplantıları**

Üniversitelerin kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezlerinin kadının insan hakları, kadınlara yönelik ayrımcılık vb. konulardaki yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi edinmek ve kadın sorunlarına ilişkin mevcut durumu değerlendirmek amacıyla istişare toplantıları düzenlenmektedir.

- **Kadın Muhtarlar İle İstişare Toplantıları**

Kadının ekonomik ve sosyal statüsünün güçlendirilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadının insan haklarının korunması kapsamında, yerel düzeyde işbirliği içerisinde kapsamlı çalışmalar yürütmek ve karşılıklı görüş alışverişinde bulunmak amacıyla kadın muhtarlar ile istişare toplantıları gerçekleştirilmektedir.

Öte yandan; Bakanlığımız tarafından yürütülen sosyal yardım programları, kadınların yoksulluktan daha fazla etkilendiği ve yoksulluk riski ile daha fazla karşılaştığı gerçeğinden hareketle özellikle düzenli yardım programlarında kadın hak sahipliğini destekler nitelik taşımaktadır. Nitekim düzenli sosyal yardım hak sahiplerinin % 65'ini kadınlar oluşturmaktadır. Hak sahiplerinin kadın olduğu Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım, Aile Destek Merkezi (ADEM) Projeleri, Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) Projeleri ve Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin 2023 Adet Konut Projesi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından desteklenen tüm yardım programları içerisinde önemli bir paya sahiptir. Söz konusu yardım programlarında ödemelerin kadınlara yapılması öncelenmektedir. Böylelikle kadınların ekonomik ve sosyal statülerinin güçlendirilmesi ile toplumsal hayata katılımlarının artırılması hedeflenmektedir.

- ✓ **Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı**

Hanede sosyal güvencesi olan birey bulunmayan, ihtiyaç sahibi olan ve son resmi nikâhlı eşini kaybetmiş kadınlara yönelik yapılan yardımlardır. Hak sahibi kadınlara şartları devam ettiği

süre içerisinde aylık 1.000 TL olmak üzere 2 aylık periyodlarla 2.000 TL düzenli yardım verilmektedir.

✓ **Aile Destek Merkezi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) Projeleri**

Genel Müdürlüğümüzce ihtiyaç sahibi kadınlara yönelik devlet ve millet kaynaşmasını sağlamak amacıyla kadınların psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimleri ile toplumsal entegrasyonlarını geliştirmeye çalışan Aile Destek Merkezi Projeleri ile Roman vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı yerlerde ihtiyaç sahibi vatandaşlarımızın toplumsal entegrasyonlarını sağlamak, psikososyal, sosyokültürel, mesleki, sanatsal ve kişisel gelişimlerini desteklemeye yönelik Sosyal Dayanışma Merkezi Projeleri yürütülmektedir.

İhtiyaç sahibi kadınlar ve çocuklarımız için kurduğumuz Aile Destek Merkezleri (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezleri (SODAM) ile;

- Aile müessesini güçlendirmek,
- Milli ve manevi değerleri korumak,
- Kadınların aile içerisindeki rolünü ve statüsünü belirgin kılmak,
- Kadınların yeteneklerini ortaya çıkararak gelir elde edici faaliyetler yürütebilmelerini sağlamak,
- Kadınların, çocuklarını milli ve manevi değerlerimize bağlı üretken bireyler olarak yetiştirebilmelerine katkı sağlamak,
- Toplum ve aile yapısını tehdit eden madde bağımlılığı, kumar, şiddet ve istismar gibi zararlı alışkanlık ve davranışlardan aile bireylerini ve yapısını korumak için, kurs seminer ve eğitim programları düzenlenmektedir.

✓ **Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin 2023 Adet Konut Projesi**

Bakanlığımızca eşi vefat etmiş ve 18 yaş altı en az üç çocuğa sahip kadınlara yönelik hane başına 300 bin TL olmak üzere toplam 607 milyon TL bütçe ile Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin 2023 Adet Konut Projesi hayata geçirilmiştir. Program kapsamında net 80 m² ve 2+1 şeklinde konutlar inşa edilecek, konut satın alınması halinde de bu özelliklere yakın konutlar alınacaktır. Konut başına 300.000 TL kaynak Bakanlığımızca karşılanacak olup, ihtiyaç duyulan ilave kaynak Belediyeler ve/veya hayırseverler tarafından karşılanacaktır.